This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Gift of

The Thorne Foundation

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES

Dushianov, D.T.

КРАТКА

БЪЛГАРСКА ИСТОРІЯ

по

Пытаніе и отговоръ

За първоначялныты училища.

отъ

Д. Т. Душянова.

ВЪ КЖЗАНЛЪКЪ.

1870.

TK

DR68
D88

Книга приглѣдана и удобрена отъ царската
цензура за да ся печата.

Въ печатницата на Курріе д' Оріянъ.

ПРѢДИСЛОВІЕ.

Мили Единородци!

Когато ся заловихъ най-напрѣдъ да пишя настоящжтж краткж за дѣца Българскж Исторія, немысляхъ никакъ да я издавамь прѣзъ печата защото нѣ сьмь я наряждалъ съ таквж цѣль, а само за по-лесното и изучваніе отъ учениците ми въ врѣмято на испытаніята, като сьмь забѣлѣжилъ отъ опытъ, че много подобрѣ ся вдлъбява у дѣтинскжтж память това, което тя учи, когато ся пита и си отговаря, отъ колкото кога безъ въпроси учи нѣща, и то само за тогава думамь това догдѣто ученикътъ не ся е развылъ още доволно въ языка, та да може да искаже съ своиты думы онова, что е научилъ и разбралъ. — Ето тжй безъ надѣжбы можяхъ да видя единъ день готовъ малкыя си тоя трудъ, что днесь печятамь повечето по принужденіе на нѣкои мои съзванници, учители и пріятели, безъ да знамь до колко ще може да послужи изъ нашиты училища; нъ ся лаская поне, че ще намѣри мѣсто въ първоначялныты имъ классове.

При нейното наряжданіе азъ сьмь ся домогвалъ отъ издаденыты до сега по тоя видъ наши ржководства: отъ Царственника, Симеонова вѣкъ на русскый языкъ, Войниковжтж Българскж Исторія и Цанковж-

тж, и сьмь й прѣтурилъ что-годѣ, и за сегашното състояніе на Българыты, сирѣчь допълнилъ сьмь я съ нѣщо за по-личныты Българскы събытія отъ врѣмято на приснопамятныя Османскый владѣтель, Султанъ Махмуда II до славно Царствующыя днесь нашь Царь Султанъ Абдулъ-Азиса.

Относително за языка пжкъ сьмь ся водилъ по тукашнето нарѣчіе, и сьмь писалъ по правописа на днешныты Българскы Грамматикы отъ Г. Г Груева и Войникова.

Казанлъкъ
4 Марта 1869

Здравѣйте !
Д. Т. Душяновъ

НА

РОДОЛЮБИВЫТЫ ГОСПОДА БРАТІЯ

ДИМИТРА И БОНЧЯ Д. ПАПАЗОГЛУ

за знакъ признателности посвящава

Съчинительтъ.

БЪЛГАРСКА ИСТОРІЯ.

ВЪВЕДЕНІЕ.

П. Что е Історія?

О. Наука, която учи за развытіето на человѣческыя родъ отъ край; за сичкы събытія, что сѫ спомогнѫлы, или прѣчилы въ това развытіе.

Забѣлежка. Історія е грьцка речь: тя означава истинско расказано отъ очевидци събытіе; на българскы подобрѣ може ся каза Повѣстныца или Бытописаніе.

П. Каквы бывать Історіиты?

О. Всеобщы и чястны: Пьрвыты расказвать въобщѣ за събытіята и случкыты, случяны по сичкы народы, что населявать земятѫ, макаръ и въ разны врѣмена; и послѣдниты—отдѣлна само за единъ народъ или дьржавѫ, каквато н. пр. е Българската Історія, коя чястно расказва само за събытіята, станѫли между Българыты.

1.

ЗА БЪЛГАРЫТЫ.

П. Что сѫ Българе?

О. Многочисленъ народъ, който днесь възлиза

на число около 6 миліона почти души, свьрзани по-между си по еднаквы нравы, обычяи, языкъ и вѣрѫ, и населены въ една страна наречена Българія.

П. Този народъ отъ гдѣ си влече потеклото?

О. Отъ Индо-европейскыты народы, както и сичкы другы Славянскы народи, за то Българети ся наричять още и Славяне, каквыто сѫ и: Руссити, чехыти, Поляцити, Сьрбити, Черногорцити, Хьрватити и пр.

Забѣлѣжка. Сичкы народы по земята историцити дѣлять днесь: Едни—на три, другы—на петь, а другы—на повече дѣли. Шафарикъ пѫкъ гы дѣли на четыри: На сѣверны, Индо-Европейскы, Симитическы и Кынескы народи.

П. Българити отъ когы сѫ станали извѣстени въ Исторіятѫ?

О. Още отъ II-ыя вѣкъ прѣди Р. Хр. когато единъ дѣлъ отъ тѣхъ минѫлъ Кавкаскыты горы, та ся засѣлилъ въ Арменія, както пише Арменскій историкъ Мойсей — Хурень; а въ V-ый вѣкъ слѣдъ Р. Х. тѣ вече были познаты на много историци по своето независимо господарство, что завладѣли отъ тогашныты народы: Славяны, Фины, Татары и другы, и комуто прѣдѣлити испослѣ достигнѫли, да ся простирѫтъ отъ Уралскыты планини, до рѣкыты: Сурѫ и Окѫ; и отъ рѣкы: Вадкѫ и Камѫ, до изворыты на рѣкы: Донъ, Хонръ и Самарѫ; Срѣдата му пѫкъ была по сѣверо-источныты брѣгове на рѣкѫ Волгѫ.

П. А отъ гдѣ ся нарѣкълъ тоя народъ Българи?

О. Отъ рѣкѫ Волгѫ, край който той най-испьрвѣ ся засѣлилъ, когато си придобилъ господар-

ството, което наричали Бѣлѫ (голѣмѫ) Българія а столицѫтѫ му—Българъ; Тамъ имали и другы търговскы градове, все край рѣкѫтѫ, на които отъ водѫтѫ сѫ спомагали да прѣнасять разны стокы, и да търгувать съ познатыты тогава въ търговіятѫ народы, каквито сѫ были: Турцити, Персіянити, Арапити, Татарити и Руссити.

II.

ХАРАКТЕРЪ И ЖИЛИЩА НА СТАРЫТЫ БЪЛГАРЫ.

П. По какво сѫ отличявали старыти Българи отъ другыты народы?

О. По това че тіи были дьрзостливи, трудолюбыви и честолюбиви. Историцити гы наричяли храбры, непобѣдимы, горды, жестокы и за бой гладны; защото когато щѣли за захванѫтъ нѣкой бой, по напрѣдъ ся вѣряли и кълняли, че ще ся біятъ вѣрно или до гдѣто надвыятъ, или догдѣто измрѫть до единъ.

П. Ами юначеството имъ въ что състояло?

О. Въ това, че имъ было най-весело, и найдраго, когато щѣли на бой да отивѫтъ; че кога ся біяли не гы было страхъ отъ нищо, и много пѫти ся удьржявали даже и по три, четыри дена гладни, и все да ся біятъ, само да не испаднѫтъ въ рѫцѣ на своите непріятели.

П. А по каквы мѣста обычяли да живѣятъ?

О. Тѣ си избирали за жилища въобщѣ таквы мѣста, които были край горыты и водыты, гдѣто имали

добри паши, та си построявали тамъ простыты колибы, въ които живѣли сякога постоянно, и не гы оставяли освѣнь отъ голѣмѫ нуждѫ, че найповече кога ся случвало да испаднѫтъ подъ нѣкоя чуждѫ власть, защото не можяли да я търпятъ отгорѣ си.

П. А кѫщыты имъ каквы бывали?

О. Просты колибы съ много широкы дворове, тѫй что сѣка кѫща си имала на около нивята и пашити, колкото ѝ сѫ были потрѣбни.

П. Ами какъвъ поминъкъ имали?

Тѣ ся помянували съ земледѣліе, скотоводство и лозарство, които гы обогатявали доволно чтото пашити имъ сѣкоги бывалы пълны съ сѣкакъвъ добытъкъ и стада; и по нивята имъ ся развѣвалы изобылно сѣкаквы храны, на които богатыти жятвы веселелы трудолюбывити земледѣци.

III.

СТАРО БЪЛГАРСКО ВѢРОИСПОВѢДАНІЕ.

П. Каква была старата Българска вѣра?

Старата Българска вѣра была идолопоклонство то; таква, каквѫто си я прѣнесли отъ Индостанъ, отъ старыты тамъ Зенды и Санскритяны. По нея тѣ вѣрвали и исповѣдували много божества, голѣмы и малкы, мѫжкы и женскы.

П. Кое было най главиото имъ божество?

О. То было Перунъ или Гръмникъ, Богъ на облациты и морѐтата; главата на негова исто-

канъ тѣ ковяли отъ сребро, а браджтж и жсыты — отъ злато.

П. А каквы другы божества имали?

О. Имали Бѣлъ-бога, богъ на деня; Черенъ-бога, — богъ на нощьтж; Свѣтовида, — богъ на свѣта; Сура, — на годиныты; — Коледа, на зимжтж; — Даждь-бога, — на хлѣбж и сольтж; — Водника, — на водити; — Домашенъ-бога, — на кжщята, и много другиоще наречени Чортове.

П. Кажи имъ сега и женскыты божества?

О. По-главны отъ тѣхъ былы: Жива, богыня на земледѣлієто; — Мора или Морана, — на смьртьтж; — Лада, — на женидбжтж; Леля, на любовьтж и милостьтж; — Горска-Дива, — на орачеството; — Вилы и Русялкы, — нощны богыни, които съ сладкыты си пѣсни нощемъ примамвалы пжтниципы, за да паджть въ водыты; — Полединици, които излазялы по пладни, та правялы добро, или зло на хората; — Самодивы, които денемъ сж крыялы изъ пустыниты и пещерыты, и излизали само нощемъ, за да прьскать болеститы и злиныты между человѣциты; — и най-послѣ — Юды, които въобщѣ живѣялы по изворыты и кладенциты, а и тѣ былы злопричинителкы.

Забѣлежка. Имената на тыя божества, и до днесь още сж упазены по старо-бабишкыты баянія и прикаскы.

П. Ами за душятж какво сж тіи вѣрвали?

О. Тѣ ако и да были многобожници, исповѣдували безсмьртієто на душятж, и вѣрвали възнагражданієто на доброто, и наказванієто за злото, та ся старали да живѣять вынагы нъравственно и благочестиво.

П. А богослуженіето имъ въ что състояло?

О. То състояло въ нѣкаквы пѣсни и жьртвоприношенія, конто прѣнасялы повечето, когато щяли ла отивать на бой, или пжкъ когато ся избавяли отъ нѣкакво зло, както и когато испадвали въ нѣкоя болесть; — защото тогава принасяли особны жьртвы, за спасеніето на живота си, което и до днесь още ся е упазило, да коли народътъ курбанъ, и да го раздава за здравіе, въ имято на нѣкой христіянскы святія, вмѣсто това, что принадлѣжяло на старыты му божества.

П. Отъ каквы животны, и кой принасялъ жьртвыты?

О. Тѣ състоялы отъ волове, кравы, телета и сякакъвъ домашенъ добытъкъ, и гы принасяли само жрьцити, конто тогава още и врачювали за честьтж която могла да постигне тыя, на конто надлѣжяла жьртвата.

Забѣлежка. Тоя навыкъ е упазенъ и до днесь; когато ся яде нѣйдѣ агне, да му глѣдать на плешкжтж, и да прокобать бждщето на ступана му.

IV.

СТАРАТА БЪЛГАРСКА ПИСМЕННОСТЬ.

П. Знаяли ли сж да четжтъ и пишять нашити стари?

О. Знаяли, и писмото имъ было нѣкаквы си рѣзскы като робушь четеле.

П. А имали ли сж учены?

О. Имали, и таквы были жрьцити имъ, мж-

О. За това историята е тьмна, и нищо ни не казва; знае ся само, че въ V-ый и VI-ый вѣкъ слѣдъ Р. Х. широкото българско край Волгѫ царство вече съществувало, както му описахмы прѣдѣлыты въ I§ на нашѫтѫ История.

П. А кои были царіети, что царували тамо?

О. За познамениты отъ тѣхъ, които достигнѫли да ся нарічять и Самодьржци, ся спомянувать Кубрать, който прьвъ уягчилъ, съединилъ и направилъ Българія силно царство, което слѣдъ смьртьтѫ му (660 л.) пакъ ся раздробило; послѣ — сыновети му, Батбай и Котразъ, за които нѣкои казвать, че были и христіяне; слѣдъ тѣхъ ся спомянува Силка, който усилиль и прославилъ пакъ дьржавѫтѫ; — неговый сынъ Алмасъ, комуто въ царуваніето Българети ся помюсюлманили (922 л). Послѣ наставать за царіе Ахмедъ, Талебъ и Муменъ, който дьржялъ войнѫ съ Русскыя Князь Владимира Великый, защото намислилъ да му отнеме царството, та повыкаль на помощь и Турциты, съ силѫтѫ на които побѣдилъ Мумена, и го накаралъ да свьрже миръ съ пратеныя негоьъ войводѫ Добринѫ, прѣдъ когото Муменъ ся заклѣль тѫй: «Когато камакътъ хване да плува, и скребъртъ (хмель) да потьва, тогава да развали мира съ Руссыти.

П. Ами послѣ какъ ся изгубило царството?

О. Руссити неопазили мира, разсьрдили ся на Българыты, и въ 1164 л. станѫли пакъ отгорѣ имъ, та изгорили много мѣста изъ Българія,

IX.

БЪЛГАРСКО ЦАРСТВО ВЪ ПАНОНІЯ.

П. Какво правленіе имало тукашнето царство?

О. Самодьржявно, основано около 680 л. отъ безименныя Кубратовъ сынъ, както ся рече по-горѣ. Испослѣ то ся расширило, чтото достигнжло да има подъ властьтж си, и другы вассалны народы, каквито сж были Славянети задъ Дунава, — по край езерото Блотанъ, — по Каринтія, Щирія и Адріятическж Украйнж: княжества управяны отъ свои князове, пжкъ българскы вассали.

П. Ами по управленіето какъ было раздѣлено?

О. На окржгы, и сѣкой окржгъ си ималъ главныя градъ.

П. Знаете ли главныты градове на тыя окржгы?

О. Знаемъ; тѣхныты наименованія ся пазять още и до днесь въ слѣдующыты австрійскы градове: Великый-Варадинъ, Арадинъ, Сегединъ, Боянъ, Доброчинъ, Бѣлградъ, Земунъ, Моравица, Орѣхотица, Вьрщецъ, Митровацъ и пр.

П. Ами коя му была столицата?

О. Будинъ, градъ въ Маджярско днесь, а тогава въ него живѣли българскыты царіе; тоя градъ былъ славенъ, прочютъ даже и днесь въ българскыты пѣсни, съ имято Будинъ-града.

П. Ами днесь кждѣ ся дѣняло това царство?

О. То прѣтисижто отъ Аварыты, народъ съ който понапрѣдъ Българити ся сдружили, ко-

гато за прьвъ пѫтъ още отъ Влашко дошли тукъ, та на смалко щяло да испадне подъ властьтѫ имъ, ако аспаруховити Българи не быхѫ имъ дошли на помощь, та гы освободили, и ся съединили послѣ съ тѣхъ подъ едно правленіе, до гдѣто ся изгубило и затрило най-послѣ и тукашното царство, като край-волжското, отъ Маджярыты, около IX-ыя вѣкъ слѣдъ Р. Х.

П. Ами войни не е ли дьржяло това царство?

О. Дьржяло, и твьрдѣ много, съ околныты страны и народы, до гдѣто ся укрѣпило и усилило; и отъ сичкы войны, най-забѣлежителни были тыя, что дрьжяло съ Франкыты въ врѣмято на царя имъ Карла Великый.

П. А кое гы е подсторило да ся сбіять съ него?

О. Отниманіето на вассалныты имъ княжества, които К. Великый ся обѣщалъ прѣдъ римскыя Папа, да имъ отнеме, даже и самото имъ царство да приземе и покрьсти, като на другыты нѣмскы народы, что направилъ вассалы, и покрьстилъ.

П. Сполучилъ ли е прочее да си испълни обѣщаніето, тоя великъ владѣтель?

О. Нѣ твьрдѣ, защотото неможялъ да имъ отнеме сичкыты, а колко повече и царството; той имъ отпѣлъ само славянскыты княжества наедно съ видинското, а царството си и блатенскѫтѫ область нашити, съ помощьтѫ на дунавскыты си братія, и съюзничеството на Маравциты, Чехыты и Сьрбыты, защитили юнашкы (781-

797), и неоставили христіянското оржіе да въстържествува надъ перуновыты жьртвенници.

П. А кои царіе царували въ това царство?

О. Познаменитити отъ тѣхъ были Тудонъ, Крумъ (Грѫмъ, Каранъ) и Жюданъ. Отъ тѣхъ Грѫмъ ся е отличилъ най-много по своето юначество въ боеветы си срѣщу Франкыты и Византійцыты, както ще видимъ особно въ неговото царуваніе.

X.

БЪЛГАРИТИ ВЪ ИТАЛІЯ.

П. Кой завелъ въ Италія Българыты?

О. Алцеко, пятый Кубратовъ сынъ който гы повелъ и слѣзли най-напрѣдъ въ земятѫ на Ломбардскыя краль Гримоалда, та му помогнѫли доста добрѣ въ боя, что дрьжяль тогава съ грьцкыя царь, Константина II-ый; за това Гримоалдъ да гы възнагради, пратилъ гы съ Алцека при сына си Ромуалда въ княжество Беневенто.

П. Какво ся случило тогава съ тѣхъ тамь?

О. Ромуалдъ гы посрѣщнѫлъ добрѣ, и имъ отстѫпилъ молизскѫтѫ область, да ся населять, като имъ поставилъ Алчека за управитель (667).

П. Ами днесь тамь имали Българы?

О. Нѣ; тѣ понеже си останѫли за всегда тамь, безъ да имѫть нѣкакво сношеніе съ другыты си братія, отъ които ся отдѣлили, малко помалко си изгубили народностьтѫ, замѣнили си я-

зыка съ италіянскыя, и тѫй и тоя дѣлъ Българе ся затрыли отъ свѣта, та вече прѣминувамы въ сегашна Българія, или въ Българското господарство край Дунава.

БЪЛГАРСКО ГОСПОДАРСТВО КРАЙ ДУНАВА.

Това господарство, комуто историята ся черпи отъ чюжды лѣтописы, както и тыя на край-Волжското и Панонското, за полесно запознаваніе съ него може ся раздѣли на четыри отдѣленія, или періоды:

Пьрвый отъ прѣселеніето на Българыты край Дунава, въ Мизія — до утвьрждаваніето имъ въ тѫя земя (678-802).

Вторый — отъ утвьрждаваніето имъ въ тѫя земя, — до тѣхното покрьщаваніе. (802-861).

Третый — отъ покрьщаваніето имъ, — до тѣхното испадваніе подъ власть на Грьциты (861-1190).

Четвьртый — отъ освобождаваніето имъ отъ Грьциты, — до прѣвземаніето имъ отъ Турциты (1190-1481).

ПЕРІОДЪ ПЬРВЫЙ.

Отъ прѣселеніето Българско край Дунава, — до тѣхното тамъ утвьрждаваніе (678-802).

П. Кога ся дошли тука Българити?

О. Прѣди хылядо и двѣстѣ почти годины тіи дошли, и ся населили по тыя мѣста, гдѣто сега живѣемъ, и които тогази ся наричяли Мизія а днесь Българія, отъ имято на завладѣтилиты имъ Българы.

П. Ами кой гы довелъ тука, и гдѣ най-първѣ ся населили?

О. Царьтъ имъ Аспарухъ, третый Кубратовъ сынъ, който гы прѣвелъ прѣзъ рѣкыты Днѣпръ и Днѣстъръ, и гы установилъ най-първѣ по Сѣверныты брѣгове на Дунава, близу при Черно Море въ страня нареченя Ѫгълъ.

П. Отъ тамь пѫкъ какъ дошли тука?

О. Когато ся поусилили тамь слѣдъ нѣколко врѣмя, той гы повелъ пакъ, и прѣплавали Дунава, та завладѣли отъ Византійскыя Императоръ, Константина Погонота, земятѫ Добруджя, която тогава ся наричяла Мала Скѫтія, даже до града Варня (678).

П. А какъ сѫ могли да я завладѣять, не ли имъ сѫ ся въспротивили за това Византійцити?

О. Тѣ имъ противостояли, Императорътъ имъ даже самъ си повелъ войскыты срѣщу тыя на земятѫ му надошлы гостіе; нъ прѣди да ся ударять, случило ся, та ся разболѣлъ и ся върнялъ назадь. Тогава Българити негубили врѣмя, нъ ся спуснѫли, та разбили и испѫдили Грьциты, като имъ отнели земятѫ.

П. Слѣдъ тѫя побѣдѫ какво сторилъ Аспарухъ?

О. Като си отпочинѫлъ, раздѣлилъ си дру-

жината на четыри дѣла, и триты пратилъ на тримата си войводы: Батая, Вукычя и Драгычя; и съ четвьртыя самъ ся впуснжли, та обседили цѣлж Мизія, гдѣто намѣрили седемь славянскы племена, подданници на Грьциты, та имъ помагали и прѣзѣли новото си Българско Господарство, комуто прѣдѣлити испослѣ ся расширили отъ Дунавъ до Старж-Планинж, и отъ черно-море до Моравж.

П. Ами славянскыты оныя племена что станжлы?

О. Тѣ прѣпознали Аспаруха за свой Господарь, който слѣдъ като принудилъ Грьцыты, да му плащать дань, подирь еднж годинж умрѣлъ (679 л.).

БАТАЙ.

П. Кой ся въцарилъ слѣдъ Аспаруха?

О. Понеже той ся помянжлъ безъ наслѣдникъ, Българети си избрали за царь, Войводж Батая.

Какъвъ былъ Батай?

О. Мжжественъ и достоенъ юнакъ; той прибиралъ отъ Грьцыты условеныя на Аспарухово врѣмя данжкъ, до гдѣто былъ живъ Константинъ Погонатъ; нъ когато възлѣзълъ на Византійскыя прѣстолъ Іустиніянъ Ринотметъ, нѣ само нерачилъ да плати Батаю условеныя данъкъ, а ся наѣлъ още да испжди и Българыты изъ новозавоеванжтж имъ земя, та нападналъ на единъ дѣлъ

Българы, които были прѣминѫлы да плѣнять по Тракыя, разбилъ гы, и като сѣкалъ да гы е вече побѣдилъ, потеглилъ да ся върне тържественно.

П. Ами сполучилъ ли е да ся върне, както искалъ?

О. Нѣ; защото Батаевити войници, които были скрыти тамъ изъ горѫтѫ, го нападнѫли ненадѣйно, избили му повечето отъ половината войскѫ, а той едва сварилъ да побѣгне въ Цариградъ.

П. Какво друго достозабѣлежително ся срѣща въ Батаевото царуваніе?

О. Тукъ нищо, защото слѣдъ тоя бой той си прѣкаралъ живота мирно, и когато умиралъ, казвать, че му было много мѫчно, гдѣто неумрѣлъ на бой. Ето какъ исплакалъ той тогава: О фуртуно велика нуждо! защо мя неостави да поживѣя още, та да умрѫ юнашкы на бой, съ мечь въ рѫкѫ?!

ТРЕБЕЛЬ.

П. Кой ся въцарилъ слѣдъ Батая?

О. Требель, челѣкъ великодушенъ и отличенъ, нѣ само по своето юначество, нъ и въ политическыты си работы.

П. По какво ся прославилъ най-много Требель?

О. По побѣдѫтѫ, что нанесьлъ на Аварыты въ Панонія, и по законыты, гдѣто прьвъ отъ българскыты царіе съставилъ въ своето царство,

за да ся сѫдять виновнити. Още и по това, че съ 15,000 войни отишьлъ та обсадилъ Цариградъ, гдѣто слѣдъ тридневенъ бой възстановилъ пакъ на Византійскыя прѣстолъ изгоненыя Іустиніана Ринотмета (703 л.).

П. А това какъ станѫло?

О. Іустиніанъ сваленъ отъ прѣстола, на който възлѣзълъ Тиберій II-ый, побѣгнѫлъ при Хазарскыя ханъ (а), отъ когото послѣ усѣтилъ, че Тиберій искалъ да го искупи съ пары, за да му го прати въ Цариградъ да го убіять, та побѣгнѫлъ въ България при Требеля, и му ся обѣщалъ да му даде половината имотъ на царството си — и дьщеря си за женѫ, ако може го възстанови пакъ на Византійскыя прѣстолъ.

П. Ами съ какво възнаградилъ тогава Іустиніанъ Требелевыты камъ него услугы?

О. Той му далъ земятѫ Загоріе (б), безбройно иманіе и много куприненѫ Матерія; пѫкъ на сѣкыго отъ войскариты му напълнилъ дѣснѫтѫ рѫкѫ съ злато, и лѣвѫтѫ — съ сребро, па гы испратилъ въ България, гдѣто като си отпочинѫли нѣколко врѣмя, неблагодарный Іустиніанъ забравилъ доброто, что му сторили Българити, и станѫлъ да гы біе.

(а) Хазарити были народъ, който живѣлъ въ Руссія край р. Донъ.

(б) Загоріе ся простирало отъ Мезебъръ, Анхыалъ и Дебелъ, (Бургасъ) по сѣверѫ Тракыя край Старѫ Планинѫ, даже до Желѣзникъ (Сидера, Ескы-Загра).

П. Какво направилъ тогава Требель?

О. Повелъ си войскыты срѣщу Грьциты, разбилъ гы, оплѣнилъ имъ едно друго, испоробилъ мнозина, и обсадилъ Анхыалъ, гдѣто едва былъ пристигнжлъ Іустиніанъ, който слѣдъ 3 дни въ обсадж ся отчяялъ и поискалъ миръ, който ся сключилъ въ ползж Требелю, съ когото Грьцити сега ся по стегнжти спріятелили (705 л.),

П. Колко врѣмя траялъ тоя миръ?

О. До когато Филипикъ ся вдигнжлъ врьхъ Іустиніана, та го утрѣпалъ, и Требель намерилъ тогази причинж, та развалилъ мира; той нападнжлъ на Грьциты съ 3-тѣ хыляды войны, что былъ пратилъ Іустиніану на помощь, прѣди да го убіе Филипикъ, и съ другы още, та имъ плѣнилъ много мѣста и градове (711 л.). А когато ся въцарилъ Теодосій III-ый, Требелъ ся примирилъ съ Грьциты, които му отстжпили единъ кжсъ земя въ Тракыя, и ся обвязали да му плащать сѣкж годинж дань отъ материя, за 30 литры злато (715 л.).

П. Послѣ что правилъ Требель?

О. Почивалъ, до гдѣто възлѣзълъ на грьцкыя прѣстолъ Львъ Исаврянинъ, съ когото подновилъ мира, и му отишьлъ на помощь, когато Арапити нападнжли на Цариградъ. Требель гы погнжлъ, и до гдѣто гы изгоны, избилъ 22,000 души отъ тѣхъ (719 л.). Слѣдъ тоя бой и Требелскый животъ ся свышилъ.

ДОБРЕ или КОРМЕСЪ.

П. Какво достозабѣлежително намирами въ Добревото царуваніе?

О. Това, че догдѣто възлѣзълъ на Византійскыя прѣстолъ Константинъ Копронимъ (755 л.) Българити поминували мирно съ Грьцити; а отъ тогава до 760 л. имали непрестанно бой съ тѣхъ, по слѣдствіе на когото свалили и Добря отъ прѣстола.

П. А кое е подало причина за тоя бой?

О. Подозрѣніето, което нашити заловили срѣщу Гърцитѣ, когато ся заловили да въздигать крѣпости на границити си съ Българія, въ врѣмято на Константиновото въцаряваніе, съ когото Добре поискалъ да поднови м·ра; нъ той неприлъ, и нашити нагазили да плѣнять и опустовлявать имперіитѫ му, въ коя допрѣли даже до длъгѫтѫ Анастасовѫ стенѫ, (а) когато Грьцити гы посрѣщнѫли съ голѣмѫ войскѫ, и гы накарали да ся дрьпнѫть назади.

П. Тогава нашити не ли сѫ мирясали?

О. Нѣ; защото като ся приготвили изново, излѣли пакъ срещѫ Грьцити (759), и слѣдъ нѣколко страшны сбиванія гы побѣдили при Брѣговѫ Клисурѫ (б),

(а) Дългата Анастасова стѣна была на 40 миля разстояніе отъ Цариградъ, и ся простирала на дължинѫ 60 мили, отъ Мряморно-Море до Черно-Море.

(б) Брѣгова Клисура: Планинската тѣснина между Шюменъ и Карново (Каржнъ Абдать).

накарали царя имъ да побѣгне въ Цариградъ (760 л.), и ся примирили.

П. Въ чія ползѫ былъ заключенъ тоя миръ?

О. Въ ползѫ на Грьциты, които подкупили Добря за това; нъ Българити понеже ся усѣтили, подвигнѫло ся междуособенъ бой въ Българія. Въ тоя бой тѣ избили сичкыты членове отъ царското домородство, само Сабинъ побѣгнѫлъ, и ся избавилъ въ Цариградъ; съсѣкли и царя си Добря, комуто привьрженницити ся разсьрдили и 208 хыляды душь отъ тѣхъ ся прѣселили въ Малѫ Азія, а за царь си избрали Телеца (762 л.).

Забѣлежка. Отъ тоя царь до Крума правленіето настанѫло избирателно и дьржавата отъ раздвоеніето на народа начнѫла да ослабва.

ТЕЛЕЦЪ или ТЕЛЕСАНЪ.

П. Какъвъ челѣкъ былъ Телецъ?

О. Горделивъ и юнакъ мѫжь, който за да възблагодари военныя духъ на народа, чтомь ся въцарилъ, обявилъ бой на Грьциты, които го сприщили въ клисурыты край Анхыалъ съ 20 хыляды душь войници, гдѣто водялъ, та го разбили, плѣнили и си отишли заедно съ плѣненыты Българы, които като овціе исклали въ Цариградъ, при златныты врата. Още празднували тамь Грьцити тържественно своятѫ побѣдѫ надъ Българыты, и играели на цирка съ плѣненыты отъ

Българскыя царь двѣ сждины, които былы работяны въ Сицилія, и тяжкы всяка една по 800 литры чисто злато.

П. Ами Телецъ какво станжлъ слѣдъ като го разбили?

О. Сабиновата партія, която была и главната причина да го разбіять, тогава намерила врѣмя, и го убила, па довела побѣгнжлыя Сабына, та го въцарила.

САБИНЪ.

П. Какъвъ царь былъ Сабинъ?

О. Той былъ прѣдатель и Грькоманинъ, защото щомъ възлѣзълъ на прѣстола, и свьрзалъ миръ съ Грьцкыя Императоръ, който го и натъкмилъ да стане царь на Българыты.

П. Нъ можялъ ли е да царува?

Нѣ; защото народътъ незадоволенъ отъ него, като го усѣтилъ, че е грьцка подлизурка, събралъ ся подъ народныя прѣпорецъ, выкнжлъ отгорѣ му, провъзгласилъ го за отечественоненавистникъ, и когато ся готвялъ да го нападне и свали отъ прѣстола, той сполучилъ да напустне самъ прѣстола, и да побѣгне съ пріятелиты си въ Цариградъ.

БОЯНЪ или ПИГАНЪ.

П. Кой възлѣзалъ тогази на прѣстола?

О. Когато побѣгнжлъ Сабинъ, народътъ ся поукротилъ и утыхнжлъ, та слѣдъ нѣколко събранія си избралъ за царь Бояна.

П. Какъвъ челѣкъ былъ Боянъ?

О. Мждъръ и разуменъ, защото като пріѣлъ юздыты на царството, събралъ общый съвѣтъ отъ сичкыты голѣмци и бояры, па имъ казалъ, че за да можи да ся поукопити колко-годѣ испотрепаното отъ Телецово врѣмя насамь размирено царство, изискувало ся да свьржять миръ съ Грьциты, та станжлъ самь съ нѣколцина бояры, и ходилъ за това въ Цариградъ (764 л.).

П. Ами можялъ ли е да сполучи съ това, което намыслилъ?

О. Нѣ; защото императорътъ, който отнапрѣдъ свьрзалъ мира, отпослѣ си нестоялъ на думжтж, и подырь малко врѣмя ся подигнжлъ да приземе България, гдѣто вече навлѣзли Грьцити; Българити тогава ся въоржжили, та гы разбили и накарали да ся вьрнжть отъ гдѣто сж дошли (765 л.). Нъ тѣ все постоянни на намереніето си слѣдъ годинж налазяли пакъ въ България, и по сухо, и по море, а и сега честьта имъ неспомогнжла, защото нашити имъ разбили войскыты по сухо, пакъ флотата имъ ся погълнала отъ буриты, и императорътъ имъ ся принждилъ да ся вьрне, като оставилъ тукъ тамь по границиты нѣколко войскы, да направять на Българыты пакость.

П. Какво направилъ тогази Боянъ?

О. Той намѣсто да иде да смири и испжди и

и тѣхъ, заловилъ ся да иска отъ императора миръ, а Българити ядосани отъ миролюбивото му това поведеніе го свалили отъ прѣстола, и въцарили намѣсто него.

ТЕЛЕРИКА.

П. Кога ся въцарилъ Телерикъ?

О. Въ 771 л. когато царството было изложено въ по голѣмѫ опасность.

П. А каква была тая опасность?

О. Императорътъ, Константинъ Копронимъ былъ наумилъ вече да го довърши съвсѣмь, та го оградилъ вредомъ, и напълнилъ съ войскы и по сухо, и по море; съ 2 хыляды кораба слѣзълъ въ Черно-Море, и былъ готовъ да го нападне.

П. Кажѣте сега какво правилъ въ тоя случяй Телерикъ?

О. Той като не былъ готовъ никакъ за бой, пратилъ въ Цариградъ двамина бояры, и свьрзалъ съ Грьциты миръ (773 л.). Грьцкыты войскы тогава ся дрьпнѫлы, нъ като отвелы въ плѣнъ много Българы, та гы населилы въ земятѫ си, гдѣто гы и покрьстилы.

П. А подирь това что послѣдвало?

О. Телерикъ, като видѣлъ, че Грьцити, ако и да свьрзали миръ, все ся неоставяли отъ намереніето си, распалилъ ся отъ ядъ, и ся рѣшилъ да си запазы юнашкы отечеството, та пра-

тилъ вече 12 хыляды душь войници тайно въ Грьцко, за да освободять и вьрнѫть плѣненыты му съотечественници.

П. Ами сполучилъ ли е съ това да гы възвьрне?

О. Нѣ; защото голѣмцити му, които были подкупени отъ Грьцкыя царь, го издали, като му обадили намѣреніето на Императора, който пратилъ 80 хыляды душь Грьци, та нападнѫли на 12 тѣ хыляды душь Българы, и гы избили.

П. Кажѣте сега, какъ Телерикъ узналъ и изловилъ тыя прѣдатели?

О. Той ся самъ сѣтилъ за това нѣщо, което ужь былъ той по заловилъ, а да ся увѣри добрѣ употребилъ хытрость: писалъ императору писмо, и му казалъ, че му дотягнѫло ужь вече да царува надъ такъвъ непокорливъ народъ, и че му ся искало да иде като Сабина да живѣе въ Цариградъ; нъ нѣмалъ былъ нѣкой вѣренъ между голѣмциты си, да му открые това, и да го накара да му отведе домочядіето въ Цариградъ, та му ся молилъ, да му прати той нѣкой вѣрны хора, за да му помогнѫть да побѣгне отъ намразеното си отечество. Тогава императорътъ безъ да му дойде на ума за Телериковѫтѫ хытрость, показалъ му тыя вѣрны въ самото му отечество, гдѣто тогава Телерикъ гы изловилъ и погубилъ като прѣдатели и отечественонавистници.

П. Ами императорътъ какво направилъ тогава?

О. Събралъ си сичкѫтѫ силѫ на другѫтѫ годинѫ (775 л.) и тръгнѫлъ камъ България, съ намереніе да ся невръща, догдѣто я непокори цѣлѫ. Самъ на челото на войскыты си по сухо, той ся разболѣлъ, и като ся врьщалъ умрѣлъ съ отворены очи за несполукѫтѫ си; тѫй и флотата му пожьртвувана отъ разярены морскы вълны, запазили България неповрѣденѫ отъ страшнѫтѫ силѫ на Имперіятѫ.

П. Кажѣте сега какво ся случило и съ Телерика?

О. Понеже уловилъ още прѣдатели между болярыты си, та гы все истрепалъ, то завѫдилъ и непріятели, които наустили народа да ся подигне отгорѣ му, а той прѣди да го нападнѫть прѣварилъ, та напуснѫлъ прѣстола, и сега наистиннѫ побѣгнѫлъ при грьцкыя царь, Константинова сынъ Льва (777 л.). Тамъ той ся покрьстилъ, уженилъ ся за императричинѫтѫ браточедкѫ, и останѫлъ като съвѣтникъ при Льва.

КАРДАМЪ.

П. Кой възлѣзълъ на българскыя прѣстолъ слѣдъ Телерика?

О. Като побѣгнѫлъ намразеный отъ народа Телерикъ, избралъ ся за царь Кардамъ, който заключилъ съ Грьциты миръ, и траялъ до 789 л.

П. А прѣзъ сичкото това врѣмя Българити все мировахѫ ли?

О. Нѣ; защото ходили на помощь на панонскыты си братія, които тогава ся біяли съ Франкыты, что отишли да имъ отнемжть царството, което тѣ неоставили на франското оржжіе да го погълне.

П. Ами въ какви най-много ся отличилъ тоя владѣтель?

О. Въ боя и побѣджтж, что нанесълъ на Грьциты, прѣдводены отъ самыя имъ императоръ, младыя Константина, който былъ слѣзълъ даже до Прозадія (789-792).

П. Ами слѣдъ тжя побѣдж кадѣ отишьлъ?

О. Пакъ на помощь на панонскыты Българы, които тогази ся были заловили за шесть-годишнжтж войнж съ Карла Великый, царя на Франкыты. Въ тоя походъ Кардамъ умрѣлъ (807 л.), и съ смьртьтж му ся свьршва пьрвый Періодъ на българскжтж История; пжкъ на българскыя прѣстолъ дошьлъ Крумъ Грьмъ (Каранъ).

ПЕРІОДЪ ВТОРЫЙ.

Отъ утвьрждаваніето на Българыты въ новжтж имъ земя, до тѣхното покрьщаваніе (802-861 л.).

Съ Крумовото въцаряваніе и Българія влиза въ другж фазж, защото Тисскыты Българе ся съединявать сега съ Дунавскыты, на които царството малко оставаше да ся погълне отъ раздоры ы и несъгласіята; Българити ставать единъ могжщественъ и позначителенъ народъ, и начинать да привлачять повече вниманіето на съврѣменыты историци.

КРУМЪ.

П. Какъвъ челѣкъ былъ Крумъ?

О. Той былъ мѫжественъ юнакъ, и повдигнѫлъ покорены отъ Авары Панонски Българи, та ги освободилъ. (766 л.) за това си го избрали и царь.

П. По какво най-много ся прославилъ Крумъ?

О. По своето юнашко запазваніе държавѫтѫ отъ силното оружіе на Карла Великый, и по укрѣпяваніето на разклатеното изъ основѫ за изгубваніе край Дунавско Българско Господарство, което той да възстанови присъединилъ на Панонското въ 802 л., и му станалъ царь, като си избралъ за столицѫ града Прѣславъ. (а)

П. Какво направилъ Крумъ, когато най-напрѣдъ ся прѣселилъ въ тѫя столицѫ?

О. Загрижилъ ся да си наряди царството, и за това нарядилъ законъ.

П. Знаете ли по главны членове отъ тоя законъ?

О. Знаемы, ето ги: 1) Сѣкой чиновникъ и членъ отъ съвѣты, да ся осѫжда на смьрть, когато ся улови и докаже, че е былъ за нѣщо подкупенъ, или е употребилъ нѣкаквѫ си клеветѫ и интригѫ.

2) Да ся земе за казнѫтѫ сичкыя имотъ на тогова, който ся улови, че е прибралъ или крылъ въ кѫщѫтѫ си нѣкой чиновникъ, който е вече обвиненъ като грабитель и обеспрaвдатель.

(а) Прѣславъ, градъ на мѣстото при Старый Маркыянополь на Юго-Западъ отъ Шюменъ до развалины днесь на Ескы-Стамболъ, край р. Камчія.

3) Да ся искоренять сичкыты лозія, за да ся неупивать хората.

4) Да ся одрѣзвать ржцѣты на уловеныты въ кражбѫ: ако ли отъ сиромашія е направилъ нѣкой това, да му ся струшавать и краката, за да неможе отпослѣ да проси, само да му ся събира за прьвъ пѫть между роднинты и пріятелиты по нѣщо помощь, отъ коя ако ся откаже нѣкой да му ся земе иманіето.

П. Отъ гдѣ ся сумясалъ Крумъ, да наряди тоя законъ?

О. Отъ причиныты по конто ся изгубило царството на Аварыты, конто, когато покорилъ той, му расправили, че былы интригыты и клеветыты, неправдата и подкупуваніето сѫдіиты, продаваніето правдѫтѫ, чиновети и милостьта, раскошеството и піянството.

П. За колко врѣмя ввелъ Крумъ тоя законъ въ своето царство?

О. За шесть годины, сир. до 807 л., когато ся заловилъ съ Грьциты на бой, защото искалъ да расшири още прѣдѣлыты на своето царство.

П. Ами можялъ ли е да сполучи?

О. Испьрво трьгнѫлъ за Едрене и несполучилъ; нъ послѣ когато отишьлъ въ Македонія, гдѣто ся научилъ, че повечето Грьци были ся натрупали край р. Струмицѫ, нападнѫлъ гы, разбилъ гы досушь, и имъ отнелъ сичкы военны работы, что оставили и побѣгнѫли; отъ тамь потеглилъ за Средецъ (Софія), та го призѣлъ, като избилъ 6,000 душь грьцкѫ войскѫ, много отъ граждаиты, и имъ отнѣлъ около 1,000 фунта злато.

П. Съ тыя завладяванія постигнжлъ ли си е вече Крумъ намѣреніето, и прѣстанжлъ ли е да воюва?

О. Нѣ; защото като ся научилъ за сичко това грьцкый царь Никифоръ, ядосалъ ся твьрдѣ много, и си повелъ самъ войскыты, та налулъ въ Българія около границиты, които захванжли да плѣнять и опустушявать; нъ Крумъ искочилъ на срѣщж имъ съ разяренжтж си като лви войскж, и безъ да ся сбіять, Грьцити отъ страхъ побѣгнжли, а нѣкои отъ тѣхъ останжли и самоволно въ Българія; помежду тыя самоволници имало и нѣкои си арапинъ Евтимъ, който былъ механикъ и научилъ Българыты да си направять машины за прѣзиманіе твьрдины, которотѣ до тогава непознавали.

П. Ами подирь това какво послѣдувало?

О. Никыфоръ ся вьрнжлъ назадь посраменъ, и отъ ядъ ся прѣготвилъ още повече, да нагънжлъ изново въ Българія (811 л.).

П. Какъ го посрѣщнжли сега Българити?

О. Крумъ, като го видѣлъ съ толкж силж, не ся наѣлъ да ся біе, и го молилъ за миръ, нъ той несклонилъ. Крумъ го молилъ и вторый и третій пжть, нъ Никыфоръ все непрѣставалъ, а всичко изъ Българія прѣдавалъ на мечь и огънь.

П. Какво направилъ тогази Крумъ?

О. Поканилъ сичкыя народъ на оржжіе; рѣшилъ ся вече, или да измржть сичкы, или да побѣдять, та заградили отъ вредъ Грьциты (а), и на

(а) Въ гжстака между Шюменъ и Ямболъ, който днесь ся зъве Дели-Орманъ.

25 юлія прѣзъ нощьтѫ ся спуснѫлъ самъ Крумъ, като гладенъ лѣвъ съ мечь въ рѫкѫ, та нападнѫлъ на Грьциты, а слѣдъ него и войницити му; били ся цѣлѫ нощь, обтънѫли до колѣнѣ въ кръвь, покрыли полето съ грьцкы трупове: на войводы, чиновници и безбройны войници, даже и самыя имъ императоръ уловили, съсѣкли и му рѣкли: "Кога не щешь мира, на ти сѣкырѫ!„ — Здравица съ обкованѫтѫ съ злато и срѣбро Никыфоровѫ кратунѫ, когато пирувалъ и ся веселялъ Крумъ съ своиты дружина.

П. Какво спечелилъ Крумъ съ тоя бой?

О. Освѣнъ славѫтѫ, още самъ само завладѣлъ черно-морскыты градове: Дебелтъ и Анхыалъ; пѫкъ братъ му Мортягонъ — градове: Берея, Пловдивъ, Филипи и Струмицѫ, па ся прибрали да си починѫть, наредять дьржавѫтѫ, и примирять съ обтънѫлыты въ дльбокѫ жялость Грьци, чрѣзъ посланника, что имъ пратилъ Крумъ, за да ся условять.

П. Кой былъ тоя посланникъ, что го пратилъ Крумъ, да свърже мира?

О. Войвода Драгомиръ, който имъ прѣдложилъ:

1) Мелеонъ (днесь незнаенъ) да е границата между двѣты дьржвы. 2) Да му плащать сѣкѫ годинѫ дань отъ матерія за 50 фунта злато. 3) Да ся върнѫть сичкы поробени Грьци отъ Българыты, и отпослѣ побѣгнѫли, пакъ въ Българія. 4) Колкото стокы внасяли Грьцити въ Българско, да търгувать, да плащать мыто и да носять българскы печять, както и търговцити имъ да

имѫть българско свидѣтелство; а Българитѣ да търгувать свободно изъ Грьцко. 5) Да ся пращать сѣкѫ годинѫ Круму по нѣколко най-красны Грькынкы, и 6) да си забіе Крумъ копіето въ златныты врата.

П. Ами Грьцити склонили ли сѫ на тыя условія?

О. Никыфоровый наслѣдникъ, като незнаялъ какво да прави, събралъ сената и духовенството да ся посъвѣтува. Тогава подиръ длъго чюдяніе и маяніе, какво да правять, ся скарали и отпратили Драгомира празденъ, като му отказали, чтото искалъ.

П. Кажѣте сега какъ постѫпилъ тогава Крумъ?

О. Чтомъ ся вьрнѫлъ Драгомиръ, и ся научилъ, че Грьцити го непослушяли, той ся разсьрдилъ и повлѣкълъ камъ Мезебъръ, когото слѣдъ тридневнѫ обсадѫ призѣлъ прѣзъ Октомврія (812 л.). Отъ тамь пѫкъ потеглилъ за Едрене, нъ прѣди да го завладѣе, появената тогава епидемія (болесть) го накарала, да ся дрьпне назадь, защото мнозина отъ войскѫтѫ му была вече изморила. Тогава испоуплашенити Грьци, да не иде и до Цариградъ, малко нѣщо ся понасьрдчили, и начнѫли да ся готвять за бой изново; нъ и Крумъ нестоялъ миренъ, защото прѣзъ пролѣтьтѫ (813 л.) пакъ трьгнѫлъ за Едрене, и тамь наблизу ся срѣщнѫлъ съ Императора Михаила, който си прѣдвождалъ самъ войскыты, па ся ударили.

П. Ами кой спечелилъ тогази побѣдѫтѫ?

О. Тя испьрво была безуспѣшна и за двѣты страны; нъ въ бытвѫтѫ на 10 Юнія, Крумъ

разбилъ Грьцити, и императорътъ имъ едва сварилъ да побѣгне въ Цариградъ, гдѣто отчаянъ ся расплакалъ и си снѣлъ коронѫтѫ отъ главѫтѫ, която Грьцити положили на военачялника му Льва Армянина; а Крумъ, догдѣто Грьцити празднували въцаряванието на новыя си царь, като обсадилъ Едрене, оставилъ го брату си, да му продължява обсадѫтѫ, пѫкъ той потеглилъ за Цариградъ, комуто догдѣто приближи до стѣныты, прѣдъ които прѣнесълъ Грьмнику жьртвѫ, опустошилъ сичко прѣзъ гдѣто прѣминѫлъ.

П. Какво сторилъ Крумъ, когато вече прѣстигнѫлъ тамъ?

О. Испоплашилъ Грьцити до толко, чтото мнозина отъ тѣхъ си пропратили домочядията въ Анадолъ; Императорътъ имъ отчаянъ извадилъ кликачи, да канять мало и голямо на оружие; нъ Крумъ понеже нѣмалъ флотѫ, да запале града и отъ камъ морето, както отъ сушѫтѫ, та да му прѣсѣче съобщението съ Азия, че да го завладѣе, прѣдложилъ на Грьцити за миръ подъ слѣдующыты условия: да му плащать дань и материя всякѫ годинѫ; да го оставять да влѣзе тържественно въ столицѫтѫ на конь, и да си забие копието прѣдъ златныты врата.

П. Грьцити поне сега не ли сѫ приѣли условията?

О. Нѣ; защото Львъ му отговорилъ, че за сичко това трябало да ся видять лично двамата царие, та му назначилъ и мѣсто край морето при Влахернѫ, гдѣто лукавый Львъ былъ приготвилъ

нѣколко войскары, да убіять Гръма, когато дойде.

П. Ами убили ли сѫ го?

О. Нѣ; защото Крумъ, който отишьлъ съ нѣколцина отъ голѣмциты си, чтомь слѣзьлъ отъ коня, съзрѣлъ убійциты си, като ся готвяли да го нападнѫть, та прибьрзалъ и ся ѣхнѫлъ пакъ, па припнѫлъ да бѣга, когато испущеныты подирѣ му стрѣлы го ранїли легко; а Министра на финанціиты му убили, и двамина отъ голѣмциты му уловили и отвели въ Цариградъ робіе.

П. Кажѣте сега какво направили тогази нашити?

О. Тѣ отъ любовь камъто добрыя си нараненъ царь, ся наѣжили на Грьциты, и разярени като лви за малко врѣмя направили сичко около Цариградъ на прахъ и пепель: цьрквы, монастыри, палаты, все испогорили; стлъповеты и статуиты около монастыря Св. Мамы испотрушили и направили равны съ земятѫ; гдѣ да си е роби испозаклали и всичко опустошили. Отъ тамь Крумъ гы повелъ изъ Тракыя, гдѣто испогорили и срутили все что срѣщѫли; хубавыя мостъ на р. Атиръ (Кара-Су) съборили; градове: Силиврія, Даонъ, Родосто, Апрѫ и Ганосъ и много другы села съсипали, разграбили, и жителиты имъ изсѣкли, а женыты и дѣцата на послѣдниты два града поробили и отвели съ тѣхъ си. Послѣ трьгнѫлъ и край Марицѫ, отишьлъ при брата си въ Едрене, та го призѣлъ и разграбилъ; а отъ жителиты му 12 хылиды душь безъ женыты и дѣцата поробилъ и отвелъ въ Тисскѫтѫ область; а

25 юлія прѣзъ нощьтѫ ся спуснѫлъ самъ Крумъ, като гладенъ лѣвъ съ мечь въ рѫкѫ, та нападнѫлъ на Грьциты, а слѣдъ него и войницити му; били ся цѣлѫ нощь, обтънѫли до колѣнѣ въ кръвь, покрыли полето съ грьцкы трупове: на войводы, чиновници и безбройны войници, даже и самыя имъ императоръ уловили, съсѣкли и му рѣкли: "Кога не щешь мира, на ти сѣкырѫ!„ — Здравица съ обкованѫтѫ съ злато и срѣбро Никыфоровѫ кратунѫ, когато пирувалъ и ся веселялъ Крумъ съ своиты дружина.

П. Какво спечелилъ Крумъ съ тоя бой?

О. Освѣнъ славѫтѫ, още самъ само завладѣлъ черно-морскыты градове: Дебелтъ и Анхыалъ; пѫкъ братъ му Мортягонъ — градове: Берея, Пловдивъ, Филипи и Струмицѫ, па ся прибрали да си починѫть, наредять държавѫтѫ, и примирять съ обтънѫлыты въ дълбокѫ жялость Грьци, чрѣзъ посланника, что имъ пратилъ Крумъ, за да ся условять.

П. Кой былъ тоя посланникъ, что го пратилъ Крумъ, да свърже мира?

О. Войвода Драгомиръ, който имъ прѣдложилъ:

1) Мелеонъ (днесь незнаенъ) да е границата между двѣты държвы. 2) Да му плащать сѣкѫ годинѫ дань отъ матерія за 50 фунта злато. 3) Да ся върнѫть сичкы поробени Грьци отъ Българыты, и отпослѣ побѣгнѫли, пакъ въ Българія. 4) Колкото стокы внасяли Грьцити въ Българско, да търгувать, да плащать мыто и да носять българскы печять, както и търговцити имъ да

О. Нѣ; — Той ся разсърдилъ много и сега ся приготвилъ най-много за бой; заклѣлъ ся или да умрѣ, или да земе Цариградъ; събралъ многобройнѫ войскѫ: отъ Българы, Славяны и Авары; Натоварилъ имъ запасыты и стѣнобитныты орѫдія на 5000 кола, и когато ся готвялъ вече да трьгне, разболѣлъ ся и умрѣлъ на 1 Априлія 815 л., като оставилъ двама наслѣдници, Докума и Цока, — неутѣшимѫ жялость на народа, — и прѣголѣмѫ радость на Грьциты, които като чюли за смьртьтѫ му, пуснѫли помежду си думѫ, че ушь Ангели отъ небето имъ извѣстили още прѣди годинѫ, не щѣлъ да умрѣ языческый царь

ДОКУМЪ.

П. Кой ся въцарилъ подиръ Крума?

О. Сынъ му Докумъ, който ся отказалъ да склони за прѣдложенія отъ Грьциты миръ, и трьгнѫлъ съ прѣготвеннѫтѫ отъ баща му войскѫ, за да му испълни клѣтвѫтѫ и намѣреніето; Срѣщнѫлъ ся съ Грьциты при Месебръ, ударилъ гы, и гы распрѫснѫлъ; нъ на второто си ударваніе изгубилъ, и ся вьрнѫлъ назадь, да ся приготви изново.

П. Кажѣте послѣ какво направилъ!

О. Като ся приготвилъ подирь малко врѣмя, трьгнѫль пакъ срѣщу Грьциты (816 л.), които извѣстеня отъ съглѣдателиты си, кога мыслялъ До-

навъ, и ся управлявали отъ Князя си Борна (827 л.) та гы побѣдилъ, завладалъ Славяныты, и размирилъ земятѫ си въ Панонія, отъ Будинъ до изворыты на р. Тисса, и отъ Дунавъ до помежду Тимокъ и Срѣбскѫ Моравѫ, още той ся былъ и съ Маджарыты.

П. А кое му подало причинѫ да ся біе нѫкъ съ тѣхъ?

О. Тѣ му обявили напрѣдъ бой, защото и той былъ като Цока гонитель на Христіяныты изъ царството си, гдѣто отъ день на день ся умноживали. Той избилъ мнозина отъ тѣхъ, помежду конто и Едренскія Епископъ Еммануила, който былъ наумилъ да покрьсти Българыты. Грьцити, като гледали постѫпоциты му къмъ христіяныты, несмѣяли да му рѣкѫтъ нищо по причина на свързаныя имъ за 30 години миръ, и наговорили за това Маджарыты, конто му обявили бой, и искали да са вьрнѫтъ въ Грьцко пакъ Христіяните, конто Мортагонъ, догдѣто са мѫчилъ да не пусне, и догдѣто гы каратъ да станѫтъ пакъ Идолопоклонници, умрѣлъ. (830. л.)

ПРѢСІАМЪ ИЛИ ВЛАДИМИРЪ.

П. Кой възлѣзълъ на Българскыя прѣстолъ слѣдъ Мортагона?

О. Сынъ му Прѣсіамъ, който подтвърдилъ заключеныя отъ бащѫ му миръ съ Грьцыты, и склонилъ да имъ отпустне плѣненыты Христіяны, да ся вьрнатъ въ отечеството си.

П. Какъ гы е отпустилъ?

О. Понеже мнозина отъ болярыты му ся противили за това отпусканіе, той ся сговорилъ тайно съ императора, да прати да гы приберѫть, а самъ излѣзълъ да си обиколи ужь царството, и отишьлъ въ Солунъ, гдѣто намѣрилъ и чиновниціты си, и подданниціты си покрьстены, и мнозина отъ тѣхъ прѣминѫлы въ Грьцкѫ службѫ съ высокы чинове.

П. Кажѣте сега какъ станѫло прѣселеніето на Христіяныты?

О. Въ врѣмято догдѣто пѫтувалъ Прѣсіамъ, Императорътъ пратилъ корабы на Дунава при Влашко съ нѣколко войскѫ, Грьци и Маджяры, които слѣдъ едно сбиваніе съ нашиты сполучили, да отведѫть на корабыты си 12 хыляды душь Христіаны, и да гы заведѫть въ Македонія прѣзъ Цариградъ, гдѣто мнозина отъ покрьстеныты Българы останѫлы да живѣять По достозабѣлежителенъ отъ сичкы тыя останѫлы, былъ момъкъ Василь, който влѣзълъ при нѣкой Сенаторъ на службѫ, и толко успѣлъ тамь, чтото въ 867 л. го провъзгласили за Императоръ, извѣстный Василь Македонецъ, когото послѣ наслѣдили сыновети: Львъ Философъ и Александръ; внукъ му Константинъ Багрянородный и потомціти му: Романъ II, Василь II и Константій, съ когото ся присѣкла вече Българската лоза. А подирь това прѣселеніе ся вьрнѫлъ отъ пѫть, и Прѣсіамъ.

П. А какво послѣдувало когато ся вьрнѫлъ Прѣсіамъ?

О. Българити го подозрѣли, че станжлъ тайно Христіанинъ и прѣдатель на боговеты имъ, та ся разярили върху му; нъ той умѣлъ, какъ да гы смири и укроти, и захванжлъ войнжтж съ Сърбыты (840 л.).

П. Колко врѣмя траяла тая война?

О. Три годины цѣлы, подъ прѣдводителство на Сърбскыя краль Властимира, нъ безъ никакъвъ успѣхъ, защото Прѣсіамъ умрѣлъ (843 л.) и оставилъ на прѣстола сына си.

БОРИСА.

П. Какъвъ человѣкъ былъ Борисъ?

О. Сърдченъ Господарь и уменъ Владѣтель; Той като гледалъ, че въ 845 л. ся свьршювалъ прѣдѣла на 30 годишныя миръ съ Гърциты, приготвилъ ся да имъ обяви бой, защото си мыслялъ, че ще може да имъ отнеме много мѣста, и да си расшири царството още, когато Грьцити тогава имали за Императоръ малко царче, Михаила III подъ надзирателството на майкж му Тодоржа, на коя вече той си былъ казалъ намереніето.

П. Ами Императрицата какво му отговорила?

О. Тя му казала, че е готова за бой, нъ да знае, че ако й надвые, не ще да ся прослави, защото ще побѣди женж; ако ли пжкъ му надвые тя, ще е голѣмъ срамъ за него. Като чюлъ това Борисъ принудилъ ся, та ся погодили и примирили.

П. А каквы были условіята на тоя миръ?

О. 1) Да ся върне въ България поробената му още прѣди 38 годины, въ врѣмято на Льва Армянина, сестра Тодора, а Българити да вярнѫть на Грьциты поробеныя имъ монахъ Тодора Куфара. И 2) Да даджть Борису областьтѫ Загоріе.

П. Какво направилъ Борисъ, слѣдъ като сключилъ тоя миръ?

О. Заловилъ ся на бой съ Нѣмскыя Императоръ Людвика; Загрыжилъ ся да покори Славяныты по Тракыя и Македонія, гдѣто тѣ ся управлявали отъ свои князеве. И въ 853. л. ся съединилъ съ Савскыты Славяны, та ударилъ на Панонія, гдѣто Нѣмцити го разбили; Сѫщето лѣто ся ударилъ и съ Хърватыты и Сърбыты, и ся билъ безъ никакъвъ успѣхъ даже до 860 л., когато Сърбити му плѣнили голѣмыя сынъ съ 12 душь боляры, които да избави Борисъ, принудилъ ся да иска миръ, когото сключилъ и ся вярнѫлъ въ България, гдѣто като си отпочинѫлъ, пріялъ Христіанскѫтѫ вѣрѫ, крьстенъ отъ Св. Методія въ 861 л.; а послѣ я прѣдалъ и народу, за това България вече влиза въ другѫ мѣнѫ.

ПЕРІОДЪ ТРЕТІЙ.

Отъ покрьщаніето на България, до испадваніето ѝ подъ властьтѫ на Грьциты (861—1190).

Въ тоя періодъ отъ Българскѫтѫ Исторія, гледамы Българыты че сѫ вече Христіане. Царството имъ ся усилва повече, става по-широко, по-развыто, приближява

О. Българити го подозрѣли, че станжлъ тайно Христіанинъ и прѣдатель на боговеты имъ, та ся разярили върху му; нъ той умѣлъ, какъ да гы смири и укроти, и захванжлъ войнжтж съ Сърбыты (840 л.).

П. Колко врѣмя траяла тая война?

О. Три годины цѣлы, подъ прѣдводителство на Сърбскыя краль Властимира, нъ безъ никакъвъ успѣхъ, защото Прѣсіамъ умрѣлъ (843 л.) и оставилъ на прѣстола сына си.

БОРИСА.

П. Какъвъ человѣкъ былъ Борисъ?

О. Сърдченъ Господарь и уменъ Владѣтель; Той като гледалъ, че въ 845 л. ся свьршювалъ прѣдѣла на 30 годишныя миръ съ Гърциты, приготвилъ ся да имъ обяви бой, защото си мыслялъ, че ще може да имъ отнеме много мѣста, и да си расшири царството още, когато Грьцити тогава имали за Императоръ малко царче, Михаила III подъ надзирателството на майкж му Тодоржа, на коя вече той си былъ казалъ намереніето.

П. Ами Императрицата какво му отговорила?

О. Тя му казала, че е готова за бой, нъ да знае, че ако й надвые, не ще да ся прослави, защото ще побѣди женж; ако ли пжкъ му надвые тя, ще е голѣмъ срамъ за него. Като чюлъ това Борисъ принудилъ ся, та ся погодили и примирили.

едно съ сыноветы си, Владимира и Симеона; а слѣдъ тѣхъ ся крьстили и домашнити му, и дворянити му. Борисъ при крьщеніето си ся нарѣкълъ Михаилъ на имято на Грьцкія царь, който му станжлъ крьстникъ.

П. А кой былъ тоя Св. Методій, гдѣто крьстилъ Бориса. ?

О. По-старый братъ на философа Константина, или покалугеренъ Кырилла, и двамата родомъ Българіе отъ Солунъ, Львовы сынове, и добрѣ въспитани въ истинжтж на Евангеліето, кое тіи отдавна търсяли средство, какъ да введжть между своиты еднородци.

П. Ами какъ, и кога покрьстилъ Борисъ народа?

О. Слѣдъ малко врѣмя отъ като ся крьстилъ самъ, издалъ указъ, да ся крьщавать насѣкадѣ; нъ болярити, които неискали това, побуни ли народа, и Борисъ да го смири, излѣзълъ въоржженъ съ крьста на гржды, и съ помощьтж на 48 душь дворяны избилъ мнозина боляры, и смирилъ бунта, който ся подигалъ часто прѣзъ цѣлы осемь годины отъ 869 — 870 л., до когато вече Христіанството въстържествувало вредомъ изъ Българія.

П. Помежду това врѣмя какво друго достозабѣлежително направилъ Борисъ?

О. Довелъ изъ Грьцко отъ Христіаныты Българы, проповѣдници и учители, за да учять народу новжтж вѣрж; Въздигнжлъ въ сѣкой градъ цьрквы и училища; Подновилъ мира съ Грьци-

ты, които му прѣдали цѣло княжество, Загоріе, гдѣто были населени все Българе Христіане, между които имало и учены, та ся нарядило отъ тѣхъ и първото Българско Духовенство.

П. А на какъвъ языкъ ся вършило тогава богослуженіето?

О. Въ начяло на Грьцкы; нъ Борисъ заповѣдалъ Кириллу и Методію, та нарядили Българскѫтѫ азбукѫ, и прѣвели Св. Писаніе на Българскый языкъ, който добрѣ разбирали нѣ само нашити, нъ и другыти Славянскы народи, покрьстени испослѣ, спр. Руссити и Сърбити, что и до днесь ся служять съ сѫщыя прѣводъ, само малко днесь измѣненъ, при богослуженіето.

П. Ами нашити тогази да ли сѫ имали независима народна Іерархія?

О. Въ начялото още нѣ; нъ когато ся поусилило между имъ Христіанството, источната и западната цьркви ся скаралы, коя да гы присвои. Грьцкый Патрикъ претендиралъ, че Българити нему ся стояло, защото неговити священници, макаръ и Българе, гы покрьстили; Папата пѫкъ съ другы доказателства ся мѫчилъ да гы привлѣче въ своятѫ кошярѫ, та че най-послѣ несполучилы, нити едната, нити другата, за да гы обсеби.

П. А че какъ станѫло това за да не сполучять.?

О. Понеже Михаилъ-Борисъ неискалъ да зависи отъ никого духовно, както независвалъ и политическы, поискалъ да наряди независимѫ и

Българскѫтѫ цьрквѫ. За това той поискалъ отъ Грьцкыя Патрикъ, да му рѫкоположи Архыепископъ надъ Българското Духовенство, нъ той му ся отказалъ. Тогава Борисъ ся отнесълъ до Папѫтѫ съ единъ посланникъ и дарове, и го молилъ да му рѫкоположи Българинъ Архыепископъ (866 л.); нъ и той го залъгалъ съ двама священницы, Павла и Формоза, който му пратилъ въ България, повечето съ цѣль да подчинять народа подъ Господаря си.

П. Какъ ся донесълъ Борисъ съ тыя пратеници?

О. Той необьрнѫлъ никакво вниманіе отгорѣ имъ, нъ когато ся былъ събралъ въ 867 л. Духовный съборъ отъ сичкыты цьркви въ Цариградъ, пратилъ боярина си Петра, та му прѣдложилъ да разглѣда, и коя отъ двѣты Църкви ще даде на Българыты, Архыепископъ, гдѣто Императоръ Василь Македонецъ накаралъ Грьцкыя Патрикъ Игнатія, та рѫкоположилъ Архыепископа Теофилакта за Българскый Патрикъ, и ся прѣселилъ въ Прѣславъ съ нѣколко Грьцкы служители, които послѣ Борисъ, когато Патрикувалъ Фотій, испѫдилъ съвсѣмь, защото извличяли твьрдѣ много злато изъ България, и си отдѣлилъ Іераршіятѫ отъ Грьцкыты, та я направилъ независимѫ.

П. Ами братіята Св. Кыриллъ и Методій, кадѣ были отишли?

О. Тѣ, отъ като просвѣтили България, прѣминѫли въ Македонія при новопокрьстеныты Моравци, та имъ занесли прѣвода на Св. писаніе,

и въ сѫщето врѣмя гы учяли и Българскы. Тамъ тѣ ся бавили доволно врѣмя, и извадили ученицѣ, Седмочисленныты: Св. Климента, Горазда, Ангеларія, Наума, Савва и пр. отъ конто Св. Климентъ былъ Българинъ.

П. Ами отъ тамъ послѣ кадѣ сѫ отишли?

О. Понеже Католицити гы гонили, че служяли на Българскы, тѣ ся вьрнѫли пакъ въ Българія, гдѣто Борисъ гы настанилъ да просвѣщавать народа: Св. Климента пратилъ въ Албанія при управителя Добета, за да просвѣщава областьтѫ Кутмавицѫ (а), гдѣто той навъдилъ около 3,500 ученика; пѫкъ другыты — по другы мѣста. Най-послѣ като принесълъ толкѫ ползѫ народу приснопамятный царь Борисъ, на старость ся дрьпнѫлъ (885 л.) да прѣкара дниты си въ постъ и молитвѫ у единъ монастырь; а прѣстола оставилъ на поголѣмыя сынъ.

ВЛАДИМИРА.

П. Какъвъ былъ Владимиръ?

О. Челѣкъ раскошенъ, развратенъ, злодѣ-

(а) Кутмавица ся простирала между р. Вардарь, гр. Скопіе-до Акроберавскыты горы, и отъ тамъ-до Костуръ и Болнъ. Въ нея ся вмѣставала още и Керменската (Германска) долина, Охридското и Прѣспанското езера, съ тѫзиы градове: Дѣволъ, Охридъ (Главица и Велица), гдѣто и днесь има селце съ същето име при Р. Велица, тамъ гдѣто ся влива въ Струмицѫ при Гр. Струмица (Острумѫ).

ецъ, грабитель и недостоенъ да ся нарече сынъ на такъвъ Великъ бащѫ.

П. Какво направилъ той когато царувалъ?

О. Нищо добро, даже всичко лоше, чтото ся опыталъ билѣ да възвърне и покрьстеныя народъ пакъ въ Идолопоклонство, ако не былъ живъ още баща му да прѣвари злото.

П. Колко годины царувалъ Владимиръ?

О. Три само годины, когато Борисъ ся научилъ за злодѣйството му, и оставилъ монастыря, та дошьлъ и го свалилъ отъ прѣстола, извадилъ му очиты, хвьрлилъ го въ тьмницѫ, и на мѣстото му поставилъ по-малкыя си сынъ Симеона (888 л.), па ся вьрнѫлъ пакъ въ монастыря, гдѣто слѣдъ толкосъ подвигы ся прѣселилъ отъ тоя свѣтъ (907 л.).

СИМЕОНЪ.

П. Какъвъ человѣкъ былъ Симеонъ?

О. Мѫдъръ и до толкосъ напрѣднѫлъ въ наукѫтѫ у Византійскыты училища, чтото даже го провъзгласили и философъ; той още былъ и храбъръ, и опытенъ отъ малъкъ да върти широкѫтѫ дьржавѫ, гдѣто му оставилъ баща му, и коя тогава ся простирала отъ Българскѫ Моравѫ — до устието на Дунавъ; — и отъ тамь по Черноморскыты брѣгове, — до Бургазскыя заливъ; Една часть отъ Сѣвернѫ Тракыя, почти цѣла Македония до Р. Ибяръ, Горня Албания и земи-

ты въ Влашко и Панонія ся вмѣщавали въ нея.

П. Какво сторилъ най-напрѣдъ Симеонъ, когато възлѣзълъ на прѣстола?

О. Загрыжилъ ся да си укрѣпи царството было отъ вытрѣ, было отъ вънъ; истребилъ сичкы противници на христіянството, что ся таяли още въ лицето на нѣкои стари бояры, и тѫй направилъ да огрѣе вредомъ по Българія свѣтлината на Евангеліето; Поставилъ въ сѣкѫ цьркви учены проповѣдници, да проповѣдувать народу мѫдрыты и нравственныты хрестіянскы поученія, които усьрдно ся стичяли тѣ да слушять; Насьрдчилъ ученыты, да списувать нѣ само сами различни списанія, и да прѣвождать разны книгы на Българскы; нъ и самъ списалъ много книгы, и убогатилъ Българскѫтѫ книжнинѫ тѫй, чтото да ся равни съ книжнината на тогашныты просвѣщены народы; Въздигнѫлъ на всѫдѣ училища, было по градищата, было по селата. Съ еднѫ речь врѣмято, колкото царувалъ той, было златъ вѣкъ за Българія.

П. А слѣдъ като нарядилъ сичко това, какво правилъ Симеонъ?

О. Загрыжилъ ся да оздрави и направи свободнѫ търговіятѫ въ своето царство, защото Грьцкыти търговци изъ Имеперіятѫ му правили въ това голѣмы пакости. И той ся оплакалъ нѣколко пѫти Императору Льву философу; нъ той понеже си правилъ все углушкы, Симеонъ развалилъ мира съ Грьциты, и имъ обявилъ бой (889 л.).

П. А гдѣ станжло тогава първото сраженіе, и кой управлявалъ войскыты?

О. Въ Тракыя, гдѣто Императорътъ проводилъ своя военачялникъ, Прокопія Кринта, за да посрѣщне Симеона, който тогава нападнжлъ Грьциты, та гы разбилъ, а колкото поробилъ, отрѣзалъ имъ посоветы, и гы вьрнжлъ пакъ въ Цариградъ.

П. Ами слѣдъ това сраженіе прѣстанжли ли ся да ся біять?

О. Императорътъ понеже ся не наѣлъ да противустои Симеону, намыслилъ да го излъже, до гдѣто ся приготви, че тжй да го нападне.

П. Ами какво искалъ, да го излъже?

О. Пратилъ му посланници да искать миръ, нжкъ отъ другж странж поискалъ помощьтж на Маджярыты, и отишьлъ съ флотж на Дунава, а Фока пратилъ съ войскж по сухо.

П. Ами можялъ ли е да го излъже?

О. Нѣ; защото Симеонъ знаялъ, че го лъже, та накаралъ да запрѫть посланника му; а той веднага излѣзълъ срѣщж Фока когато ненадѣйно ся извѣстилъ, че Маджярити минжли на Грьцкы корабы Дунава, та разбыли тамошнжтж Българскж войскж, и начнжли да плѣнять и опустошявать; За това ся притекълъ на срѣщж имъ, нъ тѣ, догдѣто да прѣстигне, были минали вече отвъдь Дунава. И той минжлъ тогава да гы гони, нъ скоро ся принудилъ да ся върне назадь въ Силистржа (890 г.), като имъ оставилъ нѣколко робы, които Маджярити дали на Грьциты.

П. Кажѣте сега какво правилъ Симеонъ, като ся дрьпнжлъ въ Силистрж.?

О. Размыслилъ, че е мжчно да ся біе на двѣ страны, и съ двама непріятели, та искалъ отъ Грьциты миръ, който ся сключилъ на радо сьрдце, като му вьрнали поробеныты отъ Маджярыты Българы.

П. Ами слѣдъ тоя миръ какво послѣдувало?

О. Като ся освободилъ вече Симеонъ отъ Грьциты, спуснжлъ ся съ сичкжтж си сила на Маджярыты, та гы разбилъ и пропратилъ съ помощьтж на Печенѣгыты въ Панонія (892).

П. Ами слѣдъ това какво послѣувало?

О. Симеонъ като ся приготовлявалъ цѣлж годинж за бой, повелъ си войскыты въ 893 л. и нагазилъ пакъ въ Имперіятж, гдѣто при Българофигъ, градецъ между Цари-градъ и Едрене, ся срѣщнжлъ съ Грьциты, та гы избилъ до сушь; побѣда, която накарала Императорътъ да свьрже пакъ съ Българыты дльготраенъ миръ, който ся упазилъ наистиннж догдѣто былъ живъ Львъ (911 л.).

П. Кажѣте сега пжкъ, какво правилъ Симеонъ прѣзъ това осмьнадесятъ годишно мирно врѣмя?

О. То было най-славната епоха за Българскжтж книжнинж, която ся трудилъ Симеонъ да убогати и развые, ако между 905 и 908 л. Маджярити съдружени съ Руссыты, да ся правили на дважь смжщеніе въ Панонія, гдѣто Симеонъ былъ поставилъ двамина намѣстници, Ме-

нумората и Золона, да я управлявать, и на кои той пращалъ прѣзъ Влашко войскы, та гы пропждили.

БЪЛГАРСКАТА КНИЖНИНА ВЪ ВРѢМЯТО НА ЦАРЬ СИМЕОНА.

П. Отъ кои книгы ся състояла тогава тая книжнина?

О. Отъ книгыты, что оставали слѣдъ смьртьтѫ си Кириллъ и Методій, нейнити основатели; Отъ кныгыты на тѣхныя ученякъ Св. Климента, който былъ и епископъ въ Велецкѫтѫ область; отъ тыя — на Ивана Ексарха Българскый, чьрковныя строитель, който цьвтѣлъ около (888 — 927 л.); — На Епископа Константина, Св. Кыриловыя ученикъ; — На священника Георгыя, който писалъ около (888 — 922 л.); — На Чьрноризеца Храбра, — Теодора Дуксовъ, — Безименныя прѣводитель; — Отъ книгыты ни самыя царь Симеона, — на нѣкои еретици, и негли на много още списатели, които врѣмято ще на открые постьпенно.

П. Кажѣте сега книгыты, что отдѣлно на писали Св. Кыриллъ и Медотій?

О. Цѣлъ прѣводи на Св. Писаніе, Съчиненіята: Канонически книги Св. Писанія, Номоканонъ или Кормчяя, Отеческа книга или Патерикъ, Апокрифическы книгы и др.

чкы на тетрадыты; Послѣ учительтъ ни Манолъ Димовъ отъ Лясковецъ, гы продаде на Русскы Казаци, рибари много ефтено; тѣ бѣхѫ, ми са струва, около единъ товаръ книгы, между кои имаше и повече книжны. Когато са прибрахъ подирѣ въ Кѫзанлъкъ, дойде ми на умъ за тѣхъ, та тьрсихъ пакъ, нъ ненамѣрихъ освѣнь три, четыри листца отъ Служебникъ, Прѣждеосвященнѫ Службѫ, въ кѫщѫтѫ на единъ старъ нявга си священникъ, у Х. Минкови и гы пазя още. Тѣ сѫ кожя много гладко угладена, и красно написана: Начялнити буквы и точкыты съ злато и съ юсове и ерове правописа имъ. Въ Тулчя пѫкъ когато бѣхъ, на 1856 л. ми писа единъ пріятель да купя отъ едно Котленче, което бѣше Тухавчія, и му забравихъ имято, само помня, че прѣименуваніето му окончяваше на Скый, двѣ пакъ кожявы и безъ цѣнѫ таквы книгы: Едната бѣше съ Кыриллицѫ, и Царственникъ, който имаше и нѣколко царскы лика съ краскы много хубаво написаны; а другата съ Латинскы буквы Звѣздоброй, и двѣтѣ на срѣденъ форматъ. Искахъ му гы, да гы купя, нъ не ми гы даде; молихъ го поне да ми гы даде, да гы прѣпишя, пакъ непрѣстанѫ; — Най-послѣ склони, нъ да отивамъ за това при него на дюкеня му, гдѣто и живѣеше, и който слѣдъ малко изгорѣ, и ми каза, че изгорѣлы и книгыты, които и до днѣсь немогѫ да оплачя, ако и да ми са невѣрва все, че сѫ изгорѣли. Тоя момъкъ ако е живъ, гдѣто и да е, и ако дьржи още тыя книгы, та гы крые, много голѣмо зло нанася съ това на себѣ, и на отечеството, и добрѣ ще е да ги извади вече на бѣло, защото врѣмято го изискува. Той тогази ми казваше, че гы зелъ отъ еднѫ старѫ бабичкѫ въ Котель, която была попска дьщеря, и сама была попадія. Колко ли таквы памятници ся таять още по монастырыты, старыты Цьркви, вехтыты попскы кѫщы и пр.

Забѣлѣжка 2. Баща ми, който отъ 40 годины насамь все е тука учитель, живъ до дълбокѫ старость и днесь пакъ на службѫтѫ си съ имято Даскалъ Таче,

си языци зловѣрніи; нѫкъ въ шестото си слово описва царскыты палаты и храмове тѫй: Мраморомъ и медія, сребромъ и златомъ; а къмъ свьршака му за царь Симеона дума тѫй: Сѣдяща го на прѣстолѣ въ срацѣ бисеромъ покыданѣ гривнѫ четавѫ на выи носеща, и обрѫчи на рѫкѫ, поясомъ вълъръмитомъ поясана, и мечь златъ при бедрѣ висещъ: още расправя какъ натруфенити му бояре съ златы гривны, поясы, прьстены и пр. стоели отъ двѣты му страны.

П. А Епископъ Константинъ кои книгы написалъ?

О. 1) Четыритѣ слова на Ат. Александрійскій противъ Аріяныты, въ 906 л. (прѣводъ). 2) Прѣводъ на Избраны слова отъ Ив. Златоустаго въ 898 л. 3) Пятьтѣ слова на Изидора Пилузіотскый, прѣведени и допълнени отъ него съ слово и прѣдсловіе, около 898 л. 4) Съчиненіето му: Написаніе о правѣй вѣрѣ, и 5) Житіето на Константина Философа.

П. Кажѣте сега нѫкъ книгѫтѫ на Священника Георгія?

О. Той прѣвелъ за царь Симеона Краткѫ Гражданскѫ и Църковнѫ Исторія, която обимала и приземаніето, и разореніето на Троадѫ, около 888 — 922 л.

П. Ами Черногорецъ Храбьръ каквѫ книгѫ е написалъ?

О. Книгѫ за Българскѫтѫ писменность: Сказаніе како сътвори Св. Кириллъ Слави-

номъ (Българомъ) писмена спротиву языку ихъ; а въ друго свое списаніе той казва: Св. Константинъ философъ, нарицаемый Кырилъ, тъ писмена сътвори и книгы прѣложи, и Методій братъ его; сѫть бо еще живи, иже сѫть видѣли ихъ.

П. А другыты что сѫ написали?

О. Тодоръ Дуксовъ подбуденъ отъ Ив. Екзарха съчинилъ и прѣвелъ различны книгы. А безименный прѣвелъ житіетата на Св. Антонія Великій и на Св. Панкратія.

П. Кажѣте сега и за тыя книгы, гдѣто знаете, че написалъ царь Симеонъ самичькъ?

О. Тоя великъ царь, и въ бойно поле, и въ мирно врѣмя, освѣнъ като каралъ учены да списвать, и самъ написалъ много книгы, отъ конто до днесь сѫ ся открылы само слѣдующыты, и колко ли още тьнѫть подъ мрака на невѣжеството затрупаны, и отъ непріятелскы рѫцѣ затрыты! — Книгѫтѫ Златоструй, прѣводъ на 106 избраны слова Златоустовы. 2) Сборникъ на царь Симеона, прѣписанъ на хартія и открытъ около XV стол. ся намира днесь въ Синодалнѫтѫ Московскѫ Библіотикѫ, и ся распознава по слѣдующыты слѣдъ заглавіето му думы: Великый во царѣхъ Симеонъ желаніемъ и пр.

П. А еретическыты книгы каквы сѫ былы, и кои еретици сѫ гы писалы?

О. Тѣ сѫ были Апокрифійскыты Евангелія и Апостоли; Евангеліето отъ Іоанна,

а особно откровеніето му, или христови въпроси и отвѣти, които написали нѣкои священници и и лъжеучители въ царуваніето на Симеонова сынъ, Петра I, и въ послѣдниты Симеоновы години, каквыто что сѫ были Священници: Богомилъ и Еремія, кои искарали ученици, та налули изъ България, Сърбія и Боснѫ, и отлъчвали еретици, каквыто сѫ были: Богомилцити, Бадуинити, Патаренити, Манихеити, Массаліянити, Павликянити и пр.

П. А кой е изнамѣрилъ тыя български списатели, и книгыты имъ сега?

О. Чюждити историци каквыто сѫ были Шафарикъ, Енгель и др., а намъ стои отъ сега, и на Българскыты младежи, да издирвать и намерять и още повече.

П. Ами днесь тыя изнамѣрени книгы гдѣ сѫ?

О. На кожявы рѫкописи, оригиналъ, и на книгы прѣписаны въ разны врѣмена, днѣсь ся намирать по Библіотикыты на чюждыты царства: въ Италія, Франція, Англія, че най-много въ Россія по Библіотикыты въ Москвѫ, Петъръ-бургъ, Кыевъ и по монастырити имъ, гдѣто сѫ ги испренесли отъ тука Русскыти пѫтешественници, които отъ врѣме на врѣме ся кръстосвали, види ся съ тѫя цѣль по България и монастырити ѝ.

Забѣлѣжка. Много таквы кожявы рѫкописи помня въ дѣтинството си, са търкаляхѫ по тавана на вѣтхото зданіе, гдѣто е сега дѣвическото училище въ Кѫзанлъкъ, та си кѫсахми отъ тѣхъ листы, за да си правимъ кори-

войскѫ, па я повѣрилъ на войводыты си Хакана и Малица, и гы пратилъ да обсадять Цари-градъ, а самъ съ друго отдѣленіе ся управилъ за Едрене.

П. Кажѣте сега, какво ся случило съ войводыты му като отишли за Цари-градъ?

О. Тѣ го обсадили по околностьтѫ Маглавѫ, и захванѫли извънъ вѣликолѣпныты палаты на Пегыйскыты полета (а), които Грьцити да оттьрвать излѣзлы на срѣща имъ: Военачялникъ Иванъ по сухо, и Адмиралъ Музелай отъ камъ морето, та нападнѫли на нашиты, които гы разбили тѫй, чтото Военачалникъ Иванъ и Патрицій Алекса едва сварили да побѣгнѫть; Генерала Фотина убили; Адмиралътъ, който былъ излѣзълъ на сѫшятѫ да помага, нагънѫли, и като бѣгалъ да ся вьрне пакъ въ корабыты, паднѫлъ съ дружинѫтѫ си въ морето, и ся удавилъ; Военачялницити, Львъ и Пота, които пазяли крѣпоститы на палата, ся прѣтѣснили и побѣгнѫли, а нашити тогава срутили крѣпостьтѫ, и изгорили палатыты на Пегыйскыты полета (922 л.) прѣди пятѫтѫ недѣля отъ Великы-пости.

П. Ами Симеонъ въ Едрене какво станѫлъ?

О. Той все слѣдувалъ да го дьржи въ обсадѫ, додѣто най-послѣ тамошній управитель Патрицій Львъ Моро ся принудилъ отъ гладѣ та го прѣдалъ (923 л.) Симеону, комуто войводыты слѣдвали да обсаждѫть столицѫтѫ съ такъвъ успѣхъ, чтото изгорили и Тодорина па-

(а) Пегыйскыты палаты были близу при устіето на рѣкѫтѫ (Кехатханѫ), что ся влива въ златыя рогъ.

ми приказва, че когато прѣди 35 години прѣправяли църквата въ Мьглижь, около 2 часа на Сѣверо-Истокъ отъ Кѫзанлъкъ, имало твърдѣ много таквы рѫкописы, които Търновскый Иларіонъ, что изгорилъ тамошныты Българскы книгы, накаралъ да гы настелять околоврьсть въ ископаныты основы на зданіето, и отгорѣ имъ да заградять съ вирь и камьни. Виждте! Колко много сѫ были тыя драгоцѣнности, и на каквѫ честь гы е турилъ проклятый Фанаріотинъ, който еднѫтѫ шепѫ Св. Мощи, что намѣрилъ въ Вѣтхый прѣстолъ на сѫщѫтѫ църквѫ, неоставилъ пакъ при освященіето на прѣправенѫтѫ; нъ гы зелъ и гдѣ да си е жьлтичкы събралъ отъ тѣхъ, като гы продавалъ послѣ народу скѫпо и скѫпо, по еднѫ частичкѫ отъ тѣхъ въ тенекени малечки котійкы, что нарочно направилъ да търгува!!

ПРОДЪЛЖЕНІЕ ОТЪ СИМЕОНОВОТО ЦАРУВАНІЕ.

П. Какъ ся донесълъ Симеонъ съ Грьциты, когато умрѣлъ Львь?

О. Тогава на Византійскій прѣстолъ възлѣзълъ братъ му Александъръ, и Симеонъ поискалъ да упази мира и съ него, та му пратилъ посланници, да му чиститять въцаряваніето, и да подтвьрдять мира; нъ гордій Александъръ нерачилъ и вьрнѫлъ посланниците му съ безчестіе, за това Симеонъ да си отмьсти, обявилъ му бой, и ся потеглилъ за Цари-градъ (912 л.).

П. Кажѣте сега тогази какво станало?

О. Симеонъ стигнѫлъ тамъ благополучно

отъ него, ся стичяли въоржжени по стѣныты му да го пазять; а жеиыты и дѣцата си готвяли да пратять въ Анадолъ; събирали ся повседневно по църквыты да ся молять за спасителенъ миръ, които вече отишли Патрикъ Николай, Михаилъ Стипіонъ и Иванъ Мистикъ да просять отъ Симеона.

П. Кажѣте сега какъ ся донесълъ Симеонъ въ тоя случяй съ Грьцыты пратеници?

О. Върнжлъ гы назадь, като имъ казалъ, че за сичко това трябувало да ся види лично съ Императора имъ.

П. Прѣстанжлъ ли е на това Романъ?

О. Той като чюлъ това, подошло му малко сърдце на мѣсто, и заповѣдалъ да приготвять надъ морето единъ дворецъ, гдѣто щяли да ся видять съ Симеона; Послѣ влѣзълъ въ храма на Влахернж заедно съ Патрика, та ся молили съ сълзы за небеснж помощь; На трьгваніето си пжкъ, за да ся види съ Симеона, облѣкълъ подъ дрехыты си и ризжтж на Св. Богородицж, что имали въ своиты Архывы, и отплувалъ съ повечето си корабы, пълны съ вооржженж войскж да го варди, къмъ приготвеныя дворецъ, гдѣто нетърпеливо и съ растреперано сърдце чякалъ Симеона, да види какъвъ ще му ся покаже.

П. Ами Симеонъ кое врѣмя, и какъ отишьлъ при него?

О. То было слѣдъ пладня, когато Грьцити видѣли брѣга, отъ гдѣто го чякали, че ся льснжлъ

вьрнѫлъ. И въ 914 л. обсадилъ Едрене, та го призѣлъ, нъ Зоя го откупила отъ него съ злато, па послѣ повыкала на помощь (915 л.) Печенѣгыты (Гунныты), и имъ пратила корабы на Дунава, за да гы прѣнесѫть въ Българія.

П. Кажете сега какво направилъ Симеонъ, като ся научилъ за това?

О. Той искалъ да ся прѣговори съ Грьциты; нъ Зоя, която была свьрзала съюзъ и съ Сарациныты, които вече чякала, да дойдѫть изъ Азія, не го билѣ слушяла; За това Симеонъ си събралъ войскыты, и гы повелъ срѣщу непріятеля (917), когото въ пьрвото си сраженіе при Анхыялъ несполучилъ, нъ на второто (20-ый Августа) при р. Ахелой разбилъ тѫй добрѣ, чтото и ѣсамо войницити, нъ и военачялницити на Грьциты искапали като круши отъ Българското орѫжіе; а флотата имъ която чякала Печенѣгыты на Дунава Българскыты войводы тамь накарали да ся върне назадь. Отъ тамь Симеонъ тръгнѫлъ за Цари-градъ, и тамь наблизу при Катасиртъ разбилъ и тамошнѫтѫ Грьцкѫ войскѫ съ военачялника й Никола Дука; а главный й командантъ, Львъ Фока едва сварилъ да побѣгне въ столицѫтѫ. Слѣдъ това разбываніе на Грьциты, Симеонъ оставилъ войскѫтѫ си, да пази прѣзетыты имъ мѣста по Тракія, и той ся върнѫлъ тържестзенно въ Българія (921 л.), за да ся приготви още по-добрѣ.

П. Слѣдъ като ся приготвилъ сега Симеонъ, какво станѫло?

О. Той събралъ, колкото можялъ повече

« са примиримъ! Обыкни тишинѫтѫ, та да си « прѣкарашь и самъ тихо живота, безъ да ся о- « багряшь въ кръвь, и Христіанети да прѣстанѫть « вече да си вдигать оржжіе единъ другый." Симеонъ, който слушялъ съ вниманіе Романа, трънѫлъ ся отъ думыты му и прѣстанѫлъ на миръ, за който ся отрядило отъ двѣты страны чиновници, тѣ го сключили, както щялъ. Тогава двамата царіе ся разишли; и когато Грьцити испращали Симеона, той прѣклонилъ главѫ прѣдъ Патрика, та го благословилъ, и провъзгласилъ Самодьржецъ, като му турилъ на главѫтѫ Куронѫ; а Грьцкѫтѫ войска го поздравила като такъвъ съ наведены на долу знами, и Симеонъ си повелъ войскѫтѫ и тръгнѫлъ да си дойде въ Българія.

П. Ами коя была причината, гдѣто толко скоро бьрзалъ Симеонъ да ся примири съ Грьциты?

О. Възбуняніето на Сьрбыты, които Грьцити отчаяни, были пратили тайно послѣ, прѣди мира още да възбунтувать (920 л.). Сьрбыты тогава были на Българыты вассалы, и Симеонъ да гы смири пратилъ имъ на срѣщѫ войводыты си Магранса и Сигрица, та гы наказали, и уловили Господаря имъ Петра, когото вьрзали и пратили въ Прѣславъ, гдѣто Симеонъ го запрѣлъ; а на мѣстото му поставилъ Павла Варяновича: нъ подирь малко врѣме Захарій Прибиславичь гы побунилъ пакъ, и Симеонъ пратилъ сега воеводыты, Коняна, Емника и Ецбькла, та гы разбили,

пьрвенциты имъ изловили и пратили въ Прѣславъ пжкъ Захарій побѣгналъ въ Кроація, гдѣто послѣ Българскыты войскы прѣминжлы, нъ несполучили да смирять и тамошныты бунтовници (927), защото жялостното извѣстіе за нечяканжтж смьрть на тоя толко славенъ и великъ Българскый царь Симеона (927 л. прѣзъ маія) ты направило безуспѣшны.

П. Колко годины царувалъ сичко, тоя приснопамятенъ за Българскыя народъ владѣтель?

О. Тридесятъ и девять цѣлы годины, прѣзъ кои ся былъ женилъ за двѣ жены. Отъ пьрвжтж родилъ сынъ Михаила, който ся покалугерилъ; а отъ вторжтж, която была дьщеря на единъ отъ войводыты му, Георгя Сурсувула — трима, Петра, Ивана и Бояна, който былъ много ученъ, поетъ и народенъ пѣснопѣвецъ, та Българити го наричяли Магесникъ.

Забѣлѣжка. Грьцити измыслили прикаскж както и при Крумовото умираніе, че станжло чюдо когато умрялъ Симеонъ. Тѣ казватъ, че нѣкой си звѣздоброецъ Иванъ прѣдрѣкълъ, че който день ушъ ся одсѣчяла главата на статуятж, что стояла на Ксилоровъ, и Симеонъ щялъ да умрѣ веднага, и Романъ накаралъ та я отсѣкли, за да умрѣ; пжкъ незнаять суевѣрцити Грьци, че той си умрѣлъ отъ устрѣлъ (ударъ, капка, дамла).

ПЕТЪРЪ I.

П. Кой възлѣзълъ на Българскыя прѣстолъ подиръ Симеоновѫтѫ смьрть ?

О. Слѣдъ нѣколко прѣпирни и раздоры, кой да възлѣзе на прѣстола, что праведно ся стоялъ на най-голѣмыя Симеоновъ сынъ Михаила, Георгый Сурсувулъ ударилъ око да стане управитель (регентъ) на царството, та надвылъ на Михайловѫтѫ Партія, и въцарилъ разглезеныя Симеоновъ сынъ Петра; нъ слѣдъ неговото въцаряваные народътъ ся раздѣлилъ на партіи, на които непрѣстанныты распри подали причинѫ на Сьрбыты, Хърватыты, Маджарыты, че наймного на Грьцыты да точять зѫбы за Българія.

П. Кажѣте сега като ся въцарилъ Петъръ, какво послѣдувало ?

О. Регентътъ му Георгый, за да утвърди подобрѣ внука си на Българскый прѣстолъ, накаралъ го, та пратили двама калугеры, Стефана и Георгыя въ Цари-градъ, за да свьржять тѣсенъ сговоръ съ Грьцыты конто за да добіять пѫть по-голѣмо вліяніе въ Българското Правленіе, накарали Императора си Романа, да си даде внукѫтѫ Марія, дьщерятѫ на Кесаря Христофора, за женѫ на царь Петра, който отишьлъ въ Цари-градъ съ дружинѫтѫ си, за да правять свадбѫ. Тамь Романъ излѣзълъ самъ да го посрѣщне до Влахернѫ съ много голѣмѫ честь, и на 26 Септемврія въ Цьрквѫтѫ на Св. Богородицѫ, при присѫтствіето на Императора, фамиліятѫ му и на

пьрвенциты имъ изловили и пратили въ Прѣславъ пжкъ Захарій побѣгналъ въ Кроація, гдѣто послѣ Българскыты войскы прѣминжлы, нъ несполучили да смирять и тамошныты бунтовници (927), защото жялостното извѣстіе за нечяканжтж смьрть на тоя толко славенъ и великъ Българскый царь Симеона (927 л. прѣзъ маія) гы направило безуспѣшны.

П. Колко годины царувалъ сичко, тоя присноспамятенъ за Българскыя народъ владѣтель?

О. Тридесятъ и девять цѣлы годины, прѣзъ кои ся былъ женилъ за двѣ жены. Отъ пьрвжтж родилъ сынъ Михаила, който ся покалугерилъ; а отъ вторжтж, която была дьщеря на единъ отъ войводыты му, Георгя Сурсувула — трима, Петра, Ивана и Бояна, който былъ много ученъ, поетъ и народенъ пѣснопѣвецъ, та Българити го наричяли Магесникъ.

Забѣлѣжка. Грьцити измыслили прикаскж както и при Крумовото умираніе, че станжло чюдо когато умрялъ Симеонъ. Тѣ казватъ, че нѣкой си звѣздоброецъ Иванъ прѣдрѣкълъ, че който день ушъ ся одсѣчяла главата на статуятж, что стояла на Ксилоровъ, и Симеонъ щялъ да умрѣ веднага, и Романъ накаралъ та я отсѣкли, за да умрѣ; пжкъ незнаять суевѣрцити Грьци, че той си умрѣлъ отъ устрѣлъ (ударъ, капка, дамла).

шенъ междуособенъ бой, който бы траялъ много повече, ако да не былъ сполучилъ Петъръ да улови Ивана и да го запрѣ.

П. Кажѣте сега какво направилъ Петъръ съ Ивана?

О. Той го извадилъ изъ тьмницѫтѫ, и го пратилъ Роману, който го накаралъ да ся закълне, нѣ само че ся отрича вече отъ коронѫтѫ, нъ и да не стѫпа нивга въ отечеството си. Иванъ, като нѣмало что да стори, ся заклѣлъ, и Императорътъ тогази му далъ голѣмо богатство и едно помѣстіе въ Анадолъ, па го уженилъ още и за единѫ знаменитѫ Гръкыня (941) съ коя останѫлъ да живѣе тамъ.

П. Ами помежду врѣмято, догдѣто траялы тыя междуособны борбы, нѣма ли да е станѫло друго нѣщо значително?

О. Има, нѣ само значително, нъ още и вредително, защото Сърбскый начялникъ Чеславъ, подигнѫлъ Сърбыты и Хърватыты, та ся освободили отъ Българія, и станѫли независими (943 л). Тѫй сѫщо и Маджарити въ Панонія възстанѫли на тамошниты Българскы князове, Менумурата, който живѣялъ въ Великый Варадинъ, и Золоновыя Сынъ, — въ Сегединъ, та ги убили и имъ призѣли земиты, па ся намѣстили въ тамошнето Българско господарство, което Царь Петъръ имъ отстѫпилъ, и ся примирилъ съ тѣхъ, та и той, и тѣ мирясали, когато най послѣ умрѣла Петровата жена, Марія, Гъркынята.

П. Какво причинило Марійното умираніе?

сичкыя Сенатъ, Петъръ ся вѣнчялъ отъ Патрика Стефана за Марія, която послѣ нарѣкли Иринѫ. А слѣдъ като станѫлы приличныты угощенія и напивкы за здравіето на младоженицити, Грьцити гы испратили за Прѣславъ съ голѣмѫ славѫ.

П. Ами какво произвело въ Българія Петровото това за Грькыня уженваніе?

О. Противницити му възнегодували за това смисаніе на Царскѫтѫ Българскѫ кръвь съ Грьцкѫтѫ, та ся подигнѫли и си провъзгласили Михаила за царь, който си пратилъ войскыты веднага да потушять появеныты тогази бунтове въ Унгарія, Сърбія и Македонія, които были все подъ властьтѫ на Българія. Храбрити негови войници успѣвали тѫй добрѣ, чтото когато нечаянно умрѣлъ царь Михаилъ, тѣ были призѣли вече цѣлѫ западнѫ Българія до Никополь.

П. Ами подиръ Михайловѫтѫ смьрть какво послѣдувало?

О. Народътъ утихнѫлъ, и бунтътъ ся потаилъ, нъ слѣдъ малко врѣмя ся подигнѫлъ пѫкъ Петровый братъ Иванъ, за да отнеме отъ Петра коронѫтѫ.

П. Ами можялъ ли е да сполучи?

О. Отъ начяло той успѣвалъ добрѣ, защото избухнѫлый врьхъ Петра бунтъ, что отъ день на день ся усилвалъ още повече, му спомогнѫлъ много; нъ когато Петръ повикълъ Грьцити на помощь, то ся захванѫло въ Българія такъвъ стра-

шенъ междуособенъ бой, който бы траялъ много повече, ако да не былъ сполучилъ Петъръ да улови Ивана и да го запрѣ.

П. Кажѣте сега какво направилъ Петъръ съ Ивана ?

О. Той го извадилъ изъ тьмницѫтѫ, и го пратилъ Роману, който го накаралъ да ся закълне, нѣ само че ся отрича вече отъ коронѫтѫ, нъ и да не стѫпа нивга въ отечеството ся. Иванъ, като нѣмало что да стори, ся заклѣлъ, и Императорътъ тогази му далъ голѣмо богатство и едно помѣстіе въ Анадолъ, па го уженилъ още и за еднѫ знаменитѫ Грькыня (941) съ коя останѫлъ да живѣе тамъ.

П. Ами помежду врѣмято, догдѣто траяли тыя междуособны борбы, нѣма ли да е станѫло друго нѣщо значително?

О. Има, нѣ само значително, нъ още и вредително, защото Сърбскый начялникъ Чеславъ, подигнѫлъ Сърбыты и Хърватыты, та ся освободили отъ Българія, и станѫли независими (943 л). Тѫй сѫщо и Маджарити въ Панонія възстанѫли на тамошниты Българскы князове, Менумурата, който живѣялъ въ Великый Варадинъ, и Золоновыя Сынъ, — въ Сегединъ, та ты убили и имъ призѣли земиты, па ся намѣстили въ тамошнето Българско господарство, което Царь Петъръ имъ отстѫпилъ, и ся примирилъ съ тѣхъ, та и той, и тѣ мирясали, когато най послѣ умрѣла Петровата жена, Марія, Гъркынята.

П. Какво причинило Марійното умираніе?

О. Отъ еднѫ странѫ то зарадувало Българыты, които я мразили, защото работяла на животъ все тѫй, каквото да испадне до нѣвга България въ рѫцѣты на Грьциты; а отъ другѫ настанѫло по-голѣмо зло, защо вмѣсто нея ся появилъ по-голѣмъ злодѣй и пакостникъ, Георгый Сурсувулъ, който догдѣто были живы, несмѣялъ толкози да борави и борлѣе.

П. Ами тоя Георгый, какво зло направилъ?

О. Понеже Марія, когато живѣяла, стояла като здравина на мира между Грьциты и Българыты, то Сурсувулъ слѣдъ смьртѫ ѝ, прѣдумалъ Петра, да си прати сыноветы, Бориса и Романа въ Цари-градъ, като залогъ и здравость за миръ съ Гърциты, като го убѣдилъ още, че като были поотрасли вече, щяли да можять и да ся изучять тамь подобрѣ (което могло да стане и въ България;) нъ той вьршилъ сичко това за своя си ползѫ, и глѣдалъ да гы нема тамь, за да си плете проклятый Грькъ подобрѣ кошчего.

П. А какво мыслилъ да ся ползува той, като изработилъ това?

О. Славолюбивый тоя челѣкъ, който вече сичко вьршялъ по золятѫ си прѣдъ изнѣженыя Царь Петра, готвялъ да ужени сына си Самуила за Петровѫтѫ дьщеря Райнѫ, и тѫй да може да го покачи на Българскыя прѣстолъ, и провъзгласи царь на България. Ето съ каквѫ цѣль ся подпретнѫлъ той да работи това, догдѣто накаралъ найпослѣ Петра да прати да иска отъ Грьциты и това, что му были длъжни напрѣдъ отъ (963 л.).

П. Ами Грьцити платили ли му ?

О. На прѣстола имъ былъ възлѣзълъ тогава Никифоръ Фока, който ся отказалъ да му плати; и за да прѣвари Българыты, догдѣто не сѫ ся подигнѫли отгорѣ му, той поканилъ скрытомъ Русскыятъ князь Святослава Игоревича, да нападне на Българія, която была отворила вече бой съ Грьциты. Святославъ го послушалъ и налулъ ненадѣйно въ Българія (967 л.), гдѣто кое самъ, кое съ помощьтѫ на самыты Българы, что мразяли Царя си, призѣлъ много села и градове, на които земята му ся угодила, та ся спуснѫлъ да обсади даже и столицѫтѫ Прѣславъ.

П. Какво направилъ тогава Царь Петъръ?

О. Той ся затворилъ въ палата си, който освѣнъ отъ градскыты крѣпости, могълъ да ся пази още и отъ дългыты си зѫбясты стѣны, нъ когато видѣлъ най-послѣ, че царството му отива вече отъ рѫкы, излѣзълъ от"яянъ, и съ най-сѣтня силѫ да си защити столицѫтѫ, кои была вече на прѣдаваніе, и тамъ подъ стеныты ѝ паднѫлъ мрьтавъ; а Руссити налули вътрѣ, и Святославъ заробилъ двамата царскы сынове, кои на скоро ся были върнѫли отъ Цари-градъ, и ся провъзгласилъ за Царь на Българскый прѣстолъ за колкѫто щетѫ на Българыты, за другѫ толкѫ пакость на Грьциты.

П. А че каква пакость имало отъ това за Грьциты ?

О. Много голѣмѫ, защото тѣ не сѫ надѣяли да стане това тѫй, нъ были ѓы повыкали само

САМУИЛЪ.

П. Какво достозабѣлѣжително направилъ Самуилъ когато ся въцарилъ?

О. Прѣнесълъ си столицѫтѫ отъ Прѣславъ въ Охридѫ, и тамъ много-пѫти ся отличилъ съ юначеството си и военныя си духъ. Повѣлъ си войскыты изъ Имперіятѫ, та опустошилъ Тракыя, Македонія, Тессалія и Морея, гдѣто завладѣлъ градоветы, Ларисса и Сересъ. Отъ тамъ отишьлъ срѣщу Грьциты, что были обсадили вече Тріядицѫ (Софія), та гы разбилъ, и погнѫлъ Императора Василя, който едва сварилъ да ся укрые въ Пловдивъ. Послѣ отишьлъ та покорилъ Солунъ, и отъ тамъ ся управилъ за Морѫ, гдѣто при Термопиль го нападнѫлъ нощемъ Грьцкія войвода Уранъ, та му разбилъ войскѫтѫ като спяла, и него самаго ранилъ, та едва тполучилъ да побѣгне заедно съ сына си Радомира прѣзъ горыты, и да си дойдѫтъ въ България (686 л.).

П. Кажѣте сега нашити освѣнь разбиваніето, что имъ нанесли Грьциты, другѫ загубѫ не сѫ ли истърпѣли?

О. Тѣ имъ отнѣли и града Драче (Дурацо), който по напрѣдъ Самуилъ былъ зелъ пакъ отъ тяхъ, и го былъ оставилъ зетю си Асоту, да го управлява.

П. Ами зеть му, не ли можялъ да го запази?

О. Той былъ Грькъ плѣненъ, и сынъ на нѣкой си Грьцкѫ войводѫ, когото нашити по на-

Евнуха, и Българити въсползувани отъ Случая ся рѣшили, да си добыять изново самостоятелностьтѫ и народностьтѫ.

П. Ами кой гы сумясалъ за това?

О. Четыритѣ Чиѫманови Сынове, нареченити Комитопули: Давидъ, Моисей, Ааронъ и Самуилъ, конто си извѣстили намереніето Борису и Роману, та сполучили да грабнѫтъ коронѫтѫ, и да побѣгнѫть отъ Цари-градъ.

П. Ами като побѣгнѫли, дали сѫ могли да ся вернѫть благополучно въ отечеството си?

О. Романъ пристигнѫлъ и ся отрѣкълъ само отъ наслѣдіето на прѣстола при тыя достойны юнаци а Борисъ, като минувалъ прѣзъ единъ шюмакъ, облеченъ въ Грьцкы дрѣхы, единъ Българинъ го сякалъ, че е Грькъ, та го убилъ.

П. Ами освободителити какво станѫли?

О. Отъ тѣхъ Давидъ подиръ малко врѣме умрѣлъ, Моисея го убили, като държялъ Сересъ на обсадѫ; а пѫкь Аарона заедно съ чядата му го убилъ отъ завистъ Самуилъ.

П. А сичкыты ли му сынове убилъ той?

О. Двамината отъ тѣхъ ся избавили: единыя Владислава оттървалъ Самуиловый сынъ Радомиръ, а другый, Алузіянъ побѣгнѫлъ самъ. И тѫй отъ четырмата освободители останѫлъ живъ само Самуилъ, и ся провъзгласилъ за Българскый царь (981 л.).

САМУИЛЪ.

П. Какво достозабѣлѣжително направилъ Самуилъ когато ся въцарилъ?

О. Прѣнесълъ си столицѫтѫ отъ Прѣславъ въ Охридѫ, и тамь много-пѫти ся отличилъ съ юначеството си и военныя си духъ. Повѣлъ си войскыты изъ Имперіятѫ, та опустошилъ Тракыя, Македонія, Тессалія и Морея, гдѣто завладѣлъ градоветы, Ларисса и Сересъ. Отъ тамь отишьлъ срѣщу Грьциты, что были обсадили вече Тріядицѫ (Софія), та гы разбилъ, и погнѫлъ Императора Василя, който едва сварилъ да ся укрые въ Пловдивъ. Послѣ отишьлъ та покорилъ Солунъ, и отъ тамь ся управилъ за Морѫ, гдѣто при Термопиль го нападнѫлъ нощемъ Грьцкія войвода Уранъ, та му разбилъ войскѫтѫ като спяла, и него самаго ранилъ, та едва тполучилъ да побѣгне заедно съ сына си Радомира прѣзъ горыты, и да си дойдѫтъ въ България (686 л.).

П. Кажѣте сега нашити освѣнь разбиваніето, что имъ нанесли Грьциты, другѫ загубѫ не сѫ ли истърпѣли?

О. Тѣ имъ отнѣли и града Драче (Дурацо), който по напрѣдъ Самуилъ былъ зелъ пакъ отъ тяхъ, и го былъ оставилъ зетю си Асоту, да го управлява.

П. Ами зеть му, не ли можялъ да го запази?

О. Той былъ Грькъ плѣненъ, и сынъ на нѣкой си Грьцкѫ войводѫ, когото нашити по на-

прѣдъ были плѣнили, и вмѣсто да го запази, той имъ го прѣдалъ още самичькъ, па си зелъ женжтж побѣгнжлъ въ Цари-градъ, гдѣто Императорътъ го наградилъ за това съ чинъ Магыстратъ.

П. Ами слѣдъ това разбываніе Самуилово, какво послѣдувало въ Българія?

О. Грьцкый Императоръ Василь ся рѣшилъ вече да я покори подъ властьтж си, та ся заловилъ у 24 годишнж войнж. Въ пьрвжтж годинж (999 л.) самъ слязълъ въ Пловдивъ, гдѣто оставилъ войводжтж си Тодорика да го пази, а той ся вьрнжлъ. Въ (1000 л.) пратилъ му на помощь и военачялника си Ксифа, та призѣли градоветы Прѣславъ и Присковъ. Въ (1001 л.) имъ отишьль пакъ самъ на помощь, та завладѣли Сересъ, Водинъ, и много мѣста въ Тессалія, что понапрѣдъ нашити имъ были отнѣли, и ся вьрнжлъ пакъ въ Цари-градъ, отъ гдѣто въ (1002) пакъ излѣзълъ, та за 8 мѣсяца зелъ и Видинъ, отъ гдѣто пжкъ ся упжтилъ за Солунъ.

П. Ами когато Грьцити завладѣвали, нашити какво сж правили?

О. Раненый Самуилъ, като оздравѣлъ ударилъ на Едрене, та го плѣнилъ, а послѣ трьгнжлъ за Скопіе, гдѣто ся трупали и Грьцити. Тамь при р. Аксія (Вардарь) той са срѣщнжлъ съ тѣхъ, които прѣгазили рѣкжтж, и го накарали да бѣга; отъ тамь нападнжлъ на Скопіе, който ся управлявжлъ отъ Петрова сынъ, Романа. Романъ прѣдалъ града Императору, и той го наградилъ съ чинъ Патрицій. Послѣ Грьцити ся у-

правили къмъ укрѣпенія градъ Перникъ, който ся запазвалъ отъ славныя Българскый войводж Кракра. Тука Василь испотрушилъ гдѣ да си е войскж за да го призѣме, нъ несполучилъ, и ся вьрнжлъ назадь въ Цари-градъ, (1002 л.) и отъ тамь пращалъ сѣка годинж новы войскы да бьятъ Българія, какзото да я направи слаба, и да можи лесно да я завладѣе когато я нагази още еднжжь.

П. Ами нашити, какъ сж ся бранили въ това толко чясто нападаніе на Грьциты?

О. Самуилъ накаралъ да оградятъ съ окопы (хендеци) мѣстата Цимбрж и Клейдж, прѣзъ гдѣто минували Грьцити; Тамь той поставилъ и стражя, а самъ съ войскжтж си стоялъ изодзади, та пазялъ.

П. А съ това срѣдство можялъ ли е да сполучи, за да ся отбрани?

О. Въ начяло много добрѣ сполучилъ, нъ исполѣ пакъ го разбили; защото когато въ 1014 л. ся появилъ Василь съ войскжтж си второй пжть, неможялъ да прѣмине; понеже който Грькъ ся показалъ на окопа, веднага падвалъ отъ Българското орджіе. Най-послѣ Василь ся отчаялъ и мыслилъ да ся вьрне, когато военачялникътъ му Никыфоръ Ксифа открылъ мѣсто за прѣминуваніе прѣзъ планинж Валасвитж (а), отъ гдѣто Грьцити нападнжли ненадѣйно на Българыты изодзадь, на 29 Юнія, та гы поразили и поробили. Тогази Василь, когото нарѣкли Българоктонъ безчеловѣчно и звѣрскы извадилъ очиты на 15 хыляды душь Българы, като оставилъ

[illegible] прати
[illegible] то и ималъ забрыты в
[illegible] тъ жяло
[illegible] заболѣлъ
[illegible] сенръ два де

[illegible]ОНИКЪ.

[illegible] и бъдилъ [illegible] мучила?

[illegible] мучилъ [illegible] Октомврія
[illegible] бѣгалъ [illegible] му Ра
[illegible] и [illegible] и [illegible]ръкилъ. и ца
[illegible]

[illegible] [illegible] толко ма.
[illegible] и бъдилъ [illegible]

[illegible] [illegible] ще. когато бѣ
дѣ [illegible] войскы въ [illegible]. сполучили
[illegible] [illegible] [illegible] правитель. Васи
[illegible] [illegible] и начнѣлъ [illegible] нападa [illegible]
[illegible] [illegible] Българы. [illegible] влѣзѣлъ [illegible]
Струмиця. [illegible] заедно съ войводѣтъ
Теофилакта. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] и
планинѣтъ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Българ
станили тамъ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] му раз
войскыты. [illegible] [illegible] [illegible]. Василь. [illegible]
ся научилъ [illegible] [illegible] [illegible] въ Загоръ. и [illegible]
завладѣлъ града [illegible]. и [illegible] малко [illegible]
мя [illegible] и [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible]
тамъ той отишелъ въ [illegible]. и покорилъ [illegible]
[illegible]ны Българы [illegible] 1015 г. Тогава Ра

миръ му ся молилъ за миръ, нъ той го непослушялъ, нападнжлъ на Мъгленъ (а) та му срутилъ стѣныты и го завладѣлъ; Изгорилъ града Нотія (б) и уловилъ най-първыя Радомировъ съвѣтникъ, Долиціана Кукана, Мъгленскжтж княгыня, Елицж, князь Петра Долѣна и много другы чиновници, та гы пратилы съ войскыты имъ въ Анадоль; И подиръ малко врѣмя отъ това, Аароновый внукъ Иванъ Владисливъ убилъ Радомира, когато былъ на ловъ (1015 л.) и ся въцарилъ на мѣсто него.

ИВАНЪ ВЛАДИСЛАВЪ.

П. Какво направилъ тоя царь, когато възлѣзълъ на прѣстола.

О. Понеже царството было вече на изгубваніе, той писалъ на Василя, та му казалъ, че ще го припознава за Господарь, само да го остави да царува.

П. Ами Василь да ли го е послушялъ?

О. Послушялъ го, и си дрьпнжлъ войскыты изъ Българія, като подтвьрдили това и сы писма; нъ послѣ, когато видѣлъ че Иванъ ся готвялъ за бой, разбралъ, че го излъгалъ, та ся разсьрдилъ и ударилъ пакъ на Българія, гдѣто опустошилъ много мѣста, и изболъ очиты на плѣненыты; отъ тамь отишьлъ та завладѣлъ Скопіе, и послѣ прѣминжлъ въ Пелагонія (а), гдѣто оставилъ нѣколцина отъ войскыты си да я плѣнять, и самъ потеглилъ за Охридж; нъ понежи

Българскый войвода му разбилъ войскыты въ Пелагонія, той ся вьрнѫлъ да го гони, и отишьлъ въ Солунъ, а оттамь въ Масинополь, (б) отъ гдѣто си пратилъ пълководцыты, Давида Аріанити, та прѣзѣлъ Термицѫ (в) около Струмицѫ, и Ксифа — за Тріадицѫ та завладѣлъ сичкото ѝ поле, и усвоилы града Бойонъ (г) гдѣто на 1016 л.) му отишьлъ на помощь Василь самичькъ, та нападнѫли на твьрдинятѫ Перникъ (д), която обсаждали цѣлы три месяци, и като немогли да я земѫть, Василь ся вьрнѫлъ пакъ назадь да прѣзимувать.

П. А когато ся изминала зимата какво посѣлдувало?

О. Щомъ ся испролѣтило (1017 л.) Василь нагънѫлъ пакъ въ България, та завладѣлъ крѣпостьтѫ Лѫгъ (е), и плѣнилъ Пелагонія, на която плячкыты раздѣлилъ съ Руссыты, които му дохаждали на помощь. Оттамь пѫкъ трьгнѫлъ за Касторія, нъ несполучилъ да я приземе.

П. Ами между тыя успѣхы, что направили Грьцити, да завладѣвать, Владиславъ какво е правилъ?

О. Той поканилъ Печенѣгыты на помощь, и му ся обѣщали; тѫй и войвода Кракра ся приготвилъ за бой; нъ Грьцити научили това, па ся дрьпнѫли и тѣ, да ся приготвять подобрѣ, и сполучили да отвьрнѫть Паченѣгыты, да не дохаждать Владиславу на помощь. Тогава ся вьрнали пакъ въ България, прѣзѣли укрѣпеныя градъ

Сѣнинѫ (а); нападнѫли на Владислава, та му разбили войскѫ-тѫ, и ся вьрнѫли въ Цари-градъ съ много грабежъ.

П. Ами съ това завръщаніе на Грьци-ты, не ли ся е прѣкратила вече войнѫ-тѫ?

О. Нѣ; защото щомь заминѫлъ Василь, Владиславъ нападнѫлъ на Грьци-ты, та прѣзѣлъ Драчѣ, който му станѫлъ много скѫпъ, защото раненъ злѣ въ това сраженіе, паднѫлъ та умрѣлъ (1018 л.)

П. Ами като умрѣлъ Владиславъ какво станѫло?

О. Василь съ войскы-ты си налулъ веднага пакъ въ България, гдѣто останѫлый безъ главѫ народъ ся прѣдавалъ неволно на непріятеля, който цѣлы 19 годины не го былъ оставилъ на мира; Не побѣденый до сега управляванъ отъ Кракра градъ Перникъ ся прѣдалъ и той, и като него още и 55 другы градища, а най-послѣ и — Пелагонія (а), Моравище (в), Липена (б) и Струмица испаднѫли въ грьцкы рѫцѣ.

Забѣлежка. Нѣкои си казвать, че когато отивалъ Василь за Струмицѫ, Българскый Архыепископъ Давидъ му далъ писмо отъ Царицѫ Марія, Владиславовицѫ, която му ся обѣщавала съ него да му прѣдаде България съ нѣкаквы условія. Както и да е сега вече Българско-то царствво паднѫло.

П. Ами подиръ тѣзи завладѣнія какво послѣдувало?

(а) Область на Сѣверъ въ Македонія, сега около Бытоля.

О. Василь все слѣдувалъ да завладява, догдѣто най-послѣ влѣзълъ и въ столицѫ-тѫ Охридѫ много свободно. Тамъ той обралъ сичкы съкровища, драгоцѣнности и вѣнциты на българскыты царіе; пріялъ съ честь овдовѣлѫтѫ царицѫ съ шестьтѣ нейны дьщери и роднины, а тримата ѝ сынове побѣгнѫли въ планинѫ Тморъ (а). Тѫй и отъ българскыты голѣмци: Богданъ, Миробичь, Несторица, Зарица и Доброславъ припознали Василя за Господарь, та гы оставилъ пакъ на службыты имъ и синоветы имъ; само Николче и Ибасъ останѫли съ войскыты си и ся непрѣдали, нъ искали още да си запазвать отечеството. Василь обаче пратилъ войскѫ да гы гонять нѣ само тѣхъ, нъ и тримата Владиславови сынове, отъ конто по голѣмый Прѣсіамъ ся прѣдалъ, та го уловили, а спроти него ся прѣдали и другыти му братія; подиръ малко врѣмя уловили и Николчя, а Ибасъ все обыкалялъ по горыты, гдѣто Василь отишьлъ самъ да го гони и прѣминува съ добро, че ще го направи ушь Патрицій; нъ той го неслушялъ никакъ, до когато най-послѣ Охридскый управитель Евстатій, когото Василь наговорилъ, го уловилъ, защото той слизалъ при него по някога като при Българинъ братъ, и го прѣдалъ на хората си, конто го вьрзали, и го завѣли тайно отъ войскѫтѫ му при Василя, който накаралъ да му извадять очиты, и го ударилъ на тяжкы мѫкы за примѣръ на другыты отечестволюбивы Българы. И ето тѫй въ (1019 л.) Василь прѣзѣлъ България,

която отстанжла подъ властьтж му до (1040 л.), и негли бы могла да ся освободи по рано, ако Василь не былъ поставилъ толко войскы да я пазять.

ПОВДИГАНІЕТО НА БЪЛГАРІЯ.

П. У какво положеніе останжла България, като си изгубила свободжтж?

О. Тя ся управлявала отъ грьцкы князове, отъ кои прьвъ былъ Константинъ Дюгенъ; и по сждилищата, законыты, и писалищата ся вмькнжлъ грьцкый языкъ, който непріѣло само Духовенството, и си останжло да ся моли Богу на своя языкъ, за по скорошнето си избавленіе отъ грьцкото иго.

П. Ами тія грьцкы властители, какъ сж ся владали съ народа?

О. Наложили му много по тяжкы данъци отъ тыя, които плащалъ когато былъ свободенъ. Българинътъ былъ принуденъ да плаща съ пары за сичкжтж си движимж и недвижимж стокж, а на паръ волове по кринж жито, и ведро вино, които ако нѣмалъ, зимали му злато, ако ли нѣмалъ и него, то му продавали воловиты и добытъка, и съ това намѣсто да го огнѣтять, както си мыслили Грьцити, та да го владѣять вѣчно, то го смыслили по-скоро за изгубенжтж му свободж, и го насьрдчили да си я пожелае пакъ, и да скочи по скоро срѣщу несносжтж за него власть на чюждыты тираны, и да ся освободи изново.

П. Ами кой гы накаралъ най-напрѣдъ да ся побунять?

О. Самуиловый внукъ, на Радомира сынъ му, Петъръ II Долянъ, когото Грьцити, когато плѣнили Мьгленъ, были отвели въ Цари-градъ робъ, и послѣ сполучилъ да побѣгне и да дойде да си избави отечеството, гдѣто, чтомь стжпилъ, повелъ отъ сѣкж странж и градъ, прѣзъ гдѣто поминжлъ подирѣ си наостреныя народъ който го посрѣщалъ съ голѣмж славж, и ламтялъ на тумбы тумбы подиръ него, до-гдѣто ся натрупали доволно души за свободжтж на своето отечество.

П. А когато ся подигнжлъ вече народътъ, какво послѣдувало?

О. Петъръ го повѣлъ изъ градищата, като начнжли отъ Струмицж, и изсѣкли Грьцкыты управители, които за да възвьрнжть народа отъ намѣреніето му, хванжли да го лжжить, че Петръ гы ужь былъ излъгалъ, че былъ отъ царскж лозж; нъ това нищо имъ непомогнжло, защого Българинътъ былъ рѣшенъ вече да трепи Грьци. А когато вече бунтътъ са распространилъ вредомъ, и успѣлъ отъ Струмицж до Охридж, то Българити си провъзгласили за царь Петра (1040 л.)

ПЕТРЪРЪ II ДОЛЯНЪ.

П. Какво направилъ Петъръ, когато възлѣзълъ вече на Българскыя прѣстолъ?

ПЕРІОДЪ ЧЕТВЪРТЫЙ.

Отъ освобожденіето на България до прѣзимліето й отъ Турциты (1190 — 1481 л.).

Въ тоя періодъ ще видимъ, че падналото Българско царство ся подновява пакъ чюдесно, и че достига до прѣжнятѫ си славѫ, и да ся равнй съ най силныты Европейскы Държивы. Книжнината му са развыва още похубаво, и народътъ ся просвѣщава, догдѣто е живѣлъ въ съгласіе; нъ чтомъ исчезнѫло съгласіето, царството начнѫло да ослабва пакъ, догдѣто най-послѣ раздорити го поднесли на Османскыты Султаны, подъ властьта на кои-то, Българскіятъ народъ днѣсь живѣе и добрува.

ВЪЗОБНОВЛЕНІЕТО НА БЪЛГАРІЯ.

П. Кое подало причинѫ, да ся възобнови Българското царство пакъ?

О. Беззаконното огнѣтеніе на Грьциты върху Българското Духовенство, кое тѣ искали да покорятъ подъ властьтѫ си, както имъ были покорили и политическото правленіе; За това тѣ начнѫли да нарушявѫть основанѫтѫ Българскѫ още отъ Бориса независимѫ Іерархыя, и най-напрѣдъ ся заловили да истребять Българскыя языкъ отъ Църквыты, а послѣ да гонять книжнинѫтѫ и нейныты защитници, та на Българыты тогава домъчнѣло най-много, чтото немогли вече да търпять несноснѫтѫ Грьцкѫ власть върху си, нъ ся рѣшили по Божіе вдѫхновеніе да ся освободять отъ нея.

живѣе! Доліянъ е нашій царь:" и
Долянъ останжлъ царь, а Тихомира убили.

П. Подиръ това всеобщо избираніе, и
направилъ Долянъ?

О. Той си събралъ сичкжтж войскж, и
гналъ камъто Солунъ, гдѣто былъ слѣзълъ
Грьцкый Императоръ Михаилъ IV Пафла
който, като наближили Българити, побѣгналъ
страхъ въ Цари-градъ, и си оставилъ съкр
щето и драгоцѣнныты нѣща на Михаила И
(брата на ослѣпеныя Ивана Ибаса,) който му
вѣренъ и възведенъ на чинъ, за да му гы з
отподирѣ; нъ той като родолюбывъ Българ
гы зѣлъ наедно съ Катонита, и гы занесъл
ляну, който гы пріялъ благодарно, а него п
вилъ управитель на войскжтж си въ Солунъ

П. А слѣдъ това Долянъ кадѣ отишьлъ

О. Понапрѣдъ пратилъ въ Епиръ во
Каткана, та прѣзѣлъ Дерахыумъ, а въ Аха
Антима, та разбилъ тамошнжтж грьцкж во
пжкъ той послѣ самъ прѣминжлъ та завл
другы мѣста. Тогава ся подигнжли Българ
въ Никополь, та ся освободили, и го прѣпоз
сжщето станжло и по другы мѣста, които
присъединили съ нововъзраждаемото бълг
царство, и тжй България малко по малко н
ла да ся усилва, чтото твьрдѣ скоро можн
постигне първото си могжщество, ако вътр
несъгласія не бы я прѣдали изново непрія

П. А каквы несъгласія сж были тыя,
какво сж произлѣзлы?

О. Владиславовый братъ Алузіянъ, вторый Аароновъ сынъ побѣгнѫлъ отъ Цари-градъ, та дошьлъ при Доляна, който го пріѣлъ добрѣ, и го поставилъ прьвъ по себе въ царството си. Подиръ малко врѣмя го пратилъ съ 40 хыляды душь войскѫ въ Солунъ, срѣщу Императора, който былъ слѣзълъ да нападне България. Тамь прѣди да ся ударять, Грьцити го нападнѫли нощемъ, та избили и изловили около 15 хыляды душь отъ войскѫтѫ му, и Алузіянъ съ останѫлѫтѫ ся вьрнѫлъ много посраменъ при Доляна; нъ отъ день на день обеспокояванъ отъ тоя толко голѣмъ за него срамъ, намыслилъ да свали Доляна отъ прѣстола, и да ся въцари той, та давно ся покаже по достоенъ прѣдъ народа когото убѣждавалъ и ся трудялъ да му доказва, че ималъ по голѣмото право да царува той, както сполучилъ най послѣ да убѣди еднѫ часть отъ него и да си състави партія.

П. А отъ тыя партіи, какво ся породило?

О. Отъ непрѣстанныты имъ распри, кой да царува? най-послѣ Алузіянъ сполучилъ да ослѣпи Доляна, като го повикалъ ушь на гости, и тогази ся заловили на по-голѣмы прѣпирни, раздоры, и несъгласія, които подали причинѫ на Грьцыты да нападнѫть пакъ на България.

П. Тогава какъ гы пверѣщнѫли нашити?

О. Недостойный и перястый Алузіянъ имъ ся прѣдалъ тогава заедно съ привьрженциты си; и ослѣпеныя Доляна уловили и го отвели робъ,

и Грьцити навлѣзли тогава въ останжлжтж безъ главж България, что вредомъ ся деряла отъ раздвоеныты духове, и разбыли Михаилъ-Ибасовжтж войскж, и като-речи покорили цѣло царство. Тогава Императорътъ си поставилъ въ него своты управители, па ся вьрнжлъ въ Цари-градъ съ много робы, между които были, Долянъ, и Ибасъ (1041 л.).

П. Ами подиръ това България какво станжла?

О. Тя останжла въ подданичеството на Грьциты, които си поставили князоветы: Никыфора, Гарантина, Доміяна, Доласена, Никыфора и Бріена за управители, врьхъ които, Българити, като ненаучени, да имъ ся покорявать, ся подигали много пжти, и въ 1071 л. сполучили да отнемжть нѣкои мѣста, и да си поставять за царь Бодина, сына на българскыя управитель Михаила.

П. Какво направилъ Бодинъ, като го провъзгласили за царь?

О. Той събралъ войскж, и ся былъ доволно врѣмя съ Грьциты, които най-послѣ при Таніумъ го разбили и уловили заедно съ голѣмциты му, та го заточили въ Антіохыя, а Българити имъ останжли подданници пакъ до 1186 л. когато ся захванжли пакъ да ся освобождавать, догдѣто достигнжли изново до първжтж си славж, както ще видимъ въ слѣдующыя періодъ на Българскжтж Исторія.

ПЕРІОДЪ ЧЕТВЪРТЫЙ.

Отъ освобожденіето на България до прѣзимліето й отъ Турциты (1190 — 1481 л.).

Въ тоя періодъ ще видимъ, че падналото Българско царство ся подновява пакъ чюдесно, и че достига до прѣжнятѫ си славѫ, и да ся равнй съ най силныты Европейскы Дръжвы. Книжнината му са развыва още похубаво, и народътъ ся просвѣщава, догдѣто е живѣлъ въ съгласіе; нъ чтомъ исчезнѫло съгласіето, царството начнѫло да ослабва пакъ, догдѣто най-послѣ раздорити го поднесли на Османскыты Султаны, подъ властьта на които, Българскіятъ народъ днѣсь живѣе и добрува.

ВЪЗОБНОВЛЕНІЕТО НА БЪЛГАРІЯ.

П. Кое подало причинѫ, да ся възобнови Българското царство пакъ?

О. Беззаконното огнѣтеніе на Грьциты върху Българското Духовенство, кое тѣ искали да покорятъ подъ властьтѫ си, както имъ были покорили и политическото правленіе; За това тѣ начнѫли да нарушявѫть основанѫтѫ Българскѫ още отъ Бориса независимѫ Іерархыя, и най-напрѣдъ ся заловили да истребять Българскыя языкъ отъ Църквыты, а послѣ да гонять книжнинѫтѫ и нейныты защитници, та на Българыты тогава домъчнѣло най-много, чтото немогли вече да търпять несноснѫтѫ Грьцкѫ власть върху си, нъ ся рѣшили по Божіе вдѫхновеніе да ся освободять отъ нея.

П. А защо по Божіе вдъхновеніе, и кому са вдъхнали тоа, да станалъ, да ся освободятъ изъ тоа Грацко робство?

О. За тоа народното прѣданіе ето какво вика: Тогавашій Българскій Патрикъ Иванъ, който живѣлъ въ Търново около XII вѣкъ, и билъ святъ человѣкъ, ся молилъ Богу непрѣстанно да избави народа отъ Грацкото робство и оскобленіе, докато единъ день, когато ся молялъ, Богъ му пратилъ Св. Великомученика Димитра, та му рѣкълъ: "Богъ помнѣ домъ и родъ царей Българскихъ, и послалъ, съ заповѣдій, да благовѣстиши възобновленіе Българскаго царства, и да миропомажеши царя Асѣя: Господъ же бѫдетъ съ нимъ и възстановитъ скиптъръ его.

П. Какво направилъ тогава Патрикъ Иванъ?

О. Пратилъ съгласно съ Божіятъ заповѣдь, та повикалъ отъ Влашко двамата Братія, Асѣня и Петра, които были отъ Радомировото плѣмя, та дошли, и за спомянъ на това вдъхновеніе, захванали да градятъ въ Търново великолѣпенъ Храмъ на Св. Димитра, който най-послѣ ся и свършилъ, и трабало вече да ся освети.

П. Ами какъ го освятили?

О. Когато да стане тоя обрядъ, Патрикътъ повикалъ сичкыты Българскы епископы, и много народъ, па слѣдъ обряда на освѣщеніето, той казалъ народу, че Богъ му повелилъ чрѣзъ Св Димитра

да вѣнчѣе Асѣня за царь; За то зѣлъ вѣнецъ и и багряницѫ, та го вѣнчялъ, и веднага зарадованый отъ това народъ начнѫлъ, да выка велегласно: " Да живѣе Асѣнь царь на многая лѣта! Асѣню царю Българскому многая лѣта! и Ивану Блаженнѣйшему Патрику Търновскому и всея Българіи на многая лѣта!!! И подирь това ся расчюло вредомъ по народа изъ Българія, какво Богъ вече искалъ нейното освобожденіе, та ся распалили духоветы, заловили ся вси за оржіе, и възстаніето са появило, като подало прьвъ примѣръ за това Търново.

АСѢНЬ I.

П. А като ся въцарилъ Асѣнь, какво последувало?

О. Чтомь ся въцарилъ той (1186 л.) събрало ся доволно войскѫ подъ народныя прѣпорецъ, и Асѣнь я повелъ заедно съ брата си Петра срѣщу непріятеля, па ся заловили на кървави борбы за свободѫтѫ на своето мило отечество.

П. Гдѣ най-напрѣдъ ся сбили тыя освободители?

О. Въ самото си отечество, за да изгонять изъ него Грьциты, и да го освободять отъ тѣхъ а послѣ нагънѫли въ Тракыя, та я опустошили, когато Императоръ Исаакъ излѣзълъ на срѣщѫ имъ, та гы

накаралъ да ся върнѫть пакъ въ Българія, и отъ тамъ прѣминѫли въ Влашко.

П. А защо ся прѣминѫли въ Влашко?

О. За да ся приготвятъ тамъ, и усилять още по-добрѣ, като прибрали при войскыты си и отъ Власыты, та че послѣ прѣминали пакъ въ Българія отъ гдѣто нападнѫли нечаянно на Грьцити, конто си мислили вече, че гы разбыли и смирили, та разбили еднѫ часть отъ испратенѫтѫ на срѣщѫ имъ Исааковѫ войскѫ, и другѫтѫ накарали да бѣга; нъ прѣзъ пролѣтьтѫ (1188) Исаакъ дошьлъ на срѣщѫ имъ самъ, та ударилъ укрѣпеныя градъ Любицъ (а), и подиръ три мѣсячнѫ напраздно обсадѫ, Асѣнь го накаралъ да ся върне въ Цариградъ, гдѣто като отивалъ, Българиты го наскакали изъ клисурыты на Старѫ-Планинѫ, та му убили войскѫтѫ, и той едва сварилъ да побѣгне.

П. Ами подиръ това разбиваніе на Грьцити, какво послѣдувало?

О. Българиты имъ прибрали сичкото богатство, изловили много роби, и ся заключило миръ, по условіята на конто Асѣнь трябувало да прати въ Цариградъ залогъ най-малкыя си братъ Ивана, пѫкъ Грьцити да приознаять независимостьтѫ на нововъзроденото Българско царство, което тогава ся простирало по цѣлѫ Българія, въ Влашко, за то сѫ имали и Власы войници.

П. Колко врѣме траялъ тоя миръ, и съ какво ся занимавалъ Асѣнь, прѣзъ това мирно врѣмя?

О. Той траялъ цѣлы четыри годины, и прѣзъ тѣхъ Асѣнь ся занимавалъ съ вътрешный урядъ на своето царство: Прѣзъ това врѣмя той си устроилъ правленіето въ сѫщыя порядъкъ, какъвъто имало на славното Симеоново врѣмя; Насьрдчялъ Търновскыя Патрикъ Теофилакта, да ся старае за развытіето на книжнинѫтѫ, на коя обработателити не были помалко отъ тыя на Симеоновото врѣмя. По-знаменити отъ тогашныты Българскы списатели, что сѫ ся издирили до сега были: Патрикъ Теофилактъ който написалъ разны съчиненія върху Латиныты, и житіето на Тиверюполскыты мѫченици; Послѣ него Търновскый Патрикъ Евтимъ който написалъ житіето на Св. Пятка, и другы много, на които имената не ни сѫ още открыты. — Въздигнѫлъ много църквы, училища и монастыри нѣ само въ своето царство, нъ и въ Св. Горѫ, гдѣто замѣнилъ Грьцкыя языкъ при Богослуженіето съ Българскыя; узаконилъ да ся дава изъ царскыты съкровища на бѣдныты милостыня; — Прѣобърнѫлъ Власыты отъ Католици — на православны, и имъ въвелъ при Богослуженіе Българскыя языкъ намѣсто Латинскый, и другы много таквы олѫчшенія ввелъ по своятѫ дьржавѫ до 1192 л. когато ся развалилъ сключеный миръ съ Грьциты.

П. Ами тоя миръ защо ся развалилъ тѫй скоро?

О. Защото Българити немогли да ся стърпять, да не навлѣзѫть въ Имперіятѫ, за да я о-

прѣставали да си зломыслять на отечеството, срѣщу кое тыя нехрани-Майковци были приготвили даже и дружинѫ да го нападнать.

П. А какъ ся е избавилъ царь Иванъ отъ тыя беспокойствія?

О. За да ся избави отъ крьстоносциты, той намыслилъ да са спріятели съ Папѫ Инокентыя III, който тогава былъ душя нѣ само на религыозныты, нъ и на политическыты работы въ Европѫ, та му пратилъ въ 1203 л. посланникъ, и го изигралъ като му казалъ: че ужь желалъ да станѫть Българити Уніяти, та Папата ся благодарилъ много, обыкнѫлъ Българыты толко, чтото гы мыслялъ вече готови да ся покатоличять; нѣщо, за кое Римската църква ся е мѫчила още отъ когато сѫ ся покрьстили, както и до днесь ся мѫчи, безъ да знае колко я мразять Българити, и гледать на нея, като на Еретикъ.

П. Ами защо Иванъ не е заплашилъ съ оржіето си тыя Католици, а е прибѣгнѫлъ на измамѫ и хытрость?

О. Защото ако не направалъ тѫй, царството му было въ опасность да ся затрые, както ся изгубило и Византійското, като ся опрѣли Грьцити на Френциты крьстоносци, които гы нападнѫли тогава, та завладѣли Цари-градъ, и си поставили тамь за царь Балдуина, (1024 л.) комуто послѣ Царь Иванъ пратилъ посланникъ, да му честити царство, и да му попроси пріятелството.

П. Ами Царь Иванъ, какъ ся избавилъ, отъ цареубійциты, конто то застрашявали толко?

О. Иванка, който естестественно былъ лошь челѣкъ, прѣди да си нападне на отечеството, го уловили за лошевиныты му Грьцити, и го хвьрлили въ тьмницѫ, гдѣто умрѣлъ отъ мѫкы; Пѫкъ брата му Митра, който ходилъ въ Россія за помощь, когато ся вьрнѫлъ съ Руссыты, та нападналъ на отечеството си, Царь Иванъ излѣзълъ, та го уловилъ и убилъ, и Русыты му изгонилъ, и тѫй ся избавилъ отъ своиты непріятели.

П. Кажѣте сега пѫкъ, какъ пріѣлъ Балдуинъ Българскыя посланникъ, что отишьлъ да му честити?

О. Той го пріѣлъ много горделиво, и му казалъ съ прѣзрѣніе, че Българскый царь не трябувало да му праща посланникъ, нъ самъ трябувало да иде да му честити и да му ся покори като на Френскый Императоръ; нъ тыя му горды думы го накарали, да си изгуби скоро живота, и новосъставеното Френско царство да пострада злѣ отъ Българското орѫжіе, защото Иваница ся развютилъ, та си събралъ войскыты, и излѣзълъ да го біе.

П. Ами гдѣ ся сбили най напрѣдъ, и кой спечялилъ побѣдѫтѫ?

О. Двамата непріятели ся срѣшнѫли кадѣ Едрене, и ся ударили толко распалено, чтото подирь едно страшно кръвопролитіе Българското орѫжіе въстъвжествувало: Българити разбили

Френцити, плѣнили мнозина отъ тѣхъ робы, даже и самыя имъ царь Балдуина, когото Иваница накаралъ да обковжть въ желѣза, и да го отведжть въ Търново, гдѣто го запрѣли въ тьмницж (1025 л. Апрл. 3-ый; пжкъ той потеглилъ, та призѣлъ Пловдивъ, Сересъ и Верея, които, като оставилъ еднж чясть отъ войскыты си, да гы вардять, вьрнжлъ ся като побѣдитель славно въ Българія, гдѣто догдѣто стоялъ та си почивалъ, казали му, че Френцити които разбилъ, и кои още пазяли Цари-градъ, Родосто и Силиврія си избрали другъ царь Ханри, който отъ страхъ да гы недовьршятъ Българити до сушь, писалъ на Западъ за помощь, съединилъ ся още и съ Грьциты, па нападнжли, та си отнѣли нѣкои отъ мѣстата, что былъ завладѣлъ отъ тѣхъ Иваница.

П. Какво направилъ сега, когато чюлъ това царь Иваница. ?

О. Той ся разсьрдилъ много, и веднага накаралъ, да исколять сичкыты Френци, что были въ Търново роби, а Балдуину да отрѣжять главжтж, и да й земжть черепа, съ който, казвать, че пили здравица, както съ Никыфоровыя; ржцѣти и краката, че да му хвьрлять трупа въ единъ трапъ, за да го изядж кучетата. Подирь това пжкъ си повелъ войскыты, и нападнжлъ съ голѣмж ярость, та поразилъ безмилно и Френциты, и Грьциты които капяли като круши отъ оржжіето на разяреныя Българинъ, който накаралъ още да съборять и крѣпоститы на завла-

П. Ами Царь Иванъ, какъ ся избавилъ, отъ цареубійциты, които то застрашявали толко?

О. Иванка, който естестественно былъ лонь челѣкъ, прѣди да си нападне на отечеството, го уловили за лошевиныты му Грьцити, и го хвьрлили въ тьмницѫ, гдѣто умрѣлъ отъ мѫкы; Пѫкъ брата му Митра, който ходилъ въ Россія за помощь, когато ся вьрнѫлъ съ Руссыты, та нападналъ на отечеството си, Царь Иванъ излѣзълъ, та го уловилъ и убилъ, и Русыты му изгонилъ, и тѫй ся избавилъ отъ своиты непріятели.

П. Кажѣте сега пѫкъ, какъ пріѣлъ Балдуинъ Българскыя посланникъ, что отишьлъ да му честити?

О. Той го пріѣлъ много горделиво, и му казалъ съ прѣзрѣніе, че Българскый царь не трябувало да му праща посланникъ, нъ самъ трябувало да иде да му честити и да му ся покори като на Френскый Императоръ; нъ тыя му горды думы го накарали, да си изгуби скоро живота, и новосъставеното Френско царство да пострада злѣ отъ Българското орѫжіе, защото Иваница ся разлютилъ, та си събралъ войскыты, и излѣзълъ да го біе.

П. Ами гдѣ ся сбили най напрѣдъ, и кой спечялилъ побѣдѫтѫ?

О. Двамата непріятели ся срѣшнѫли кадѣ Едрене, и ся ударили толко распалено, чтото подирь едно страшно кръвопролитіе Българското орѫжіе въстъвжествувало: Българити разбили

Френцити, плѣнили мнозина отъ тѣхъ робы, даже и самыя имъ царь Балдуина, когото Иваница накаралъ да обковжть въ желѣза, и да го отведжть въ Търново, гдѣто го запрѣли въ тьмницж (1025 л. Апрл. 3-ый; пжкъ той потеглилъ, та призѣлъ Пловдивъ, Сересъ и Верея, които, като оставилъ еднж часть отъ войскыты си, да гы вардять, вьрнжлъ ся като побѣдитель славно въ Българія, гдѣто догдѣто стоялъ та си почивалъ, казали му, че Френцити които разбилъ, и кои още пазяли Цари-градъ, Родосто и Силиврія си избрали другъ царь Ханри, който отъ страхъ да гы недовьршятъ Българити до сушь, писалъ на Западъ за помощь, съединилъ ся още и съ Грьциты, па нападнжли, та си отнѣли нѣкои отъ мѣстата, что былъ завладѣлъ отъ тѣхъ Иваница.

П. Какво направилъ сега, когато чюлъ това царь Иваница. ?

О. Той ся разсьрдилъ много, и веднага накаралъ, да исколять сичкыты Френци, что были въ Търново роби, а Балдуину да отрѣжять главжтж, и да й земжть черепа, съ който, казвать, че пили здравица, както съ Никыфоровыя; ржцѣти и краката, че да му хвьрлять трупа въ единъ трапъ, за да го изяджть кучетата. Подирь това пжкъ си повелъ войскыты, и нападнжлъ съ голѣмж ярость, та поразилъ безмилно и Френциты, и Грьциты конто капяли като круши отъ оржжіето на разяреныя Българинъ, който накаралъ още да съборять и крѣпоститы на завла-

дѣныты градове: Пловдивъ, Ираклія (а), Траянополь (б), Макрумъ, Клавдіополь (в), и другы на конто жителиты изробилъ, и гы прѣселилъ въ ненаселенжтж си земя Влашко.

П. Ами подирь тжя побѣдж, какво последувало?

О. Грьцити ся съгласили пакъ съ Френциты да ся опржть Ивану, та си поставятъ за Господарь Тодора Бранасса конто Грьцити дали да управлява Едрене и Димотикж, что Иваница отишьлъ та обсадилъ веднага. Тогава Грьцити начнжли, да му ся молять да гы прости, и му ся обѣщавали, да му ся покорять; нъ той гы непослушялъ, за това поискали отъ Ханри помощь, който незабавно трьгнжлъ съ войскыты си камъ Демотикж; Иваница обаче ся оттегнлъ вече, защото Тодоръ Ласкарь, царьтъ на Азіатскыты Грьци му пратилъ посланникъ да свьржять съюзъ противъ Френцити (1207), когото и свьрзали.

П. Ами като свьрзали съюза какво станжло?

О. Иваница си събралъ войскыты, и гы раздѣлилъ на двѣ, па пратилъ половината отъ тѣхъ за Цари-градъ, и съ другжтж половина самъ трьгнжлъ за Едрене; нъ не ся минжло много, и Ласкарь ся примирилъ съ Френциты, па ся отметнжлъ отъ съюза, и тжй Иваница, комуто то-

(а) Ерекли или Перинтъ, градъ около Византія; (б) Орикова при полыты на Доспатскы планини на Ю-Западъ отъ Едрене; Боли на югъ отъ Ерекли.

гава донесли главѫтѫ на Солунскыя краль Монферата, что пратената тамь Българска войска побѣдила, станѫлъ та отишьлъ, за да довьрши понапрѣдъ тамошнето Латинско кралство, каквото да му непречи испослѣ, като нападне отъ тамь Цари-градъ.

П. Кажѣте сега сполучилъ ли е тука, каквото си мыслялъ Иваница?

О. Той отишьлъ, та обсадилъ Солунъ; нъ за голѣмо Българско нещастіе напрасна болесть уморила Иваница една нощь на лѣглото му, и осиротялата му войска са принудила да са върне въ Българія.

Забѣлежка. И Иваницовото умираніе станѫло за чюдо прѣдъ Латиныты, както Крумовото и Симеоновото прѣдъ Грьциты; защото като умрѣлъ, тѣ зѣли да казвать, че ужь Св. Димитъръ Солунскый му ся явилъ на'-сънѣ на бѣлъ конь, та си забилъ копіето въ сьрдцето му, и веднага умрѣлъ тогава.

БОРИЛЪ или БОРИСЪ II.

П. Кой са въцарилъ подиръ Иваница?

О. Макаръ прѣстола да са стоялъ на сѫщыя сынъ, Ивана Асѣня II, нъ Борилъ сынътъ на Иваницовѫтѫ сестрѫ, са оженилъ за малкѫтѫ Иваницовѫ сестрѫ, и съ помощьта на роднинты си сполучилъ да стане царь той (1207 л.).

П. Ами какво достопримѣчително знайте за неговото царувавіе?

Краль, Кюръ-Тодоръ; нъ подиръ Френцити ся пометнжли, та развалили договора, и отрядили за регентъ на царя си вмѣсто Асѣня II, Іерусалимскыя Краль Ивана Бріена.

П. Какъ постжпилъ сега Асѣнь съ Френциты?

О. Той имъ ся разсьрдилъ много, гдѣто го изиграли, и да си отмьсти, примирилъ ся съ Епирскыя Краль, Кюръ-Тодора, и далъ дьщеря си за женж на брата му Манола, па ся наговорили да ударять задружно на Френциты; нъ и Кюръ-Тодоръ, който все му ся показвалъ склоненъ, го изигралъ отподири, защото кагато ся дигнжлъ, намѣсто да удари на Френциты, той си обърнжлъ оржжіето врьхъ Българыты.

П. Какво направилъ тогава Асѣнь?

О. Той ся разлютилъ врьхъ него много, и си повелъ насрѣщж му войскжтж, която да распали още повече срѣщу тоя невѣрникъ, накаралъ гы да накачять на копіе написаныя помежду имъ договоръ, и тогава го ударили распаленити, като гладни лви Българе, разбили го и му поробили сичкжтж войскж, и самаго Кюръ-Тодора, заедно съ женж му, и сыноветы му, дьщериты му и съ сичкыты му по-пьрви войводы уловили, освѣнъ брата му Манола, който сполучилъ да побѣгне и да ся скрые въ Солунъ (1230 л.).

П. Ами подиръ тжя побѣдж, какво станжло?

О. Изъ Кюръ-Тодоровото царство много градове ся прѣдали сами и доброволно на Асѣня, който отъ робіето, что заробилъ, задьржялъ само голѣмциты, а другыты отпустилъ, та ся вьрнжли

ИВАНЪ АСѢНЪ. II

П. Какво направилъ Асѣнь, когато стжпилъ на прѣстола?

О. Когато ся въцарилъ (1217 л.) той, най първата му грыжя была да си наряди вътрѣшныты дѣла на царството, кое небрежливый Борилъ управлявалъ много слабо; а послѣ ся заловилъ пжкъ да го распространи, като ся уженилъ понапрѣдъ за дьщерята на Маджярскыя краль, что водялъ сестржтж на Френскыя царь Роберта, та ся сродилъ и съ Френциты.

П. Ами като ся сродилъ съ Френциты, той поминжлъ ли е мирно съ тѣхъ?

О. Нѣ, нъ напротивъ ималъ войнж съ тѣхъ; причината за нея было това: Царьтъ имъ Робертъ умрѣлъ (1228 л.), и оставилъ за наслѣдникъ девятгодишныя си братъ Балдуина II, който като не бы могълъ да царува безъ Регентъ, подиръ много разискуванія му избрали за такъвъ Асѣня, като му поискали Френцити и дьщеря му Марія, зарадъ младыя си царь, когато му казали, че го избрали за Регентъ на царя си.

П. Кажѣте сега склонилъ ли е Асѣнь да направи Балдуина зятъ, и да му стане Регентъ?

О. Той, като виждалъ, че това сближаваніе съ Френциты, му подавало леснинжтж да біе Грьциты, и отъ камъ Азія, и отъ камъ Европж, склонилъ и станжло помежду имъ договоръ, по който Асѣнь ся обвязвалъ, да вьзвьрне на Френциты и земятж, что имъ былъ отнѣлъ Епирскый

Краль, Кюръ-Тодоръ; нъ подиръ Френцити ся пометнжли, та развалили договора, и отрядили за регентъ на царя си вмѣсто Асѣня II, Іерусалимскыя Краль Ивана Бріена.

П. Какъ постжпилъ сега Асѣнь съ Френциты?

О. Той имъ ся разсьрдилъ много, гдѣто го изиграли, и да си отмьсти, примирилъ ся съ Епирскыя Краль, Кюръ-Тодора, и далъ дьщеря си за женж на брата му Манола, па ся наговорили да ударять задружно на Френциты; нъ и Кюръ-Тодоръ, който все му ся показвалъ склоненъ, го изигралъ отподири, защото кагато ся дигнжлъ, намѣсто да удари на Френциты, той си обърнжлъ оржжіето врьхъ Българыты.

П. Какво направилъ тогава Асѣнь?

О. Той ся разлютилъ врьхъ него много, и си повелъ насрѣщж му войскжтж, която да распали още повече срѣщу тоя невѣрникъ, накаралъ гы да накачять на копіе написаныя помежду имъ договоръ, и тогава го ударили распаленити, като гладни лви Българе, разбили го и му поробили сичкжтж войскж, и самаго Кюръ-Тодора, заедно съ женж му, и сыноветы му, дьщериты му и съ сичкыты му по-пьрви войводы уловили, освѣнъ брата му Манола, който сполучилъ да побѣгне и да ся скрые въ Солунъ (1230 л.).

П. Ами подиръ тжя побѣдж, какво станжло?

О. Изъ Кюръ-Тодоровото царство много градове ся прѣдали сами и доброволно на Асѣня, който отъ робіето, что заробилъ, задьржялъ само голѣмциты, а другыты отпустилъ, та ся вьрнжли

въ домоветы ся и го хвалили на своиты съотечественици, като гы принуждавали още да го искать и да имъ стане царь. Подиръ това Асѣнь ударилъ на Френциты, та имъ отнѣлъ сичкыты градове около Цари-градъ, че най-послѣ ся управилъ и камъ него; нъ Френцити му ся покорили, и му ся обѣщали да му плащать дань, за това той имъ оставилъ пакъ отнятыты градове, да си гы управлявать сами. «Тъкмо градовомъ окрьсть Царѣ-градѣ и самаго того града дьржяхѫ Фрѫзи, нъ и ты подъ рѫкѫ царства моего повинуваха ся, понеже иного царя неимахѫ развѣ мене, и мноя ради дань своя испровождаяще...“ (книга нѣколко рѣчи о Асѣню I и II отъ Р.).

П. Кажѣте сега подиръ това, кадѣ отишьлъ Асѣнь?

О. Това негово великодушіе къмъ Френциты, гдѣто имъ отстѫпилъ градоветы, накарало градовети: Демотика, Едрене, Волиръ (а), Сѣресъ, и Триполска Пелагонія та му ся прѣдали сами. Отъ тамь Асѣнь прѣминѫлъ прѣзъ цѣлѫ Тессалія, влѣзълъ въ Епиръ до Драчѣ, послѣ въ Албанія, та отъ гдѣто поминѫлъ все завладѣлъ, а послѣ минѫлъ и въ Сърбія, гдѣто прѣзѣлъ още нѣколко мѣста, гдѣто като си оставилъ войводыты да гы управлявать, както былъ оставилъ зетя си Манола съ чинъ Солунскы Деспотъ въ Епирското кралство, вьрнѫлъ ся съ побѣдоноснѫ славѫ въ Българія.

П. Ами когато ся вьрналъ Асѣнь въ своятѫ столицѫ, какво направилъ?

О. За да ся не забравятъ славныты му побѣды, той въздигнѫлъ великолѣпенъ храмъ въ честь на 40 мѫченици, (който трае и до днесь прѣобьрнѫтъ на джамія, виждь Българ. Книж.); Отпустилъ сичкы робы, само Кюръ-Тодора заедно съ домочядието му задьржялъ, и го оставилъ да живѣе свободно при себе си; нъ подирь малко врѣме, когато са научилъ, че готвялъ съзаклятіе вьрху му, накаралъ та го ослѣпили, и послѣ обявилъ пакъ войнѫ на Френцити (1235—36 л.).

П. А кое подало причинѫ за да имъ обяви бой тѫй внезапно, когато были примирени?

О. Когато дошьлъ въ 1234 л. избраный регентъ на Балдуина II, Иванъ Бріенъ въ Цариградъ, Френцити ся отказали да му плащать данъка, и Асѣнь тогава влѣзълъ въ договоръ съ Азіятскыя Грьцкы царь, Иванъ Батаса, който са біялъ тогава съ Френцити, та да гы испѫдятъ отъ Цари-градъ; а за да ся оякчи още по здраво тоя договоръ, Асѣнь си сгодилъ дьщерятѫ Еленѫ за Батасова сынъ Тодора което Френцити като чюли, уплашили ся и писали на Западъ за помощь; нъ Батасъ гы прѣварилъ, и въ 1235 л. прѣминѫлъ та завладѣлъ Галиполь, гдѣто дошьлъ и грьцкый Патрикъ, а по-послѣ — и Асѣнь заедно съ царицѫ Аннѫ, Княгыня Еленѫ и Търновскыя Патрикъ, комуто тогази ся дало правенъ стьпень съ на грьцкыя, та направили сватбѫтѫ, и вѣнчяли младоженцитѣ двамата Патрици. Подиръ това съ-

юзницити ударили на Френциты, та имъ опустошили земятѫ, и допрѣли даже до столицѫтѫ, отъ гдѣто едва могли да гы отбльснѫтъ.

П. Ами подиръ като гы отбльснѫли Френцити, какво послѣдувало?

О. Асѣнь си приготвилъ флотѫтѫ (1236), та я съединилъ съ грьцкѫтѫ, и ударили на Френциты, и отъ камъ морето; нъ и тука дошлата отъ Западъ латинска флота гы отбльснала, та не могли да земѫтъ Цари-градъ, ако и да были завладѣли вече повечето отъ Френското царство.

П. А че защо Асѣнь тука не е успѣвалъ, когато въ другыты си битвы бытъ толко напрѣдвалъ?

О. Защото нѣмалъ сѫщѫтѫ деятелность за прѣзиманіе-то на Цари-градъ, каквѫто ималъ при завладяваніето на другы мѣста, понеже прѣдвиждалъ, че ако ся испѫдятъ Френцити, то ще ся намѣстятъ Грьцити, конто нивга не мыслятъ доброто на Българыты. Това му дошло на ума, и ся раздѣлилъ отъ Батаса, като зѣлъ и дьщеря си, да постои малко при него. Тогава Грьцити ся скарали съ Българыты, и договорътъ ся развалилъ съвсѣмь, та ся дрьпнѫлъ вече Асѣнь отъ боя, и си отишьлъ заедно съ дьщеря си въ Търново.

П. Какво направилъ сега Асѣнь, като ся прибралъ?

О. Чтомь ся научили Френцити за това, пратили та го молили, да имъ иде на помощь, и да

не оставять Грьцити, да ся усилвать въ Европѣ. Асѣнь ты послушалъ, и ся повелъ войскытѣ, нъ невадѣйного умиранiе на жена му, сына му и на Патрика, го накарало да ся върне пакъ назадъ по скоро, и Елена тогази оскърбена за раздѣленiето отъ мъжа си, го накарала да ся примири съ Борися, и да я прати пакъ на сына му (1237 г.)

П. А подиръ тая сърбѣ на Асѣня, какво станьло?

О. Той ся уженилъ пакъ, за Кюръ-Тодоровытѣ дъщеря Ирина, и тогава освободилъ и бащѣ ѝ, който отишьлъ да живѣе въ Епирското кралство при брата си Манола; подиръ това пакъ ся примирялъ и съ Грьцити, и съ Французити, та ся оттървалъ и отъ войнытѣ; нъ Католицити, които ся надѣяли все да покатоличать Българыты, го неоставили на мира, защото Папа Григорiй IXый, като видѣлъ, че Българыты ты лъжить, за да ся отмъсти, накаралъ Маджарския краль Бела, та дигнылъ оружiе врѣхъ Българiеты (1238 г.).

П. Кажѣте сега, какво направилъ Асѣнь съ Маджарыты?

О. Той ты посрѣщнылъ на Дунава, та имъ ся опрѣлъ ловашы, и ты всилилъ изъ земятѣ си. Послѣ ся примирили, и отъ тогази Българското царство останьло на мира, докдѣто умрѣлъ (1241 г.) Асѣнь, който ся наричалъ и Самодържецъ. Слѣдъ смьртьта на тоя славенъ владѣтель, Българiя почнала отъ день на день да губи, и да отслабва.

П. Тогава какво са случило Каломану?

О. Чтомь ся научилъ той, че Ростиславъ идялъ, да го накаже, напустнѫлъ столицѫтѫ и побѣгнѫлъ; нъ послѣдователити му, конто ся раскаяли прѣдъ Ростислава, го намѣрили скоро, и го убили.

П. Кой ся въцарилъ тогава подиръ Каломана?

О. Понеже убитыя царь нѣмалъ наслѣдникъ, то народътъ си провъзгласилъ за царь, сестриныя му мѫжь, зетя му Мичя, който управлявалъ тогава градоветы: Анхыалъ, Созополь, Агатополь, Канстрицѫ и околноститы имъ.

МИЧЕ.

П. Кога са въцарилъ Миче, и что го послѣдувало, като стѫпилъ на прѣстола?

П. Той са въцарилъ на 1260 л. между толкози тайны и незадоволимы партіи, что само Ростиславовата войска можяла да направи да мирувать; нъ когато си отишла тя, размирници-ти боляре, подъ начялството на Константина Тихо, прѣнудили Мичя да остави прѣстола, и да побѣгне съ женѫтѫ си и дѣцата си въ Мезембрія, отъ гдѣто въ 1261 л. трьгнѫлъ камъ столицѫтѫ пакъ, съ надѣждѫ, че Ростиславъ и Маджарити ще му дойдѫть на помощь; нъ Тихо и тоя пѫть го накаралъ да ся върне назадь.

П. Ами слѣдъ това, какво станѫло?

О. Миче, като ся вырнѫлъ, отнесълъ ся да иска помощь отъ Грьцкія царь Михаила Палеолога, и му ся врѣкълъ да му даде градове, Месембрія и Анхыялъ, ако го възвьрне пакъ да стане царь въ Търново. — Михаилъ му ся обѣщалъ, и войскыты му напълнили въ обреченныты градове; нъ вмѣсто да го заведѫть Мича въ Търново, тѣ го отвели въ земятѫ, что му отстѫпилъ Михаилъ у Анадолъ при р. Скамандрѫ и старыя градъ Троядѫ, гдѣто си прѣкаралъ послѣдиныты дни като — простъ челѣкъ.

КОНСТАНТИНЪ—ТИХО.

П. Кой възлѣзълъ на Българскыя прѣстолъ подирь обесправданыя Царь Мича?

О. Остроумный и мѫжественный Видинскы управитель Константинъ Тихо, който запазилъ много-пѫти прѣдѣлы-ты на Българското царство отъ Срьбскыя краль Милотина, комуто на едного отъ велможиты послѣ станѫлъ зеть, когато ся уженилъ за Сърбкынятѫ Драгуша (1260 л.).

П. Какъ постѫпилъ най-първѣ тоя царь, когато зѣлъ въ рѫцѣ юздытѣ на Българското правленіе?

О. Той сключилъ съ Грьцы-ти миръ, и да го подтвърди по-добрѣ далъ имъ за залогъ намразенѫтѫ си женѫ Драгуша, а ся уженилъ за Ласкаревѫтѫ дьщеря Иринѫ, Елениното момиче, внучето

на Асѣня II. И въ 1262 л. ходилъ на грьциты на помощь, та призѣлъ много мѣста около Цариградъ, когато Палеологъ са напрѣгнжлъ да го призѣме отъ Френци-ты; нъ слѣдъ това скоро ся пакъ размирили.

П. А защо сж ся размирили?

О. Понеже Михаилъ Палеологъ, искалъ да остане само неговжтж лозж въ имперіятж, ослѣпилъ шюря му, Ивана Ласкаря, законныя наслѣдникъ на прѣстола, и го заточилъ; то Царица Ирина за да му отмьсти вмѣсто брата си, накарала Тиха да удари на имперіятж.

П. А какво слѣдствіе имала тая война?

О. Много сполучно, защото царь Тихо слѣдъ като опустошилъ и завоевалъ много мѣста отъ Грьци-ты, напогънжлъ и царя имъ Михаила, който едва сварилъ да побѣгне въ планинж Ганж (а), и да си остави тамъ войскыты, отъ които Тихо еднжтж часть поробилъ, а другата са разбѣгала по примѣра на господаря си който първо хукнжлъ въ Тракыя, и отъ тамъ къмъ морето, отъ гдѣто едва сварилъ съ голѣмъ срамъ да отплува за Цариградъ. Подиръ това разбиваніе на Грьци-ты, Тихо избавилъ и поробеныя Иконійскы Султанъ отъ тѣхъ, (1269 л.), и войната са прѣкратила съ смьрть-тж на Царицж Иринж, защото, когато умрѣла тя, Михаилъ му пратилъ посланници да го молятъ за миръ, и да го поканятъ да земе за женж, сестринжтж му дьщеря Марія, която Михаилъ подирѣ пратилъ съ грьцкыя Патрикъ въ

Търново, та гы вѣнчялъ, и ся примирили, като ся условило въ мира, да върне Михаилъ Тиху, и градоветы Анхыялъ и Меземврія, които по напрѣдъ му былъ прѣдалъ Миче.

П. Ами устоялъ ли си е Михаилъ на думѫ-тѫ?

О. Нѣ; Изначяло той казвалъ Тиху, че жители-ти на тыя градове нещяли да минѫтъ подъ власть-тѫ на Българы-ты; послѣ пѫкъ му казалъ че ще му гы даде, когато му ся роди отъ Марія сынъ; нъ и тогава като му гы недалъ, Тихо си събралъ войскыты, и нагънѫлъ да опустошява имперія-тѫ, гдѣто очяквалъ на помощь и Татарскыя князь Нога, съ когото ся былъ понапрѣдъ споразумѣлъ, че тогава да иде да отнеме познатыты градове.

П. Ами дошьлъ ли му е Нога на помощь?

О. Нѣ; защото Михаилъ ся научилъ за това, и да накара Нога да ся отметне отъ Тиха, врѣкълъ му ся да даде за женѫ, дъщеря си Ефросина, и тѫй Тихо, като ся видѣлъ, че не ще може да противостои на двѣ силы, прибралъ ся назадь, нъ като загубилъ вече еднѫтѫ си ногѫ.

П. Какво правилъ Тихо тогава, когато останѫлъ хромъ, само съ еднѫ ногѫ?

О. Жена му Марія го зѣла на рѫкѫ, и за всичко вече заповѣдувала и си налагала волятѫ, тѫй, чтото даже додѣ-то былъ още живъ могла да повели, да вѣнчѣятъ на царството малкото й дѣтя Михаила, противъ законното наслѣдниче-

ство на заваренка й Святослава, по-голѣмыя Тиховъ сынъ, кому-то тя, за да не й отмьсти до нявга, сполучила съ лукавото си обхожданіе, да испіе най-послѣ и невиннѫтѫ кръвь, нъ Провидѣніе както ще видимъ по долу, за сичко това чюдесно й отмьстило.

П. А какво было това чюдесно отмьщеніе?

О. Помежду войводы-ты на царството тогава имало нѣкой си юнакъ Лаганъ. Той испьрвѣ былъ овчярь, и послѣ станѫлъ войнъ, нъ по своето юначество достигнѫлъ до степена войводѫ, и толко мѫдъръ, чтото умѣлъ да привлече народа, и да го подигне срѣщу царя, който имъ былъ излѣзълъ вече отъ очи, едно като хромъ, а друго че слабостьта му была отворила вече пѫть на Татарыты да нападѫть на царството, гдѣто Лаганъ гы побѣдилъ два, три пѫти, и гы изгонилъ съвсѣмь отъ него, и по тѫя причина ся прославилъ още повече изъ народа и другыты войводы, които ся отдѣляли отъ царя си, и прибѣгвали при него, да го искать за царь.

П. Ами да ли е можялъ тоя юнакъ най-послѣ да достигне до тѫзи честь?

О. Царь Тихо, като гледалъ че, народътъ го оставилъ, рѣшилъ ся и за послѣденъ пѫть да запази изнемощенѫтѫ си коронѫ, та ся качилъ на калесницѫ, и излѣзълъ съ войскѫтѫ си срѣщу размирницити; нъ Лаганъ още въ първото сбиваніе му разбилъ войскѫтѫ, и го

уловилъ та го заклалъ; а по-голѣмата чясть отъ царството тогази му ся покорила, и го провъзгласили за царь (1277 л.).

ЛАГАНЪ.

П. Останжлъ ли е вече Лаганъ съвьршенно на прѣстола?

О. Той за да бы могълъ да ся утвьрди подобрѣ на царството, трябало да отнеме и коронж-тж отъ царицж Марія, коя-то была затворена съ сына си въ Търново; нъ Михаилъ Палеологъ комуто недохаждало добрѣ, като напрѣдновалъ Лаганъ, зѣлъ да му прави пакость.

П. А каква пакость захванжлъ да му прави?

О. Повыкалъ изъ Скамандрійскжтж область въ Цари-градъ, Мичева сынъ Ивана, и го оженилъ за дьщеря си Иринж, давно да привлече тжй Търновскы-ты боляры, на кои-то казалъ, както и на народа, че нему като на Асѣневъ внукъ и най-ближенъ царскы роднина ся падало да наслѣди прѣстола, и тжй ся мжчилъ съ това да гы отцѣпи нѣ само отъ Лагана, а и отъ Марія.

П. Ами можалъ ли е Михаилъ съ туй да си постигне цѣльтж?

О. Той привлѣкълъ нѣколцина отъ болярыты кои-то му ся обѣщали да му прѣдаджтъ столицж-тж; нъ Марія, като узнала това, и като глѣдала благополучны-ты Лагановы успѣхы, прѣдала

нему столицѫ-тѫ, и най-послѣ безъ да му отмыслова, че е убіецътъ на мѫжа ѝ, прѣсрамила ся и ся вѣнчала за него. Тогава всичкы-ты боляре я намразили, и зѣли да спомагатъ Ивану да дойде въ Търново. Отъ другѫ странѫ и Михаилъ, като ся научилъ за тѫя беззаконнѫ свадбѫ, вдигнѫлъ Татары-ты, и гы пратилъ да нападнѫтъ България, гдѣ-то Лаганъ отишьлъ да гы отблъсне, и догдѣ-то отсѫтствувалъ отъ Търново, Иванъ Асѣнь III и жената му Ирина на челото на грьцкы-ты войскы пристигнѫли на 1820 л. прѣзъ пролѣть-тѫ, и влѣзли тържественно въ Търново, Лаганъ напуснѫлъ Татарыты, гдѣ-то и прибьрзалъ да дойде да гы изгони; нъ Грьцкѫта Иванова войска го присрѣщнѫла на Дунава, и го накарала да ся върне съ дружината си назадъ а на Българскыя прѣстолъ тогава останѫлъ чрѣзъ Михаила Палеолога.

ИВАНЪ АСѢНЬ III.

П. Колко врѣмя царувалъ Иванъ Асѣнь III?

О. Понеже тоя царь отъ еднѫ странѫ былъ слабъ и изнѣженъ, пѫкъ ся въцарилъ въ найнесгодно и партизанско врѣмя за отниманіето на помраченѫтѫ Асѣневѫ коронѫ, то неможалъ да царува и дълго врѣмя, нъ скоро прѣстолътъ прѣминѫлъ на другъ неговъ съискатель и сънаслѣдникъ.

П. А кой былъ тоя сънаслѣдникъ, и какъ е можялъ тѫй безъ съпротивленіе, да му земе прѣстола?

О. Тѣ были нѣколцина, нѣ единъ, нъ най-отличный отъ сичкыты былъ болярынътъ Георгый Тертеръ, защото макаръ тайно, нъ по-силно и по мѫдро работялъ да ся докопа у властьта и началството, както най-послѣ и сполучилъ, като му стигало умътъ, какъ по лесно да привлѣче при себе народа съ своятѫ храбрость и породицѫ.

П. Ами до гдѣто изработи сичко това, не ли е посрѣщнѫлъ нѣкакви противности?

О. Императоръ Михаилъ му угадилъ намереніето, и да го възвърне отъ него врѣкълъ му ся, да го направи Деспотъ, нъ ако си остави женѫтѫ, да ся ожени за Царь Ивановѫтѫ сестрѫ. Георгый склонилъ веднага и испратилъ женѫтѫ си, сестратѫ на болярина Елтимора, както и Святослава, Михаилу, който гы пратилъ въ Никея, а той ся вѣнчялъ съ Мичевѫтѫ дъщеря, при сичкото незадоволство на народа, духовенството и най-сетнѣ на болярина Елтимора; нъ отъ намереніето си пакъ ся неаставялъ, а все търсялъ сгодно врѣме да оттърве коронѫтѫ отъ Асѣня. И при сичкото си равнодушіе камъ общыты работы, когато Лаганъ разбяралъ Грьцыты на Дунава, и ся управилъ камъ Търново, отъ гдѣто Иванъ искалъ да бѣга, той захванѫлъ вече да работи явно за постиганіето на цѣльтѫ си.

П. А какво направилъ Георгый тогава?

О. Събралъ доволно войскѫ, и я настанилъ на Търновскыты клисуры, отъ гдѣто щялъ да мине Лаганъ, та му избилъ дружината, а него накаралъ да побѣгне и да отиде за помощь при Татурскыя князь Нога, та да си отнеме царството; нъ Нога, подбуденъ отъ Михаила, го напилъ, когато го гощавалъ, и го убилъ. Тогава Георгый ся вьрнѫлъ въ Търново, отъ гдѣто Асѣнь наедно съ женѫ си былъ вече побѣгнѫлъ въ Цариградъ, и народътъ омаянъ отъ побѣдѫтѫ, която нанесълъ Лагану, накаралъ незадоволеныя отъ него Патрикъ, та го вѣнчялъ на царството (1282 л.).

ГЕОРГЫЙ ТЕРТЕРЪ I.

П. Какво направилъ Георгый, когато възлѣзълъ на прѣстола?

О. Той най-първѣ ся загрыжилъ да задоволи недоволны-ты отъ поведеніето му за женидбѫтѫ, Патрика, Елтимира и народа, та направилъ Епирскыя Деспотъ Ивана Комнина, посрѣдникъ между себе и Палеологова сынъ Андроника, да го моли да му вьрне назадь испратеныты му сынъ и женѫ, коя, Андроникъ послушялъ и му пратилъ; а сына му оставилъ, нъ и него въ 1283 л. измамилъ Българскый Патрикъ Іоакымъ. Това станѫло, та си дошли, и Тертеръ тогава му пратилъ вторѫтѫ си женѫ, Асѣнева-

тѫ сестрѫ да си иде при него, та че тогава ся заловилъ съ управленіето на своето царство, на кое и той скоро ся нарадувалъ.

П. А че какъ станѫло, та го изгубилъ?

О. Татарити го нападнѫли съ сичкѫтѫ си силѫ въ Добруджя, и 10 хыляды душь отъ тѣхъ ся упѫтили прѣзъ гѫстака на Дели-Орманъ къмъ Търново, кое Тертеръ да запази, поискалъ отъ Грьциты помощь, нъ тѣ му недали, та ся принудилъ да ся біе самъ, и тѫй скоро побѣгнѫлъ въ Едрене, гдѣто Грьцити го задрьжѣли непріятелскы, а Татарити тогава налули въ столицѫтѫ, и по волятѫ на болярыты имъ поставили на праздныя прѣстолъ за Господарь Елтимирова тесть Смилеца който былъ зять на Константина Палеолога; нъ и той много малко ся радувалъ на своятѫ власть макаръ и да не ся простирала много далеко отъ Търновскыты прѣдѣли и царевѫтѫ полянѫ.

П. А ми той защо неможялъ на длъго да царува?

О. Защото Татарскый князь Нога подирь малко врѣмя дошьлъ, та го свалилъ отъ прѣстола, и на мѣстото му поставилъ сына си Тякоса, който скоро ся нарадувалъ и той на новото си положеніе.

П. Него пѫкъ, кой свалилъ отъ прѣстола?

О. Тертеровый сынъ Святославъ, който ся былъ уженилъ за нѣкоя си богата търговскѫ дьщеря, Ефросинѫ, сполучилъ да привлѣче съ пары мнозина Българы къмъ себе, та го нападнѫлъ и му

разбилъ войскѫтѫ, уловилъ го както и Смилецъ и гы хвьрлилъ въ тьмницѫ; И като изгонилъ тогава сичкы Татары изъ Българія, провъзгласилъ ся царь на Българыты (1296 л.)

СВЯТОСЛАВЪ.

П. По какво ся отличилъ Святославъ, като възлѣзълъ на прѣстола отъ своиты прѣдшественници?

О. По това, че когато пріѣлъ юздыты на правленіето рѣшилъ ся, да оздрави ослабнѫлото Българско царство, отъ честото мѣняваніе на неговыты владѣтели, та ся трудялъ да прѣкарва миренъ животъ, и да ся занимава съ вътрешното устройство на своятѫ държавѫ; нъ и него непріятели неоставили на мира, та да може да си постигне цѣльтѫ, както желаялъ.

П. Че каквы были прѣпятствіята, които посрѣщалъ въ това?

О. Имало нѣкои отъ болярыты, които го не щѣли, та ся споразумѣли тайно съ Императора да имъ проводи за царь Тихова сынъ Михаила, който тогава живѣялъ въ Солунъ. Отъ друга странѫ и Смилецовыты братія, Радославъ и Бо-иславъ, които още незнаяли че братъ имъ умрѣлъ, молили Андроника да го направи пакъ царь на Българыты, та му прѣпятствували съ това твьрдѣ много.

П. Ами Андроникъ послушялъ ли е молбѫтѫ на болярыты?

О. Послушялъ гы и провъзгласилъ Михаила царь, и Радослава Севастократоръ, като го накаралъ по-пьрвѣ да ся закълне, както и братъ му Боиславъ, че ще ся покорявать Михаилу, който станѫлъ тогава заедно съ Радослава на челото на грьцкыты войскы и войводы, та нападнѫлъ на България, гдѣто Крумский Деспотъ Елтимиръ, го накаралъ да побѣгне скоро, а войводыты и Радослава поробилъ, та го завелъ при Святослава, който му изболъ очиты, и го пратилъ на женѫ му въ Солунъ; пѫкъ съ велможиты искупилъ бащѫ си Тертера, който былъ още въ Едрене, и го довелъ при себе.

П. Кажѣте сега, какво направи Святославъ подирь тѫя побѣдѫ, която нанесълъ Елтимиръ на Грьциты?

О. Той ся разсьрдилъ Андронику, и ся сговорилъ съ Елтимира, та укрѣпили сичкыты мѣста въ Елтимировѫтѫ земя, отъ Сливенъ до Ямболъ по край р. Тунджя, а на Сѣверъ дору до Сливненскыты горы, отъ гдѣто щяли Грьцити да минѫть, водени отъ Андроникова сынъ Михаила и Радославовый братъ Боислава, та ся ударили тамь при прѣдѣлыты, гдѣто най напрѣдъ Грьцити успѣвали; нъ когато пристигнѫлъ Святославъ съ своиты войскы, накаралъ Боислава да бѣга въ Едрене (1306 л.) а подири, като ся съединили съ Елтимира призѣли отъ Грьцити нѣколко

мѣста, между които былъ и Созополь, гдѣто случайно былъ слѣзълъ и Цариградскый Патрикъ Иванъ, когото Святославъ поробилъ.

П. Ами подирь това, что станѫло?

О. Императорътъ, когото притѣснявали тогава и Турцити, ся разсьрдилъ твьрдѣ много, нъ ся чюдялъ и гдѣ напрѣдъ да си прати войскыты, та ся рѣшилъ най послѣ да употреби сичкыты си златны и сребьрны покѫщнины, за да събере войскѫ и да състави новы полкове, които сынъ му Михаилъ повелъ въ 1307 л. изъ Едрене, камъ-то Орѣховецъ (гр. край р. Тунджя) и Сливенъ, помежду които ся намирала Елтимировата столица, (градъ Круносъ), та накаралъ Елтимира да побѣгне отъ тамо въ планинѫтѫ, а той му разграбилъ и прѣзѣлъ много села и градове, които оставилъ на войскыты си да вардять, пѫкъ самъ теглилъ въ Стрене, да зимува.

П. Какво сторилъ сега Владиславъ когато уграбилъ Елтимира?

О. Той като изгубилъ укрѣпеныты си мѣста по-край Тунджя, начнѫлъ да ослабнува, и пратилъ да иска отъ Михаила миръ, и дьщеря му за женѫ.

П. Ами Михаилъ, да ли го е послушялъ?

О. Старый Андроникъ да ся примирять склонилъ лесно, нъ внукѫтѫ си му недавалъ, за това Святославъ ся разсьрдилъ, и нападнѫлъ на Грьциты пакъ (1308 л.), само самичькъ, защото Елтимиръ, който искалъ да си земе отъ Грьциты зе-

мятѫ, го оставилъ и ся прѣхвьрлилъ при Грьциты. Тогава Святославъ пратилъ понапрѣдъ войскѫ, да залови Ямболъ и Лардея (а), които былъ далъ Елтимѩру намѣсто изгубеный му гр. Круносъ, а самъ ся оправилъ кадѣ Черно-Море, и тамь безъ кръвопролитіе завладѣлъ Анхыялъ, Месембрія и Агатополь, гдѣто и Аланети (б), Грьцкы подданници му ся прѣдали сами, та съставилъ и отъ тѣхъ другы полкъ, съ който оплѣнилъ Грьцкыты мѣста на около, а послѣ гы прѣселилъ да живѣятъ въ България подъ властьтѫ си; нъ все пакъ желаялъ да ся примири съ Грьциты, та имъ пратилъ поробеныя Патрикъ при Андроника да ся примирять съ слѣдующыты условія: 1) ако му даде Михаиловѫтѫ дьщеря за женѫ, и 2) той да му остави градоветы пакъ, чтото му завладѣлъ,

П. Ами поне тоя пѫть Андроникъ не ли му е пріелъ прѣдложеніето?

О. Той и сега не бы щялъ да му даде своятѫ унукѫ, ако да не бы настанѫло въ Цариградъ голѣмъ гладъ, срѣщу който Святославъ ся обѣщалъ още, да имъ внесе хранѫ, колкото было потребно, та тѫй Андроникъ склонилъ, и му я далъ, и мирътъ ся сключилъ за 14 години, до когато умрѣлъ Святославъ (1322 л.) и оставилъ за наслѣдникъ сына на първѫтѫ си женѫ Ефросини.

ГЕОРГЫЙ ТЕРТЕРЪ II.

П. Какво послѣдувало Българія, когато ся въцарилъ Георгый?

О. Когато ся въцарилъ той, узналъ отъ съглѣдателиты си, лошето намереніе на Грьциты, което тіи заловили върху царството му, та си събралъ войскыты веднага, и половината пратилъ камъ Едрене, а съ половината трьгнжлъ самъ, та призѣлъ гр. Пловдивъ; нъ това завоеваніе много скоро му излѣзло изъ носа, защото младый Андроникъ си повелъ войскыты отъ Демотикж за Едрене, та нападнжлъ Българскжтж войскж, что ся была остановила около Ористіядж (а), и я прогонилъ дору до Сливенъ, отъ гдѣто на вращаніето си оплѣнилъ сичкыя добытъкъ на мирныты Селяны. А царь георгый не ся минжло много отъ това, и той умрѣлъ (1323 л.).

П. Кажѣте сега пжкъ, какво станжло слѣдъ неговото умираніе?

О. Той като нѣмалъ наслѣдникъ, царството му останжло безъ царь, и Грьцити тогава намерили врѣмя та завладали сичкжтж южнж странж до Старж-Планинж, отъ Месембрія даже до Сливенъ; Елтимировжтж земя край Тунджя обсебилъ Боиславъ по договоръ съ Императора, който го наименувалъ още и Деспотъ Мизійскый. Слѣдъ това Грьцити ся спуснжли и на Пловдивъ, нъ ся вьрнали пакъ назадь, защото оставенити

тамь отъ царь Георгия хылядо душь конница, и двѣ хыляды душь пѣхота. Българо-Аланы подъ военачялството на Ив. Русина, го упазили юнашкы, и не оставили Грьцкото оржжіе да ся навоюва и тамь.

П. Ами нашити до тогава не ли сѫ ся потрудили още, да си избержть царь?

П. Тѣ си избрали сына на Видинскыя управитель Страшимира, князь Михаила, който былъ отъ Царскѫ лозѫ, и дошьлъ съ Унгро-Влашкѫ войскѫ, та ся намѣстилъ на прѣстола, въ врѣмято, когато Боиславъ, подрьжяванъ отъ Андроникъ младый, наченжлъ да посяга камъ коронжтѫ, като заплашвалъ Българыты, че ще имъ нападне столицѫтѫ, ако го непризовжть за царь.

МИХАИЛЪ СТРАШИМИРОВЪ.

П. Какво направилъ Михаилъ, когато сѣднжлъ на прѣстола?

О. За да може да ся избави отъ Боислава, събралъ голѣмѫ войскѫ, и прѣминжлъ планинжтѫ прѣзъ Сливненскыя проходъ, та обсадилъ укрѣпеныя градъ Копсисъ (а), гдѣто Боиславъ ся былъ затворилъ, и послѣ сполучилъ подирь еднѫ годишнѫ обсадѫ да побѣгне при Андроника, който му дошьлъ на помощь. Михаилъ тогази обладалъ града, нъ отъ другѫ странѫ пжкъ загубилъ Пловдивъ, който Грьцити были въ сѫщето врѣмя обсадили,

и нѣколцина отъ граждaныты имъ го прѣдали, защото Михаилъ неможялъ да свари, за да имъ иде на помощь; нъ като ся научилъ за това подирѣ, той ся разсьрдилъ и нагънжлъ да обладалъ источнжтж чясть на Тракія, даже до градове Верея и Траянополь, па послѣ като ся задоволилъ отъ тоя прѣдобытъкъ, за който никакъ си нѣмалъ на ума, а отишьлъ да изгони само Боислава, вьрнжлъ ся въ столицжтж си, и заварилъ женжтж си Недж, дьщерятж на Сьрбскыя краль Милотина, като дошла отъ Видинъ съ двамата Му сынове, Шишмана и Ивана.

П. Ами когато ся прибралъ вече Михаилъ, какво направилъ ?

О. Той ся загрижилъ тогава за вътрешныты нарядбы на своето царство, кое за да бы могълъ да направи по-спокойно, пратилъ двамата си боляры, Пенчя и Грида при Андроника, да ся прѣговорять. Тогава си оставилъ и женжтж Недж, па ся уженилъ за Палеологовжтж Тодорж, която станжла и причинж да ся видять най-пьрвѣ съ Императора въ гр. Черменъ (а), гдѣто Императорътъ самъ го поканилъ, да му иде въ Демотикж на гости, заедно съ Тодорж, която съ нетьрпеніе чякала тамь старата и майка, да ся видять. Тука двамата царіе ся разговорили обширно за своиты интересы, и мирътъ имъ ся сключилъ сега още по-здраво (1327 л.).

П. А каквы сж былы по-главныты условія на тоя миръ ?

О. Михаилъ да иде на помощь Андронику, за да отнеме отъ дѣда си прѣстола Византійский; а Андроникъ да помогне Михаилу, срѣщу Стефана Уроша който ся готвялъ вече да го нападне, че оставилъ сестрѫ му, та ся уженилъ за Грькынятѫ; нъ не ся сбѫднѫло, ни едното, ни другото.

П. А че защо ся несбѫднѫло?

О. Защото Михаилъ усѣтилъ, че младый Андроникъ хванѫлъ да хытрува, и да отбльска договора; Той повыкалъ при себе си Боислава, направилъ му голѣмѫ честь, и го поставилъ военачялникъ надъ войскѫтѫ си; а Михаилу, който положилъ толко трудъ да го отчюжди отъ притяжаніето на Българскыя прѣстолъ, тогава докривѣло, и слѣдъ като угадилъ и другы вѣроломства у своя съюзникъ, рѣшилъ ся да ся прѣхвърли камъто старыя Андроника, комуто ся обѣщалъ, и си кроялъ още и тайны кроеве съ това, да обсеби нѣкакъ си и Цари-градъ, по сродството на женѫ си Тодорѫ, та си пратилъ вече войводѫтѫ Ивана съ три хыляды душь конницѫ; нъ всичко было на-пусто, защото младый Андроникъ призѣлъ Цари-градъ, сѣднѫлъ на прѣстола, когато отъ другѫ странѫ и Стефанъ Урошь начнѫлъ да заплашва западныты прѣдѣлы на Българія, гдѣто Михаилъ трябало да върви по-скоро, за да го отбльсне.

П. Кажѣте сега какво направилъ Михаилъ съ Сърбыты?

О. Прѣди да трьгни на срѣща имъ, той ся срѣщнжлъ съ Андроника въ Созополь, та си подновили договора, да ты ударять задружно. Тогава Михаилъ трьгнжлъ (1330 л.) прѣзъ пролѣтьтж съ 15 хыдяды душь войны насрѣща имъ прѣзъ Етрополскыты ржтища, около врьховеты на рѣкы, Струмж и Моравж; а Андроникъ съ своиты войскы — камъ Южныты Сьрбскы прѣдѣлы, отъ гдѣто Стефанъ Урошь былъ вече излѣзълъ, и бьрзалъ да залови Велбужь (Кюстендиль); нъ когато чюлъ, че Михаилъ ся разложилъ около Струмж, той ся упжтилъ кадѣ нѣго, и го наближилъ до толко, чтото Сьрбити можяли да слушять, каквото говоряли Българити; И тогава прѣди да ся ударять, Стефанъ, като ся видѣлъ нападнжтъ отъ двѣты страны, паднжлъ на молбж Михаилу за миръ, нъ той му ся гордо отказалъ за голѣмо негово злощастіе.

П. А какво было това Михаилово злощастіе?

О. Двѣты войскы ся ударили на Добрическото поле, много страшнж борбж около края на Юлія. Сьрбити тогава побѣдили, Михаилъ ся ранилъ смьртоносно, та умрѣлъ слѣдъ три дни, а Андроникъ, като чюлъ това, вьрнжлъ ся назадь, и бой-тъ ся прѣкратилъ.

П. Кой наслѣдилъ тогава прѣстола?

О. Когато умрѣлъ Михаилъ, нѣколко врѣмя царувала царица Тодора; нъ когато ся сключило миръ съ Сьрбыты, народътъ и пратилъ въ Цариградъ, и на мѣстото ѝ довели Царицж Недж; нъ

и тя немогла да царува, защото болярити Раксинъ и Филипъ я свалили отъ прѣстола, и я пратили брату й Стефану Душяну (1331 л.). Подиръ това прѣстолътъ останжлъ нѣколко врѣмя празденъ, догдѣто Българити ся сгласили, и си избрали за царь, Михаилова братъ.

АЛЕКСАНДРА.

П. Какво послѣдувало въ Българія, когато ся въцаринъ Александъръ?

О. Чтомъ възлѣзълъ Александъръ на прѣстола, обявилъ войнж на Грьциты, та отнѣлъ отъ тѣхъ мѣстата, что Андроникъ гы былъ отнялъ отъ царството му, когато прѣстолътъ останжлъ овдовелъ; Помежду тыя мѣста былъ и градътъ Анхыалъ, когото Александъръ послѣ замѣнилъ съ Ямболъ, който тогази былъ у Грьциты, съ които послѣ ся примирили (1332 л.).

П. Ами каквы сж были условіята на това примиряваніе?

О. Тѣ былы въ ползж и на двѣты страны, а помежду другыты и това: да даде Андроникъ дьщеря си Марія на Александрова сынъ Михаила, който послѣ при сичкото Андрониково помятаніе ся вѣнчялъ съ нея въ Цари-градъ (1338 л.), и ся вьрнжлъ много тьржественно въ Търново, и отъ тамъ баща му го пратилъ да смири Белуара.

П. Кой былъ тоя Белуаръ, и защо трябувало да го смирявать?

О. Белуаръ былъ боляринъ който сполучилъ да обсеби нѣколко села, гдѣто ушь бунтувалъ въ ползѫ на Страшимировыты сынове, Шишмана и Ивана; нъ Михаилъ го нападнѫлъ, та го разбилъ и отнѣлъ селата.

П. Кажѣте сега, гдѣ сѫ были тыя Страшимирови сынове, на които за ползѫтѫ работилъ Белуаръ, и отпослѣ какво сѫ станѫли?

О. По голѣмый отъ тѣхъ Шишманъ былъ въ Цари-градъ, и чякалъ сгодно врѣмя да наслѣди на бащѫ си прѣстола, пѫкъ Иванъ отишьлъ съ майкѫ си въ Сърбія. Първыя, Александъръ пратилъ посланникъ (1341 л.) при Ивана Палеолога, да го иска; нъ той му го недалъ, и Александъръ му обявилъ бой, отъ когото скоро ся оставилъ, и ся примирилъ пакъ безъ Шишмана, защото Грьцити го уплашили, като повыкали на помощь Турциты, които были най силни тогава; Отпослѣ обаче Александъръ си отмьстилъ и за това на Грьциты.

П. Какъ си отмьстилъ Александъръ?

О. Палеологъ и Иванъ Кантакузенъ ся скарали, кой да царува; а Алексанръръ ся въсползувалъ тогази, та имъ отняль девять града, за които Грьциты послѣ дошли да го біять.

П. Какво направилъ тогава Александъръ съ разлютеныты отгорѣ му Грьци?

О. Поискалъ имъ миръ, нъ тѣ несклонили, и той ся принудилъ да ся залови пакъ за оржжіето, та излѣзълъ насрѣща имъ съ 8 хыляды душь Българ-

ры, и 2 хыляды душь Власы, та гы побѣдилъ и накаралъ да бѣгать: Кантакузенъ едва сварилъ тогава да побѣгне, и да ся затвори съ нѣколко душь въ Руссе, нъ и тука Българыты го заградили, и Александъръ го съжялилъ, и го пусналъ да си отиди въ Цари-градъ мирно; Тамь тогава са сключило миръ, който Кантакузенъ да подтвърди за вынагы, сгодилъ 10 годишнѫтѫ си дьщеря за 15 годишныя Александровъ сынъ, Иванъ Шишмана, комуто, свадбата подирь нѣколко врѣме станѫла въ Едрене, при присѫтствіето на двѣты Царскы фамиліи много тържественно. Подирь това Александъръ си царувалъ мирно, само гдѣто ся посбывали сегысь, тогысь съ Сърбскыя краль Душяна, и наскоро пакъ ся примирявали (1350 л.) както что го обезпокоявало малко и кѫщното му безпокойствіе.

П. А какво безпокойствіе ималъ той въ кѫщи?

О. Жената му была много злонравна, та го обеспокоявала, нъ най послѣ я оставилъ, като я пратилъ съ сына си Георгя Страшимира въ Видинъ, да живѣе тамь при него когото поставилъ за управитель; а той тогава ся уженилъ за еднѫ Еврейкѫ, която по-напрѣдъ покрьстилъ, и родилъ съ нея още трима сынове: Ивана Шишмана, Асѣня и Михаила, на които майка имъ, да имъ приготви още по-добрѣ наслѣдіето на прѣстола, утровила най-голѣмыя Александровъ сынъ Михаила който я мразялъ много.

П. Ами другы войны не е ли дьржялъ Александъръ, колкото врѣме царувалъ?

О. По едно врѣме сынъ му Георгый, подсторенъ отъ майкѫ си, начнѫлъ да му ся непокорява, даже ся провъзгласилъ и царь; нъ баща му, който го обичялъ много, нищо му нерѣкълъ, а още го измолилъ и отъ Унгарскыя краль Людвика, който го нападнѫлъ съ войскѫтѫ си въ Видинъ, защото му ся упиралъ, та го уловилъ и завелъ въ Унгарія у градъ Гешлекъ, гдѣто го запрѣлъ въ тьмницѫ, а баща му го поставилъ пакъ на положеніето му въ Видинъ, па ся обьрнѫлъ тогава да прави и съ Турциты.

П. А что ималъ да прави Александъръ съ Турциты?

О. Тѣ были прѣминѫли вече въ Европѫ, и завладѣли града Едрене, когото направили Столицѫ, отъ гдѣто Султанъ Муратъ нападналъ на Българското царство, кое тогава ся простирало до по-голѣмѫтѫ чясть на Сѣвернѫ Тракыя и Македонія; нъ Александъръ прибьрзалъ и прѣдложилъ Султану за миръ, който ся и сключилъ ва 1361 л. И отъ тогава Александъръ поцарувалъ мирно, до когато раздѣлилъ царството на сыноветы си, и умрѣлъ (1363 л.).

П. Какъ си раздѣлилъ царството Александъръ, когато щялъ да умира?

О. На сына си Страшимира далъ Видинъ съ градоветы и селата около него; Асѣню и Михаилу — Прѣславъ съ принадлѣжащыты му мѣста въ

Тракыя; А Ивану Шишману — своето мѣсто въ Търново. И тѫй тогава ся породили три царства Българскы: Видинско, Търновско и Прѣславско.

ИВАНЪ ШИШМАНЪ, ГЕОРГЫЙ СТРАШИМИРЪ И АСНѢНЬ IV. ИЛИ ПАДАНІЕТО НА БЪЛГАРІЯ.

П. Въ какво състояніе достигнѫло раздѣленото Българско царство, когато умрѣлъ Александъръ?

О. Сыновети му са заловили, да ся карать, мразять, и нетачять, че най много Страшимиръ и Иванъ Шишманъ, когото Страшимиръ мразяль много, едно защото былъ отъ другѫ майкѫ, а друго че былъ по-малъкъ, пѫкъ занимавѫлъ по горнето мѣсто, за което му завиждалъ и вынагы гледалъ да му го отнеме; А и Шишманъ напротивъ Му го неостѫпалъ, и казвалъ, че му было прѣдадено отъ бащѫ му. Тѫй тѣ сѫ яли непрѣстанно помежду си, догдѣто подали причинѫ на Турциты, да нападнѫть на царството имъ, и да го отнемѫть.

П, А гдѣ най-първѣ нападнѫли Турцити?

О. Въ Тракыя на Прѣславското царство, гдѣто Асѣнь излѣзълъ срѣщу Султанъ Мурата (1363) та ся сбили, и Турцити Му надвили, та Асѣнь паднѫлъ мьртѫвъ, безъ да могълъ да запази

нѣщо. Подиръ него излѣзълъ братъ му Михаилъ, нъ и него най-послѣ сполѣтѣла братовата му честь, и тогава Българити си изгубили мѣстата въ Македонія, а въ Тракыя — градоветы: Бургасъ, Анхыяль, Месебъръ, Ямболъ, Сливенъ, Созополь и другы; въ Българія:—Прѣславъ, послѣ Шуменъ който ся бранилъ осемь мѣсяца, Пръвадія Силистра, и Варнѫ, гдѣто станѫло голѣмо кръвопролитіе, и най-послѣ и сичкѫ Добруджя.

П. Ами другыты царства какво станѫли?

О. Иванъ Шишманъ като виждалъ у какво страшно положеніе ся намирало царството Му прѣдъ силното Турско оржжіе, канилъ много-пѫти брата си Страшимира, да му дойде на помощь, нъ той все глухъ му ся показалъ, ако и да виждалъ че Българія ся изгубва. За това най-послѣ ся наѣлъ да излѣзе самъ срѣщу силныты Турци, та ся билъ съ тѣхъ много врѣмя, макаръ и все да губялъ, даже и до когато Султанъ Муратъ умрѣлъ, раненъ на Косово поле (1381 л.) Послѣ ся билъ и съ наслѣдника му Баязита, който ся рѣшилъ да довърши бащинити си завоеванія въ Тракыя, Македонія, Българія и Сърбія; той ся билъ съ него цѣли девять мѣсяца въ Търново, отъ гдѣто като видѣлъ, че не ще може да му стои на срѣща, побѣгнѫлъ нощемъ съ дворяныты си и съ съкровищата си въ Средецъ, и тамъ на близо въ Мънастыря Урвичь, който былъ обыколенъ съ крѣпость, и на около, съ обкопъ, си скрылъ съкровището, при което

оставилъ нѣколцина войны да го пазять, а самъ излѣзълъ, та ся билъ съ Турциты още 7 годины, до когато Султанъ Баязитъ (1389 л.) отишьлъ въ Сърбія, та ся билъ съ князь Лазара, и оттамь — въ Влашко срѣщу Българскыя войводѫ Мирча, когото довьршилъ въ боя при Калугеренъ (до Гюргево) а послѣ ся обьрнѫлъ и срѣщу Влашкыя войводѫ Димитра; Тогава ся убили и двамата Българскы князове, Марко Кралевичь и Константинъ Драговичь.

П. А кадѣ отишьлъ подиръ тѫя побѣдѫ Султанъ Баязитъ?

О. Той ся вьрнѫлъ пакъ въ Българія, та нападнѫлъ при Самоковъ на Шишмана, който напраздно ся трудилъ да му ся упира юнашкы, и да ся спуска прьвъ въ боя, само да насьрдчя съ това храбрыты си войници, защото и той найпослѣ паднѫлъ мьртъвъ, и ся изгубило съ него и Търновското царство, комуто наслѣдникътъ Владиславъ веднага побѣгнѫлъ въ Видинъ при чичя си Страшимира.

П. Ами слѣдъ като разбили и Шишмана какво станѫло?

О. Западнити царіе поискали да въспрѣть успѣха на Османското орѫжіе, та пратили въ Българія срѣщу Султана Баязита Маджарскыя Краль Сигмунда, нъ Султанътъ побѣдилъ и него при Никополь (1396 л.), па послѣ ся възвылъ, та разбилъ и Страшимира, и тѫй Българія цѣла, освѣнь нѣкои мѣста, что дьржѣли още съ свободѫ Българскыти князове, Владиславъ и браточедъ му

нѣщо. Подирь него излѣзълъ братъ му Михаилъ, нъ и него най-послѣ сполѣтѣла братовата му честь, и тогава Българити си изгубили мѣстата въ Македонія, а въ Тракыя — градоветы: Бургасъ, Анхыяль, Месебъръ, Ямболъ, Сливенъ, Созополь и другы; въ България:—Прѣславъ, послѣ Шуменъ който ся бранилъ осемь мѣсяца, Пръвадія Силистра, и Варнѫ, гдѣто станѫло голѣмо кръвопролитіе, и най-послѣ и сичкѫ Добруджя.

П. Ами другыты царства какво станѫли?

О. Иванъ Шишманъ като виждалъ у какво страшно положеніе ся намирало царството Му прѣдъ силното Турско оржжіе, канилъ много-пѫти брата си Страшимира, да му дойде на помощь, нъ той все глухъ му ся показалъ, ако и да виждалъ че България ся изгубва. За това най-послѣ ся наѣлъ да излѣзе самъ срѣщу силныты Турци, та ся билъ съ тѣхъ много врѣмя, макаръ и все да губялъ, даже и до когато Султанъ Муратъ умрѣлъ, раненъ на Косово поле (1381 л.) Послѣ ся билъ и съ наслѣдника му Баязита, който ся рѣшилъ да довърши бащинити си завоеванія въ Тракыя, Македонія, България и Сърбія; той ся билъ съ него цѣли девять мѣсяца въ Търново, отъ гдѣто като видѣлъ, че не ще може да му стои на срѣща, побѣгнѫлъ нощемъ съ дворяныты си и съ съкровищата си въ Средецъ, и тамъ на близо въ Мънастыря Урвичь, който былъ обыколенъ съ крѣпость, и на около, съ обкопъ, си скрылъ съкровището, при което

оставилъ нѣколцина войны да го пазять, а самъ излѣзълъ, та ся билъ съ Турциты още 7 годины, до когато Султанъ Баязитъ (1389) л.) отишьлъ въ Сърбія, та ся билъ съ князь Лазара, и оттамь — въ Влашко срѣщу Българскыя войводѫ Мирчя, когото довьршилъ въ боя при Калугеренъ (до Гюргево) а послѣ ся обьрнѫлъ и срѣщу Влашкыя войводѫ Димитра; Тогава ся убили и двамата Българскы князове, Марко Кралевичь и Константинъ Драговичь.

П. А кадѣ отишьлъ подиръ тѫя побѣдѫ Султанъ Баязитъ?

О. Той ся вьрнѫлъ пакъ въ Българія, та нападнѫлъ при Самоковъ на Шишмана, който напраздно ся трудилъ да му ся упира юнашкы, и да ся спуска прьвъ въ боя, само да насьрдчя съ това храбрыты си войници, защото и той найпослѣ паднѫлъ мьртъвъ, и ся изгубило съ него и Търновското царство, комуто наслѣдникътъ Владиславъ веднага побѣгнѫлъ въ Видинъ при чичя си Страшимира.

П. Ами слѣдъ като разбили и Шишмана какво станѫло?

О. Западнити царіе поискали да въспрѣть успѣха на Османското орѫжіе, та пратили въ Българія срѣщу Султана Баязита Маджарскыя Краль Сигмунда, нъ Султанътъ побѣдилъ и него при Никополь (1396 л.), па послѣ ся възвылъ, та разбилъ и Страшимира, и тѫй Българія цѣла, освѣнь нѣкои мѣста, что дьржѣли още съ свободѫ Българскыти князове, Владиславъ и браточедъ му

Георгый Страшимиръ, испаднжла въ рѫцѣты на Османскыты Султаны.

ПОСЛѢДНЕТО РАЗОРЕНІЕ НА БЪЛГАРІЯ.

П. Кога покорили Османліити и тыя князове?

О. Когато Султанъ Мухамедъ III усвоилъ Ца ри-градъ (1453 л.) пратилъ Арабъ Исуфъ Пашя, та исребилъ Българсѫтѫ войскѫ, която ся крыяла още по горыты въ Туловското поле (Днесь Кѫзанлъкъ). Той по-пьрвѣ нападнѫлъ въ срѣдня горѫ на монастыря Св. Никола (останкыты му днесь надъ село Турія), та го разсипалъ изъ основѫ и избилъ сичкы калугеры и миряны, които были скрыти въ него. Послѣ слѣзълъ въ Туловско поле, та нагънѫлъ тамошниты жители по градоветы и селата, отъ гдѣто тѣ избѣгали, и ся скрыли до полыты на Старѫ-Планинѫ, и когато гы врьхлѣтѣлъ за да гы истреби, Провиденіето гы избавило чюдесно, защото настанѫло гѫста мьглѫ, та немогли да ся виждать единъ съ другый, и тѫй Турцити безъ да ся распознаять ся избили по между си. Днесь на това мѣсто има село отъ 500 кѫщы, наречено Мьглижь.

П. Ами съ това разбиваніе, вече довьршила ли ся е Българската власть до сушь?

О. Нѣ еще, защото въ 1454 л. Султанъ Мохамедъ излѣзълъ самъ си съ 200 хыляды душь войны, отъ които еднѫ чясть прѣдалъ и на Зинанъ Пашя, та я покорили съвьршенно.

П. Ами тогава гдѣ ся ударили най-първѣ ?

О. Зинанъ Паша най-първѣ усвоилъ Златицѫ, а подиръ слѣдъ 7 мѣсеца биткѫ — и Самоковъ, та че по-послѣ Ловчянскѫтѫ крѣпость, а подиръ още подиръ 7 мѣсеца Софія, Прилѣпъ му ся прѣдалъ самъ, а Нишь, гдѣто были ся затворили повечето побѣгнѫли отъ другыты градища жители, едва можялъ да земе за дѣвять мѣсяца. Най-послѣ Турцити нагънѫли пакъ на Видинъ, гдѣто ся укрѣпилъ изново послѣдній Българскый царь Георгый Страшимиръ, та ся били още три години, до когато Царь Георгый и Царица Ирина умрѣли въ Рудникъ (а), а чядата имъ Стефанъ, Марія и Анастасія, не са знае, что станѫлы; И тогава вече Българскый народъ подпаднѫлъ съвсѣмь (1481 л.) подъ властьтѫ на Османскыты Султаны, подъ сѣнкѫтѫ на които и днесь живѣе и добрува.

СЪСТОЯНІЕТО НА БЪЛГАРІЯ ПОДЪ ВЛАСТЬТѪ НА ОСМАНЛІИТЫ.

П. У какво състояніе останѫлъ Българскый народъ когато го завладѣли Османліиты ?

О. Великыты Османовы прѣемници ся владали съ него много благоразумно и человѣколюбиво; Тѣ го оставили свободенъ, и го нарядили по службыты на своето Правленіе, макаръ и да си имало то основыты въ законыты на Султаныты; Управителити по Българскыты градове были Бъл-

гари, наречени Войводы, Бирници и Коджя-Башіи, наименованія, които и до днесь сѫ упазены още по много управители въ Турція; Събира ли още отъ него и войници, които ходять и сега сѣкѫ годинѫ прѣзъ Маія въ Цари-градъ, нъ вече злоупотребени, за да изваждать царскыты коніе на пашя, вмѣсто на тогашнятѫ си службѫ на Царя помагачи, както свидѣтелствува за това и до днесь, имято на испослѣ потурченыты отъ тѣхъ помаци (помагачи).

П. Ами отъ сичкы тогашни царскы чиновници, Българи кои были най-обичливи и най-знаменити прѣдъ Султаныты?

О. Българскыты Патрици и Владжци, които были и поручителити на народа, за вѣрностьтѫ му прѣдъ Султаныты, които имъ были подарили духовнѫтѫ власть надъ народа неизмѣннѫ, като въ врѣмято, когато имали царството, и сѫщѫ такваѫ, каквато Султанъ Мухамедъ III я далъ на Грьцкыя Патрикъ, когато завладалъ Цари-градъ.

П. А гдѣ сѫ живѣли тогази Българскыты Патрици?

О. Най-пьрвѣ въ Търново а по-послѣ въ Охридѫ, и най-послѣ въ Цари-градъ, гдѣто въ 1456 л. гы прѣместилъ Султанъ Мухамедъ, когато ся врьщалъ отъ Албанія, и минѫлъ прѣзъ Охридѫ, гдѣто народътъ тогази ималъ нѣкаквы си прѣпирни съ Патрика си, за това Султанътъ го прѣселилъ да му патрикува отъ Цари-градъ, пѫкъ на мѣстото му останѫли намѣстници, Архыепископи, които вьртѣли Духовенството и народа.

П. Ами сега тія Патрици, какво сѫ станѫли?

О. Тіи по врѣмя, а имянно съ въцаряваніето на Султанъ Баязита II начнѫли да ставать жьртвѫ на фанаріотскыты клеветы и интригы, та въ 1767 л. сѫ уничтожили и затрыли съвсѣмь, тѫй чтото, Българската Іераршія испаднѫла подъ властьтѫ на Грьцкыты Патрици, народното ни имя Българе постьпенно ся замѣнило прѣдъ В. Портѫ съ Грьцкото — Урумъ Миллети, както ся виждаше това до скоро и въ печятыты дадены отъ Правителството народу, да Му събира данъка.

П. А когато Българскый народъ изгубилъ вече своятѫ Іераршія, какво ся случило съ него?

О. Той ся подчинилъ на Грьцкыя Патрикъ, и Фенерскыти Владыци налули изъ Българія, нъ нѣ, да наставлявать и учять. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

П. Ами кое подсторило тоя злобенъ Грькъ, да прѣнуди на това Султана?

О. Намереніето му да уничтожи Българскѫтѫ книжнинѫ, а по край нея и народность, та да може по врѣмя да имъ усвои лесно и Іерархыятѫ, както и станѫло исполѣ съ много трудове и непрѣстанны сѣкаквы клѣветы и интригы прѣдъ Правителството на Султаныты, до гдѣто едва въ 1767 л. сполучили наслѣдницити му Грьци, та я уничтожили чрѣзъ единъ Хат-и-Шерифъ, и замѣнили тогази прѣдъ В. Портѫ народното ни имя

Българы, съ Грьцкото Урумъ-Миллети — както ся наричахмы до скоро, нѣ само устно, нъ и въ Мухтарскыты мюхуры, дадены отъ Портѫтѫ народу, за да ѝ събира данъциты.

П. А какво послѣдувало тогава съ Българыты?

О. Грьцкый Патрикъ постигнѫлъ вече цѣльтѫ, и наченѫлъ да праща фенерскыты владыци изъ Българія, нъ нѣ, да наставлявать и да учять народа на христіянството, както ся иска отъ пастырскыты имъ длъжности, а да му гонять языка и книгыты изъ цьрквыты и училищата, и да го замѣстять съ грьцкыя, като ся мѫчяли да убѣждать простыя Българинъ, да го пріима драговолно, защото Господь ужь незнаялъ българскы (а); Още да му тъпчять народность-тѫ, и да го развращавать и заблуждавать, като да могѫть по-лесно да го глобять и безмилостно съблачять; Тѫй чтото бѣдный Българинъ былъ принуденъ да има двама Господари, и да плаща два данока, — Султану законенъ, и Патрику и на Владищиты му, — безаконенъ.

П. А каквы, и за какво были данъциты, които былъ принуденъ Българинътъ да плаща на Патрика и неговыты Владыцы?

(а) Тукашный попъ Гѫрди ми расказва и ми увѣрява, че когато ходилъ нявга си въ Търново да го запопять протосинтелътъ на Владыкѫтѫ, слѣдъ като го ускубалъ добрѣ, най-послѣ го съвѣтувалъ и да ся научи да чете грьцкы, че Богъ незнаялъ българскы, както казахмы горѣ.

О. Тѣ были много и сѣкакви, а по-главинти сѫ слѣдующити: Дань за Великѫтѫ Черковѫ, — за Божій-Гробъ, — за Св. Синая, — зи Св. Горѫ, които нарочно ходяли дѫ събирать калугери, придружени съ по единъ колджія; — Дань владычнина, — Филотимо, — Воли за вѣнчило първо, — Второ, двойно и тройно, — за Трете, колкото повече откъсняли ненасытнити Владыцы, Дань, отъ попове и духовници, — Ембатикъ, — Воитія, — Дань отъ чърковы и монастыри, — Дань за миро, — Освященіе чърковы и Антиминеы, — дань на мьртьвци и другы много, които ако неможятъ нѣкой Сыромахъ да плати, тяжко му! скоро Владыката или ясакчіити му, хората му го наказвать, біить, запирать въ тьмницѫ, или му продавать добытъка, овцѣты, котлиты и чергыты, ако има таквызи; Сичко това българскый народъ е теглилъ до врѣмято на Султана Махмуда II, отъ когато начнѫлъ пакъ малко по-малко да проглѣдва и да моли царското правивителство, да го освободи отъ това толкози тяжко за него фенерско тегло.

ОСВОБОЖДЕНІЕТО НА БЪЛГАРЫТЫ ОТЪ ФЕНЕРСКОТО ТЕГЛО, И ИЗГОНВАНІЕТО НА ГРЪЦКЫЯ ЯЗЫКЪ ОТЪ БЪЛГАРСКЫТЫ ЦЪРКОВЫ И УЧИЛИЩА.

П. Какъ сѫ начеѫли Българити, да ся избавять отъ угнѣтеніето на грьцкыты Деспоты?

П. Когато възлѣзълъ на Османскыя прѣстолъ прѣобразователтъ на турскѫтѫ Дьржавѫ, Султанъ Махмудъ II (1808) провъзгласилъ чрѣзъ высокый си Хат-и-Шерифъ Танзимата, който давалъ свободѫ на неговыты подданници, да си служять на религыята свободно, и да си въздигнѫтъ училища да ся учять, та и Българити тогази ся заловили, та си понарядили тукъ тамъ училища, каквото е было Габровското подъ управленіето на отца Неофита Рилскый, който напечяталъ и учебници на говоримыя българскый языкъ, каквыто сѫ былы взаимноучителныты му таблици и Българската Грамматика; Котленското въ врѣмято на отца Неофита Бозвели, който напечяталъ и Катихысисъ, и на другаря му Иларіона, конто грьцкый Патрикъ заточилъ, и умрѣли въ заточеніе, защото подбудили народа да иска Българы Владыци, и да си дири церковныты правдины. — Послѣ Кѫзанлъшкото съ учитель отца Аверкыя и другы испослѣ; — Свищовското по-послѣ въ учителствуваніето на Хр. Павловичь, който издалъ другѫ Славяно-Българскѫ Грамматикѫ, Българскѫ Исторія или Царственникъ, Изгубено Дѣтя, Аритметикѫ и другы нуджны учебници; — Карловското при учителя Р. Попова, който издалъ и Христоитія, и другы учебници; — и постъпенно ся отваряли другы училища, до гдѣто ся въцарилъ Султанъ Абдулъ Меджидъ (1839) комуто съ царуваніето, Българити отишли ощо повече напрѣдъ.

П. А каквы успѣхы сѫ направили Българити, когато ся въцарилъ тоя человѣколюбивъ владѣтель?

О. Когато възлѣзълъ на прѣстола Султанъ Абдулъ Меджидъ, издалъ Гюлъ-Ханскыя Хат-и-Шерифъ, та провъзгласилъ съ него сичкыты си подданници равны прѣдъ закона; послѣ пѫкъ съ Хат-и-Хумаюна усъвьршенствувалъ прѣобразованіето на своето царство, за да го направи равно съ просвѣщенныты Европейскы Дьржявы. Сега Българити при такъвъ чадолюбивь царь не губили врѣмя, и си въздигнѫли училища врѣдомъ, захванѫли да ся учять на матерныя си языкъ, като изгонили грьцкыя съвсѣмь, и изъ черковыты си, и изъ училищата си; Съградили си въ Цари-градъ народнѫ църковѫ при Балать, на мѣстото отъ Палата, что имъ подарилъ тѣхный съотечественникъ, Котленецътъ Стефанъ Бей Богоровъ (1848); Рѫкоположили си за тамь прьвыя Българинъ Архиерей Ст. Ковачевъ въ църковѫтѫ на Джябали, нъ и него послѣ патрикътъ заточилъ; Съградили си срѣщу чьрковѫтѫ Метохъ; Сдобыли ся съ Печатницѫ; Захванѫли да издаватъ вѣстници, и си поубогатили книжнинѫтѫ; Подали прошеніе на правителството та ся нарѫкоположили доволно Българскы владыци, и ся заловили да подновять своята независимѫ Іераршія (1857) все прѣзъ дниты на тоя славенъ Султанъ, който прѣселенъ отъ тоя свѣтъ, оставилъ да удовлетвори народното желаніе неговый наслѣдникъ и братъ Султанъ Абдулъ-Азисъ (1861 л.).

П. Кажѣте сега пжкъ какво ся случило съ Българскыя народъ, когато ся въцарилъ Султанъ Азисъ ?

О. Съ въцаряванието на тоя славенъ владѣтель, комуто подъ сѣнкжтж днесь Българити щастливо живѣять и успѣвать, си наряждать училищата, църковыты и народныты работы още по-добрѣ; отварять си народно училище въ столицжтж при народнжтж своя Църковж; уряждать на много мѣста изъ отечеството си общества и читалища, убогатявжть си повече книжнинжтж съ разны полезны списанія и прѣводы; Огрѣвать ся отъ царскжтж милость, та ся завръщать отъ заточеніе многострадалнити имъ пастыри и защитници на църковныты правдины, Иларіонъ, Авксентій и Паисій, които Българоненавистната Грьцка Патрикана съ клеветыты си бѣше заточила; Отричять ся съвсѣмь отъ властьтж на Патрика й; изваждать Грьцкыты Владици изъ своето отечество; За голѣмж жялость изгубвать отъ тоя свѣтъ своя пастырь Авксентія на 2-ый Февруарія (1865); Сдобивать ся пакъ съ чиновници отъ рода си, които Честитый имъ Царь поставилъ въ службж на своето Правителство, и гы наградилъ съ степениты: Бееве, Ефендета, Агы и пр.; И най-послѣ постигать своятж многожеланнж цѣль, да си отдѣлять Духовенството отъ Грьцкото, чрѣзъ два Царскы проекта, издадени на 3-ый Октомврія 1869 по съдѣйствието на Мждрыты Царскы Министры Т. В. Фуадъ Паша и Аали паша, и празднувать тържественно това освобжденіе на 6-ый Декемврія отъ

сѫщето лѣто, ако и да не е положенъ въ дѣйствіе още уставътъ на това Църковно Българско правленіе.

П. Ами какъ е допустила да ся отдѣлять тѫй Българити, Грьцката Патріаршія?

О. Ако да бы было това въ нейнѫ рѫкѫ, тя никога не бы го отстѫпила; нъ Слава и благодареніе на Царскѫтѫ отеческѫ милость! защото Патриканата, Българската тая мащеха, отъ като ся заловихѫ Българити да си дирять правдиныты, каквы бѣды и пакости не имъ е направила! Колко учители и учены Българы, които ся подпомагали за това народа, не е наклѣветила коварно прѣдъ Правителството, та ся загынѫли въ затворъ и заточеніе! Съ каквы клѣветы и гоненія не изработи да ся заточять у Азія тримата Българскы пастыри Иларіонъ, Авксентій и Паисій, които найпослѣ Царското Правителство познава, че теглять неправедно тамъ, и ся рѣшава да гы възвърне пакъ въ Пазухыты на народа! Колко пѫти гы не извъргва и анатематисва заедно съ цѣлыя народъ; нъ той ся не бои отъ Грьцкы Афорисма и анатемы! Колко упорита не ся е показвала, до гдѣто накара даже една часть отъ народа, да си излѣзе изъ търпѣніето, и да заведе Соколскый Неофита въ Римъ при Папа Пія IX, да имъ го рѫкоположи за Епископъ и да станѫтъ Уніяти съ отдѣлнѫ Църковѫ, когато ся завърнѫ въ Цари-градъ, отъ гдѣто послѣ Русити го открадвать и отвеждатъ въ Россія; а на мѣстото му остава Рафаелъ (1860) който днесь живѣе въ Едрене, гдѣто му сѫ

и повечето овціе; а въ Цари-градъ има намѣстникъ единъ Попъ. Освѣнъ това напълнихѫ и Американскыты миссіонери въ Българія, та ся остановихѫ между Българыты въ Цари-градъ, Търново, Пловдивъ, Софія, Едрене, Желѣзникъ и пр. и отворихѫ училища и църкови да имъ проповѣдувать, и разнасятъ книгы-ти си, давно сполучятъ и тѣ да гы вкаратъ въ кошарѫтѫ си, и попротестанчятъ; нъ когато до сега неможяхѫ, отъ сега когато Българинътъ си добива вече правдиныты, никакъ не ще могѫть, та добрѣ бы было да си отидѫть, и да намерять дивациты по Азія, Африкѫ и Америкѫ гдѣто още незнаятъ нищо за Христіанство и Евангеліе, които Българити си имѫть още отъ врѣмято на Св. Кирила и брата му Метода.

КРАЙ.

ПОГРѢШКЫ.

Стр.	рядъ	Печатано	Чети.
1.	7	повѣстныца	повѣстница
”	12	отдѣлна	отдѣлно
”	15	станжли	сатнжлы
2	3	една страна	еднж странж
”	”	наречена	нареченж
”	12	дѣли	дѣла
”	14	извѣстени	извѣстни
”	20	познаты	познати
”	24	простиржть	простирать
”	”	планини	планины
”	25	Видка	Вяткж
”	32	засѣлилъ	заселилъ
”	”	придобилъ	придобылъ
”	3	на който	на която
”	4	сж	ся
”	26	своите	своиты
4	17	земледѣци	земледѣлци
5	15	Русялкы	Русалкы
7	6	когато	които
”	14	нарачяли	наричяли
8	13	полапували	налапували
9.	14	усилиль	усилилъ
”	20	повыкаль	повыкалъ
10	21	Българити са	Българыты ся
11	3	най поолѣ	най послѣ
”	12	(слабя)	(слабж)
12	21	Орѣхотица,	Орѣховица,
”	25	българскыты	българскыти
13	9	войни	войны
”	28	видинското	Видинското
”	”	блатен-	Блатен-
”	29	дунав-	Дунав-
”	30	Маравци	Моравци
14	4	Тудонъ,	Туданъ,
”	14	Сынъ	сынъ,

БЫСЕРЪ И БЕСЦѢННИ КАМАНІЕ, за украшеніе душити и сърдцата на Дѣцата, и

Настоящата КРАТКА БЪЛГАРСКА ИСТОРІЯ

ся намирать за продань:

При Издателя и съчинителя имъ въ Хасъ-кюю
» Г-на Димитра П. Боева въ Сливенъ.
» » Спаса Ив. Фетфаджіевъ въ Желѣзникъ.
» » Учителя Д. Енчевъ въ Габрово.
» » » Христа Ив. Бояджіевъ въ Черпанъ.

БЫСЕРЬ И БЕСЦѢННИ КАМАНІЕ, за украшеніе душити и сърдцата на Дѣцата, и

Настоящата КРАТКА БЪЛГАРСКА ИСТОРІЯ

ся намирать за продань:

При Издателя и съчинителя имъ въ Хасъ-кюю
» Г-на Димитра П. Боева въ Сливенъ.
» » Спаса Ив. Фетфаджіевъ въ Желѣзникъ.
» » Учителя Д. Енчевъ въ Габрово.
» » » Христа Ив. Бояджіевъ въ Черпанъ.

DR
68
D88

DR 68 .D88
Kratka bulgarska istorila po p
Stanford University Libraries
3 6105 041 503 884

Stanford University Libra
Stanford, California

Return this book on or before date d